

Viidakon lait

Palmuöljyostojen vastuullisuus Suomessa

Selvitys on tuotettu osana Finnwatchin Ihmisarvoisen työn tutkimusohjelmaa. Ohjelmaa tukevat:

Solidaarisuus

TEAM
Teollisuusalojen ammattiliitto ry

TUETTU ULKOMINISTERIÖN
KEHITYSYHTEISTYÖVAROIN

Finnwatch on suomalaisen yritystoiminnan globaaleja vaikutuksia tutkiva kansalaisjärjestö. Finnwatchin taustalla vaikuttaa yhdeksän kehitys-, ympäristö- ja ay-järjestöä: Solidaarisuus, Eettisen kaupan puolesta, Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK, Attac, Kirkon Ulkomaanapu, Kepa, Kehys, Dalitien solidaarisuusverkosto ja Maan ystävät.

Kirjoittaja: Sonja Vartiala

Kenttätutkimuskoordinaattori: Joseph Paul Maliamauv

Tutkimusassistentti: Sanna Ristimäki

Taitto: Petri Clusius / Amfibi Ky

Julkaisuajankohta: Syyskuu 2014

Kansikuva: Öljypalmuterttuja Malesiassa. Kuva: Sonja Vartiala/Finnwatch

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	4
2. PALMUÖLJYÄ TUOTETAAN KOKO AJAN ENEMMÄN	5
3. PALMUÖLJYTEOLLISUUDEN ONGELMAT	7
3.1 Sademetsähakkuut	7
3.2 Alkuperäiskansojen maa- ja metsäoikeudet uhattuina	9
3.3 Aggressiivinen verosuunnittelu	11
4. TYÖOLOJEN PALMUÖLJYPLANTAASEILLA JA PIENIYLLÄ	13
4.1 Elämiseen riittämättömät palkat	13
4.2 Työturvallisuus	15
4.3 Lapsityövoiman hyväksikäyttö	17
4.4 Siirtotyöntekijöiden oikeudet	17
5. PALMUÖLJYN VASTUULLISUUTTA KOSKEVA EU-LAINSÄÄDÄNTÖ EI HUOMIOI SOSIAALISTA KESTÄVYYTTÄ	19
6. PALMUÖLJYTUOTANNON RSPO-SERTIFIOINTI JA SEN SEURANTAMEKANISMIT	21
6.1 Fyysinen jäljitettävyyden (Identity Preserved, IP)	21
6.2 Erilliskäsittely (Segregated, SG)	23
6.3 Ainetase, massabalanssi	23
6.4 GreenPalm-sertifikaatit	23
7. PALMUÖLJYN KÄYTTÖ SUOMESSA	25
8. MITEN SUOMALAISET YRITYKSET VARMISTAVAT KÄYTTÄMÄNSÄ PALMUÖLJYN VASTUULLISUUDEN?	26
8.1 Neste Oil	26
8.2 Kesko	28
8.3 S-ryhmä	29
8.4 NEOT – North European Oil Trade	30
8.5 Valio	30
8.6 Fazer	31
8.7 Paulig-konserni	31
8.8 Raisio	32
8.9 Vaasan Oy	32
8.10 Orkla Confectionery & Snacks Finland	33
8.11 Lumene	33
8.12 Yhteenveto suomalaisyritysten vastauksista	34
9. CASE: TYÖOLOJEN NESTE OILIN ALIHANKKIJAN IOI GROUPIN PLANTAASEILLA MALESIASSA	36
9.1 Siirtotyöläisten rekrytointi Malesiaan	38
9.2 Työntekijät ottavat velkaa rikastuakseen Malesiassa	39
9.3 Palkka perustuu suoritteisiin eikä aina yllä edes minimipalkkaan	40
9.4 Lomia ja sairauslomaa ei anneta?	41
9.5 Työntekijöiden vapaata järjestäytymistä rajoitetaan	44
9.6 Työntekijöiden passit ja työluvat on takavarikoitu	45
10. YHTEENVETO	47
11. SUOSITUKSET	49
13. IOI GROUPIN VASTAUKSET RAPORTTIIN	52
14. NESTE OILIN VASTAUKSET RAPORTTIIN	58
15. LÄHDELUETTELO	59

1. Johdanto

Palmuöljyn käyttöä arkielämässä on vaikea välttää. Tätä Kaakkois-Aasiassa asti tuotettavaa kasviöljyä käytetään yleisesti ruokakauppojen pakatuissa elintarvikkeissa. Mikäli sitä ei kuluta ruoassa, se tulee kotiin kosmetiikkatuotteissa, sampoossa tai saippuassa. Biodieselinä palmuöljyä voi myös tulla tankanneeksi autoonsa.

Palmuöljy on herättänyt paljon keskustelua kansainvälisesti. EU:ssa on luotu kannustimia uusiutuvan energian ja biopolttoaineiden käytön lisäämiseksi, jotta ilmastonmuutosta saataisiin hillittyä. Tämä on entisestään kasvattanut palmuöljyn kysyntää.

Viime vuosien aikana erityisesti palmuöljyn tuotantoon liittyvät ongelmat ovat nousseet esille. Palmuöljypohjaisen biodieselin tuotantoa on kritisoitu, koska plantaasien tieltä raivataan hiilidioksidia sitovaa trooppista sademetsää. Näin ilmastonmuutosta hillitsemisen sijaan kiihdytetään ja samalla kavennetaan luonnon monimuotoisuutta. Toisaalta myöskään käytössä olevan viljelysmaan muuttaminen palmuplantaaseiksi ei ole ongelmatonta. Palmuöljytuotantoa onkin syytetty myös maa-konfliktien, ruoan hinnannousun ja ruokaturvattomuuden aiheuttamisesta.

EU-tasolla on säädetty biopolttoaineiden tuotantoa sääntelevä kriteeristö, jolla tuotannon kestävyys pyritään takaamaan. Tuotannon sosiaaliset näkökohdat ovat kuitenkin jääneet huomiotta, vaikka EU:n hyväksymissä sertifiointijärjestelmissä, kuten Roundtable for Sustainable Palm Oil RSPO:ssa, on pyritty valvomaan myös maa-omistuksien toteutumista ja työoloja.

Suomen valtion omistama Neste Oil on maailman suurin yksittäinen palmuöljyn ostaja. Myös elintarviketeollisuuden yritykset tuovat Suomeen merkittäviä määriä palmuöljyä. Palmuöljytuotantoon ja sen vastuullisuuteen onkin syytä kiinnittää huomiota myös meillä.

Tässä raportissa tarkastellaan palmuöljyn tuotannon vastuullisuutta Suomeen tuotavan palmuöljyn tuottajamaissa Malesiassa ja Indonesiassa. Kirjallisuuteen pohjaavassa taustaosuudessa tarkastellaan palmuöljytuotannon ekologisia, sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia. Erityisesti keskitytään palmuöljyplantaasien työoloihin, jotka ovat jääneet kansainvälisessä keskustelussa vähemmälle huomiolle.

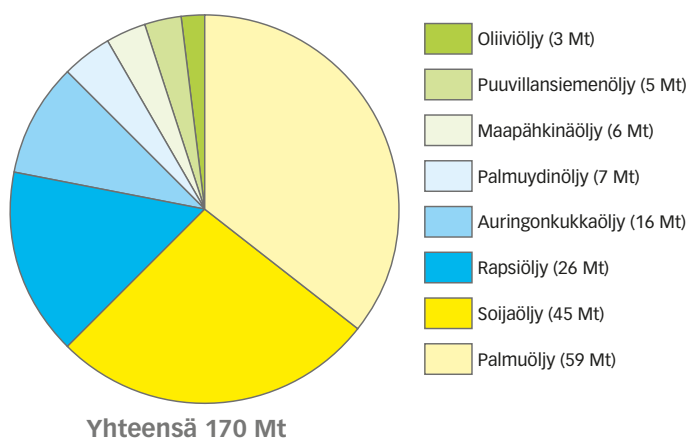
Finnwatchin oma selvitys koostuu yrityksille suunnatusta kyselystä ja kenttätutkimuksesta. Käymme läpi palmuöljyostojen vastuullisuutta suomalaisyrityksissä sekä palmuöljyn tuotanto-olosuhteita Malesian niemimaalla. Selvitys pohjautuu suomalaisyrityksille lähetettyyn kyselyyn ja Malesiassa Neste Oilille palmuöljyä tuottavan IOI Groupin plantaaseilla tehtyyn kenttätutkimukseen.

Selvitys on osa Finnwatchin työelämänoikeuksien toteutumista suomalaisyritysten toiminnassa kartoittavaa Ihmisarvoisen työn ohjelmaa, jota tukevat Tehy, Ammattiliitto Pro, TEAM, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL, Palvelualojen ammattiliitto PAM ja Solidaarisuus. Selvitys on lisäksi saanut tukea ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyövaroista.

2. Palmuöljyä tuotetaan koko ajan enemmän

Ruokatottumusten muuttuessa, elintason noustessa ja biopolttoaineiden yleistyessä kasviöljyjen kysyntä globaaleilla markkinoilla on kasvanut räjähdysmäisesti. 1970-luvulta 2010-luvulle kasviöljyjen käyttö on lähes kuu-sinkertaistunut. Markkinat ovat vastanneet kasvaneeseen kysyntään lisäämällä hinnal-taan edullisen kasviöljyn saatavuutta. Yksi strategia on ollut siirtyä käyttämään tuot-tavampia lajikkeita, joista satoisuudeltaan ylivoimainen on öljypalmu. Öljypalmupuu tuottaa hehtaarilla 4,5 kertaa enemmän kas-viöljyä kuin toiseksi tuottavin öljykasvi rapsi.¹

Alun perin Länsi-Afrikasta kotoisin oleva öljy-palmu (*Elaeis guineensis*) tuottaa satoa läpi vuoden, mutta vaatii kasvaakseen trooppisen ilmaston ja runsaasti vettä. Palmuöljyn tuo-tanto on keskittynyt voimakkaasti Kaakkois-Aasiaan. Afrikan merkittävimpiä tuottajamaita ovat Nigeria, Norsunluurannikko ja Kongon demokraattinen tasavalta. Tuotantoa on Afrikan lisäksi myös Etelä-Amerikassa, jossa Brasilia on merkittävin tuottajamaa.

Tärkeimpien kasviöljyjen tuotanto vuonna 2013 (miljoonaa tonnia)²

¹ FAOSTAT, laskelmat esitetty raportissa Exploitative Labor Practices in the Global Palm Oil Industry, Accenture for Humanity United 2012, saatavilla osoitteessa: http://humanityunited.org/pdfs/Modern_Slavery_in_the_Palm_Oil_Industry.pdf

² United State Department of Agriculture, saatavilla osoitteessa: <http://apps.fas.usda.gov/psdonline/>

Palmuöljyn tuotannossa öljypalmuista kerätään terttuja, joissa kasvavista hedelmistä palmuöljy erotetaan puristamalla. Näin saatavaa raakapalmuöljyä voidaan edelleen jalostaa ruoka- ja kemianteollisuuden tarpeisiin sopivaksi.

Kaakkois-Aasiassa ilmasto on öljypalmun tuotannolle suotuisa ja sadot suuria, sillä alueella sataa tasaisesti ympäri vuoden.³ Indonesia ja Malesia tuottavat yhdessä yli 85 prosenttia maailmanmarkkinoiden palmuöljystä⁴. Vuonna 2013 Indonesian palmuöljytuotanto oli 26 ja Malesian 21,5 miljoonaa tonnia⁵. OECD arvioi maiden palmuöljyn tuotannon kasvavan jopa 45 prosenttia vuoteen 2020 mennessä.⁶

Aasiasta palmuöljyä viedään kaikkialle maailmaan. Eniten sitä käytetään Intiassa, Kiinassa, Indonesiassa sekä Euroopan maissa⁷.

3 FAO, <http://www.fao.org/DOCrEP/005/Y4355E/y4355e03.htm> (viitattu 3.3.2014)

4 RSPO, <http://www.betterpalmoil.org/about> (viitattu 3.3.2014)

5 Gapki, Bloomberg, <http://www.bloomberg.com/news/2014-03-21/palm-output-in-indonesia-rising-for-first-time-in-six-months-3-.html> (viitattu 23.3.2014); Malaysian Palm Oil Board, <http://bepi.mpob.gov.my/index.php/statistics/production/118-production-2013/604-production-of-oil-palm-products-2013.html> (viitattu 3.3.2014)

6 OECD – FAO, Agricultural Outlook 2011–2020, s. 111, saatavilla osoitteessa: <http://www.oecd.org/site/oecd-faoagriculturaloutlook/48178887.pdf>

7 RSPO, <http://www.betterpalmoil.org/about> (viitattu 3.3.2014)

3. Palmuöljyteollisuuden ongelmat

Palmuöljyn tuotanto vaatii paljon viljelymaata ja työvoimaa. Tuotanto on keskittynyt niin sanottuihin riskimaihin, joissa oikeusvaltioperiaatteet eivät välttämättä toteudu, sananvapautta rajoitetaan, korruptio on yleistä ja yksityisen sektorin sääntely on heikkoa. Tämän vuoksi tuotantoon liittyy aivan erityisiä ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen kestävyysongelmia.

Seuraavissa alaluvuissa tarkastellaan näitä ongelmia, kuten sademetsähakkuita, alkupe-
räiskansojen maa-
oikeuksien loukkauksia sekä aggressiivista verosuunnittelua. Erityisesti keskitytään suurimpien palmuöljyn tuottajamaiden Indonesian ja Malesian tilanteeseen, sillä näistä maista tuodaan eniten palmuöljyä suomalaisten yritysten käyttöön.

Raportin neljäs luku on varattu palmuöljyplantaasien työoloihin liittyvien kysymysten tarkasteluun.

3.1 SADEMETSÄHAKKUUT

Maailmanlaajuisesti öljypalmua viljellään 15 miljoonan hehtaarin alueella ja kasvavan kysynnän myötä viljelyaluetta laajennetaan koko ajan. Tuotantoon soveltuva maa-ala on kuitenkin erittäin rajallinen resurssi. Öljypalmu vaatii trooppisen ilmaston ja tasaisia sateita, joten se kilpailee maa-alasta muun muassa sademetsien kanssa.⁸

Vuosien 1990 ja 2008 välillä öljypalmun viljelypinta-ala kasvoi 8,7 miljoonaa hehtaaria. Tästä kasvusta 5,5 miljoonaa hehtaaria liittyi metsäkatoon pääasiassa Indonesiassa ja Malesiassa.⁹ Indonesiassa 4,4 prosenttia maa-alasta on palmuöljyviljelmien käytössä. Malesiassa vastaava luku on yli 15 prosenttia.¹⁰

Metsäkato on viime vuosina kiihtynyt entisestään. Tilanne on pahin Indonesiassa, jossa virallisten arvioiden mukaan metsää hakeetaan noin 450 000 hehtaaria vuosittain. Satelliittikuviin perustuvien tutkimusten mukaan vuosina 2011 ja 2012 Indonesiassa hävitettiin metsiä kuitenkin jopa kaksi miljoonaa hehtaaria vuodessa.¹¹ Trooppiset sademetsät ovat tehokkaita hiilinieluja. Metsien hävittäminen tekeekin Indonesiasta Kiinan ja Yhdysvaltojen jälkeen merkittävimmän kasvihuonepäästöjen aiheuttajan maailmassa.¹²

Myös Malesiassa metsäkadon on arvioitu hävittävän 0,4 prosenttia luonnonalaisista metsistä vuosittain. Öljypalmun viljelyä on kuitenkin laajennettu pääasiassa jo olemassa oleville viljelymaille, esimerkiksi muuttamalla kumipuuviljelmiä palmuöljyplantaaseiksi. Arvioiden mukaan palmuöljyplantaasien pinta-ala saavuttaa Malesiassa pian huippunsa.¹³ Viljelyyn raivattavia metsäalueita Malesiassa löytyy enää lähinnä Borneon saarella sijaitsevasta Sarawakin osavaltioista.¹⁴

Kaakkois-Aasian sademetsissä elää kaksi kolmasosaa kaikista maailman kasvi- ja eläinlajeista ja ne toimivat tärkeänä hiilinieluna sitoen ilmaston lämpenemistä aiheuttavaa hiilidioksidia. Metsät Indonesialle kuuluvilla Borneon, Sumatran ja Jaavan saarilla sekä Malesiassa ovat monimuotoisuudeltaan maailman rikkaimpia elinympäristöjä. Alueella on tuhansia kasvilajeja ja eläimistö, johon kuuluvat muun muassa orangit, norsut, tiikerit, sarvikuonot sekä yli 1 500 erilaista lintulajia. Sademetsien tuhoutuminen on yksi 2000-luvun suurimmista ympäristöongelmista niin

8 UNEP, https://na.unep.net/geas/getUNEPPageWithArticleIDScript.php?article_id=73

9 EU, <http://ec.europa.eu/environment/forests/pdf/1.%20Report%20analysis%20of%20impact.pdf>

10 Accenture for Humanity United, 2012, Exploitative Labor Practises in the Global Palm Oil Industry, saatavilla osoitteessa: http://humanityunited.org/pdfs/Modern_Slavery_in_the_Palm_Oil_Industry.pdf

11 Redd Monitor, <http://www.redd-monitor.org/2013/12/11/indonesias-rate-of-deforestation-has-doubled-under-the-moratorium/>

12 Greenpeace, <http://www.greenpeace.org/finland/fi/kampanjat/palmuoljy/ongelmat/> (viitattu 3.3.2014)

13 Accenture for Humanity United, 2012, Exploitative Labor Practises in the Global Palm Oil Industry, saatavilla osoitteessa: http://humanityunited.org/pdfs/Modern_Slavery_in_the_Palm_Oil_Industry.pdf

14 Forest People, Sarawak: IOI-Pelita and the community of Long Teran Kanan, 2012, saatavilla osoitteessa: <http://www.forestpeoples.org/sites/fpp/files/publication/2012/10/sarawak-ioi-pelita-and-long-teran-kanan-september-2012-2.pdf>

Palmuöljyn käyttö biopolttoaineisiin lisää metsähakkuita?

Palmuöljyn tuonti EU-alueelle on lisääntynyt voimakkaasti viime vuosina. Vuonna 2012 unioniin tuotiin 40 prosenttia enemmän palmuöljyä kuin vuonna 2006. Lähes 30 prosenttia Euroopan unioniin tuodusta palmuöljystä käytetään biopolttoaineisiin. Lisäksi palmuöljyllä tuotetaan myös lämpöä ja sähköä.¹⁵

Palmuöljyn kasvava tuotanto biopolttoaineisiin on herättänyt paljon arvostelua, ja sen arvioidaan aiheuttavan runsaasti niin sanottuja epäsuoria maankäyttövaikutuksia (indirect land use changes, ILUC). Epäsuorilla maankäyttövaikutuksilla tarkoitetaan esimerkiksi tilannetta, jossa viljelymaata siirretään ruoantuotannosta biopolttoaineiden tuotantoon. Koska ruoan viljelyä ei voida lopettaa, tarvitaan lisää viljelymaata, jota saadaan kuivaamalla soita tai raivaamalla ja kaskeamalla metsiä pelloiksi.

Vaikka palmuöljyn käyttö biopolttoaineisiin on EU:ssa paljon säänneltympää kuin palmuöljyn tuotanto ruokateollisuuden tarpeisiin, aiheuttaa uusi käyttötarkoitus väistämättä painetta maankäyttöön kokonaisuutena. Epäsuorista maankäyttövaikutuksista johtuen muun muassa ympäristöjärjestö Greenpeace katsoo, että biopolttoaineiden raaka-aineina ei pidä käyttää syötäväksi kelpaavia kasveja¹⁶.

Palmuöljyteollisuus on lobannut voimakkaasti estääkseen epäsuorien maankäyttövaikutusten aiheuttamien päästöjen huomioimisen palmuöljyn hiilidioksidipäästöissä. Malesiassa EU:ta on syytetty omien rypsimarkkinoidensa suojelemisesta ja ILUC-laskelmat on kuitattu epätieteellisiksi.¹⁷

Myös Neste Oil on aktiivisesti vastustanut ILUC-laskelmien huomioimista EU:n biopolttoaineita koskevissa direktiiveissä.¹⁸ Yritys käyttää noin 1–2 prosenttia koko maailmassa tuotetusta palmuöljystä¹⁹. Suomen valtion omistaman Neste Oilin palmuöljyostoja käsitellään tarkemmin luvussa 8.1.

EU:n lisäksi palmuöljyn käyttö biodieseliksi lisääntyy myös muualla maailmassa. Muun muassa Indonesia ja Malesia ovat tuottamassa palmuöljyä entistä enemmän myös kotimaiseen polttoainekäyttöön²⁰.

15 GSI & IISD, 2013, The EU Biofuel Policy and Palm Oil, saatavilla osoitteessa: http://www.iisd.org/gsi/sites/default/files/bf_eupalmoil.pdf

16 Greenpeace, Biopolttoaineet EU:ssa, <http://www.greenpeace.org/finland/fi/kampanjat/palmuoljy/perusasiaa-biopolttoaineista/> (viitattu 16.6.2014)

17 Esim. CEO Palm, Why EU Ministers should reject ILUC, <http://www.ceopalmoil.com/2013/11/why-eu-ministers-should-reject-iluc/>. Tutkimusta epäsuorien maankäyttövaikutuksista on kuitenkin paljon, esim. Greenpeace: <http://www.greenpeace.org/finland/fi/kampanjat/palmuoljy/Tutkimukset/>

18 Greenpeacen julkaisema Neste Oilin kannanotto vuodelta 2010 on saatavilla sivulla: http://www.greenpeace.org/finland/Global/finland/Dokumentit/Julkaisut/2012/neste_oil_ILUC%202010.pdf

19 Neste Oil, <http://www.nesteoil.fi/default.asp?path=35,52,11990,22214,22228,22556> (viitattu 19.7.2014)

20 Esim. Bloomberg, <http://www.bloomberg.com/news/2014-03-02/palm-oil-export-growth-stalling-in-indonesia-on-biodiesel-surge.html> (viitattu 20.7.2014)

biodiversiteetin häviämisen kuin ilmastomuutoksen kiihtymisen takia.²¹

3.2 ALKUPERÄISKANSOJEN MAAOIKEUDET UHATTUINA

Sademetsien lisäksi öljypalmun viljelyyn käytettävästä maa-alasta kamppailevat paikalliset asukkaat. Erityisesti alkuperäiskansojen elanto on riippuvainen pienimuotoisesta maanviljelystä ja luonnonvarojen hyödyntämisestä. Metsät ovat tärkeä osa myös monien alkuperäiskansojen kulttuuria.

Indonesiassa öljypalmun kasvatukseen käytetään 15 prosenttia kaikesta viljelykäytössä olevasta maasta. Malesiassa vastaava luku on yli 63 prosenttia.²² Paikallishallinnon, suuryritysten ja paikallisväestön keskenään ristiriitaiset intressit maankäytöstä ovat johtaneet lukuisiin maakonflikteihin.

Indonesiassa metsähakkuut ovat kiihtyneet viime vuosina ja maakonfliktit ovat arkipäivää. Pelkästään vuonna 2012 indonesialaiselle, maaomikeuksiin keskittyvälle kansalaisjärjestölle HuMa:lle raportoitui 119:stä plantaaseihin liittyvästä maakonfliktista²³. Ongelmia on aiheuttanut myös pienviljelijöiden viljelymaiden siirtäminen palmuöljy-yhtiöiden käyttöön sopimusviljelyn ja maan vuokrauksen kautta. Indonesiassa pientiloilla tuotetaan lähes 40 prosenttia koko maan raakapalmuöljystä ja yritysten kiinnostus pientuottajien maahan on kasvamaan päin. Pientilojen kanssa solmituissa maankäyttösopimuksissa on ollut epäselvyyksiä, viljelijät eivät ole saaneet maksettua takaisin yrityksiltä siemeniin ja lannoitteisiin ottamiaan lainoja tai he ovat joutuneet

painostuksen kohteeksi halutessaan irtautua yhteistyöstä yrityksen kanssa.²⁴

Maakiistojen ratkaisemista vaikeuttaa Indonesian maaomikeuksiin liittyvän lainsäädännön monimutkaisuus. Se on sekoitus siirtomaa-ajan maalakia, satojen vuosien aikana kehittyntä tapaoikeutta ja uusia lakeja. Käytännössä valtio ja maakunnat hallinnoivat suurinta osaa maa-alasta ja voivat myöntää erilaisia maankäyttöomikeuksia maata tarvitseville yrityksille.²⁵

Lakien toimeenpanoa vaikeuttavat myös prosessien monimutkaisuus, heikko hallinto ja korruptio. Korruptiota mittaavassa Transparency Internationalin korruptioindeksissä Indonesia sijoittui vuonna 2013 sijalle 114²⁶. Erityistä huolta on herättänyt Indonesian hallituksen käynnistämä taloudellisen kehityksen ohjelma (Master plan for Acceleration and Expansion of Indonesia Economic Development) vuosille 2011–2015. Ohjelman puitteissa Indonesiassa on säädetty uusia lakeja, jotka mahdollistavat kansalliseen etuun vedoten kansalaisten maiden haltuunoton sekä antavat viranomaisille lisää toimivaltaa tukahduttaa maakiistoihin liittyvät protestit valtiollisen turvallisuuden nimissä.²⁷

Tutkimusten mukaan palmuöljyviljelyn yleistyminen on vaikuttanut kielteisesti alueelliseen ruokaturvaan Indonesiassa. Paikallisväestö,

21 WWF, Sademetsät, <http://wwf.fi/maapallomme/metsat/sademetsat/> (viitattu 3.3.2014); Greenpeace, <http://www.greenpeace.org/finland/fi/kampanjat/metsa/sademetsat/Indonesia/> (viitattu 3.3.2014)

22 Accenture for Humanity United, Exploitative Labor Practises in the Global Palm Oil Industry, saatavilla osoitteessa: http://humanityunited.org/pdfs/Modern_Slavery_in_the_Palm_Oil_Industry.pdf

23 FIDH, 2013, Submission to the United Nations Committee on Economic, Social and Cultural Rights, saatavilla osoitteessa: http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CESCR/Shared%20Documents/IDN/INT_CESCR_NGO_IDN_15962_E.pdf

24 World Watch Institute, Oil Palm Industry Takes Land, Promises Livelihood, <http://www.worldwatch.org/node/6075> (viitattu 10.8.2014); International Finance Corporation IFC, 2013, Diagnostic Study on Indonesian Oil Palm Smallholders, saatavilla osoitteessa: http://www.rspo.org/file/Diagnostic_Study_on_Indonesian_Palm_Oil_Smallholders.pdf

25 Mm. Transformation of Land Rights in Indonesia: A Mixed Private Public Law Model, saatavilla osoitteessa: [http://digital.law.washington.edu/dspace-law/bitstream/handle/1773.1/510/19PacRimL%26PolyJ417\(2010\).pdf?sequence=3](http://digital.law.washington.edu/dspace-law/bitstream/handle/1773.1/510/19PacRimL%26PolyJ417(2010).pdf?sequence=3) ja ABNR, Land acquisition under Indonesian Law, saatavilla osoitteessa: <http://www.yulchon.com/mail/seminar/4-1.%20Handout.pdf>

26 Transparency International, Indonesia, <http://www.transparency.org/country#IDN> (viitattu 12.6.2014) Samassa indeksissä Suomi sijoittui sijalle 3.

27 Tällaisia uusia lakeja ovat mm. Law on Providing Land for Development ja Law on Managing Social Conflict. FIDH, 2013, Submission to the United Nations Committee on Economic, Social and Cultural Rights, saatavilla osoitteessa: http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CESCR/Shared%20Documents/IDN/INT_CESCR_NGO_IDN_15962_E.pdf

joka aiemmin viljeli pellojaan ja keräsi ruokaa metsistä, joutuu entistä useammin turvautumaan ostettuun ruokaan, kun pellot ja metsät on yksityistetty palmuöljyntuottajille.²⁸ Ejolt-järjestön ympäristökonfliktitietokannassa on kuvattu useita tapauksia, joissa Indonesian paikallisyhteisöt ovat protestoineet uusia palmuöljylviljelmää vastaan. He ovat kertoneet, että ne tuhoavat muun muassa kylien riisinviljelyn perustuvan talouden.²⁹

Malesiassa palmuöljyyn liittyviä maakaappauksia on raportoitu erityisesti Borneon saarella sijaitsevista Sarawakin ja Sabahin osavaltioissa, joissa palmuöljylviljelmät ovat vaarantaneet dayak-kansan perinteisiä elinkeinoja³⁰. Alkuperäiskansojen oikeudet on tunnustettu osavaltioiden maalaissa, mutta lakien toimeenpano on ollut puutteellista ja päättäjiä on syytetty korruptiosta³¹. Malesian ihmisoikeuskomission maakonflikteja käsittelevässä raportissa vuodelta 2013 tuodaan ilmi, ettei paikallisväestöä ole välttämättä kuultu lainkaan ennen yritysten tai hallituksen omistaman plantaasitoiminnan käynnistämistä.³²

Malesiassa hallinto on pyrkinyt suosimaan suuria palmuöljyplantaaseja ja siirtämään maata pienviljelijöiltä monikansallisille malesialaisille yrityksille. Hallinnollisesti kehittyneessä Malesiassa maakaappauksissa onkin usein kyse hyvin erilaisesta ilmiöstä kuin esimerkiksi Saharan eteläpuolisessa Afrikassa

tai monessa Kaakkois-Aasian köyhemmässä valtiossa, joissa maakaappauksiin ovat syylistyneet monikansalliset yritykset käyttäen hyväkseen heikkoa hallintoa ja korruptiota.³³

Maaoikeuksiin liittyvät kysymykset on huomioitu useissa palmuöljytuotannossa käytävissä sertifiointeissa. Tietyt sertifiointijärjestelmät vaativat paikallisväestön konsultointia ja lupia uusien viljelmien perustamiseen tai vanhojen viljelmien laajentamiseen. Paikallinen lainsäädäntö, maaoikeuksien hallinnoinnin hajanaisuus ja maan käyttöpaineet kuitenkin haittaavat merkittävästi konsultatioita. Esimerkiksi Indonesiassa yritysten tulee hyödyntää saamansa maankäyttöluvat täysimittaisesti neljän vuoden ajanjakson kuluessa tai ne menettävät oikeuden maan käyttöön. Tuhansien hehtaarien istuttaminen lyhyessä ajassa saattaa tarkoittaa sitä, että aidosti merkityksellisiä konsultatioita ja ympäristövaikutusten arviointeja ei ehditä tehdä.³⁴

Puutteellisiin konsultatioihin ja maakysymyksiin liittyviin epäkohtiin voi kuitenkin olla hankala puuttua. Maaoikeuksien puolesta toimivia ihmisoikeuspuolustajia häiritään Indonesiassa yleisesti. Ihmisoikeusjärjestö FIDH raportoi useista häirintätapauksista YK:n ihmisoikeusneuvostolle vuonna 2013 toimittamassaan raportissa. Häirintään kuuluvat muun muassa oikeusjuttujen nostaminen ”kunnianloukkauksista”, väliaikaiset pidätykset, uhkailu, väkivalta ja jopa murhat. Ihmisoikeusjärjestöjen toimintaa rajoitetaan myös vetoamalla Indonesiassa lailla säädettyyn kansalliseen Pancasila-ideologiaan, jonka vastainen toiminta voi johtaa järjestön lakkauttamiseen.³⁵

28 Hariati, Sinaga, *Employment and Income of Workers on Indonesian Oil Palm Plantations: Food Crisis at the Micro Level, Future of Food – Journal on Food, Agriculture and Society*, Vol. 1, Nr. 2, Winter 2013

29 Ejolt, <http://ejatlas.org/conflict/pt-ica-land-conflict-on-sumatra-indonesia>

30 Land Deal Politics Initiative, 2013, *A Malaysian Land Grab?*, saatavilla osoitteessa: <http://www.plaas.org.za/sites/default/files/publications-pdf/LDPI50Cramb.pdf>; Cook F. M., 2011, *Making an informed choice – A review of oil palm partnerships in Sabah and Sarawak, East Malaysia* http://www.fao.org/fileadmin/templates/tci/pdf/InternationalInvestment/IIED/MALAYSIA_OIL_PALM_STUDY_IIED_FINAL_MAY_2011_v2_-_LC_-_Clean.pdf

31 Esimerkiksi AlJazeera, 19.3.2013, *Undercover Sting Exposes Malaysian land-grab*, <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2013/03/2013318131755948174.html> (viitattu 15.5.2014)

32 Raportti saatavilla englanniksi osoitteessa: <http://www.forestpeoples.org/sites/fpp/files/publication/2013/07/suhakam-enquiry-full-text2013.pdf>

33 Cramb, Rob, 2013, *A Malaysian Land Grab – The Political Economy of Large-scale Oil Palm Development in Sarawak*, Land Deal Politics Initiative

34 Daemeter, 2013, *A Comparison of Leading Palm Oil Certification Standards Applied in Indonesia*, saatavilla osoitteessa: http://daemeter.org/new/uploads/20140213222544.Daemeter_Certification_Standards_Comparison_Exec_Summ.pdf

35 FIDH, http://www.fidh.org/IMG/pdf/parallel_report_fidh-kontras.pdf; http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CESCR/Shared%20Documents/IDN/INT_CESCR_NGO_IDN_15962_E.pdf. Pancasila sisältää viisi periaatetta, jotka koskevat uskoa Jumalaan, Indonesian yhtenäisyyttä, sivistystä, sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja demokratiaa.

Mikä maakaappaus?

Maakaappaukselle ei ole yksiselitteistä määritelmää ja rinnakkaisina käsitteinä on käytetty muun muassa *maan kahmintaa*, *haltuunottoa* tai *rohmuamista*. Maakaappaus-termillä pyritään korostamaan maiden haltuunoton negatiivisia vaikutuksia, ja sillä viitataan sellaiseen maan tai sen käyttöoikeuden pitkäaikaiseen hankintaa tai vuokraukseen, jossa esiintyy vakavia ongelmia tai jopa ihmisoikeusloukkauksia.

Maakaappaustapauksia leimaa usein se, että vaikutusten kohteena olevan paikallisväestön vapaaehtoinen ja tietoon perustuva ennakkosuostumus puuttuu eikä sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristövaikutuksia ole huomioitu tai arvioitu. Maan hankinnasta tai vuokrauksesta tehdyt sopimukset eivät tavallisesti ole julkisia eivätkä maankäytön vaikutuksen kohteena olevat henkilöt ole saaneet mahdollisuutta osallistua sopimusten laatimiseen.³⁶

Myös Malesiassa ihmisoikeuspuolustajien toimintaympäristö on muuttunut haasteellisemmaksi. Muun muassa alkuperäiskansojen heikkoa asemaa arvostellut Malesian suurin ihmisoikeusjärjestö SUARAM on kohdannut oikeudellista häirintää.³⁷ Malesiassa on edelleen voimassa Britannian siirtomavallan aikana luotu, kansankiihotuksen kieltevä ja sananvapautta rajoittava Sedition Act -laki, jonka nojalla hallituksen politiikkaa kritisoivia toimittajia ja aktivisteja on tuotu oikeuden eteen.³⁸

3.3 AGGRESSIIVINEN VEROSUUNNITTELU

Palmuöljy on Indonesian ja Malesian suurin vientituote ja palmuöljystä saatavilla tuloilla on keskeinen rooli molempien maiden taloudessa. Vuonna 2010 palmuöljyn viennin arvo Malesiassa oli 18,6 miljardia dollaria, mikä vastasi 4,3 prosenttia koko maan bruttokansantuotteesta. Indonesian osalta vastaava luku oli 1,4 prosenttia (viennin arvo 15,2 miljardia dollaria).³⁹

Palmuöljysektori on Indonesiassa ja Malesiassa tärkeä valtion verotulojen lähde. Veroja kertyy pääasiassa vientitullimaksuista. Indonesiassa vientitullia peritään raakapalmuöljystä yli 10 prosenttia, mutta maassa on keskusteltu jalostettujen palmuöljytuotteiden vientitullin poistamisesta kokonaan. Malesiassa raakapalmuöljyn vientitululleja laskettiin 5,5 prosenttiin vuoden 2014 alussa eikä maa peri tullia jalostetusta palmuöljystä. Indonesian ja Malesian välinen verokilpailu on yltenyt maiden pyrkiessä houkuttelemaan palmuöljyteollisuutta, ja julkisessa keskustelussa maita on kehoitettu yhteistyöhön kilpailun sijaan.⁴⁰

Kuten kaikkeen kansainväliseen yritystoimintaan, myös palmuöljykauppaan liittyy verosuunnittelua, jolla yritykset pyrkivät minimoimaan erilaisia niille maksettavaksi jääviä veroja.

Indonesiassa yksi merkittävimmistä julkisuuteen nousseista verovälttelytapauksista liittyi palmuöljyjätti Asian Agrin toimintaan. Yritys oli järjestänyt omistusrakenteensa ja myyntitoimintansa monimutkaiseksi veroparatiiseissa sijaitsevaksi tytäryhtiöverkostoksi. Indonesiassa verotettavaksi jäävää tulosta minimoitiin manipuloimalla yrityksen sisäistä siirtohinnoittelua. Asian Agri myi alhaisella hinnalla palmuöljyn eteenpäin tytäryhtiölleen Macaoon, Mauritiukselle ja Brittiläisille

36 Kepa, 2012, Kaapattu maa, saatavilla osoitteessa: <http://www.kepa.fi/tiedostot/julkaisut/kaapattu-maa.pdf>

37 Esim. FIDH, Malaysia, <http://www.fidh.org/en/asia/malaysia/>

38 Esim. Human Rights Watch, <http://www.hrw.org/news/2014/06/08/malaysia-drop-sedition-case-against-opposition-leader> (viitattu 21.7.2014)

39 Accenture for Humanity United, Exploitative Labor Practises in the Global Palm Oil Industry, saatavilla osoitteessa: http://humanityunited.org/pdfs/Modern_Slavery_in_the_Palm_Oil_Industry.pdf

40 Esimerkiksi The Star, <http://www.thestar.com.my/Business/Business-News/2014/05/05/Cause-for-concern-Palm-oil-refiners-brace-for-impact-of-move-by-Indonesia-on-export-duty/> ja Reuters, <http://in.reuters.com/article/2014/04/30/indonesia-palmoil-tax-idINL3N0NM3UM20140430> (viitattu 16.6.2014)

neitsytsaarille, jotka myivät sen eteenpäin asiakkaille korkeampaan markkinahintaan. Menettelyn seurauksena verotettavaa tulosta jäi Indonesiaan erittäin vähän ja voitot näytettiin matalan veroasteen tarjoavissa veroparatiiseissa sijaitsevista tytäryhtiöissä, jotka joutuivat maksamaan tuloistaan vain vähän tai ei lainkaan veroja.⁴¹

Vuonna 2012 Asian Agri tuomittiin Indonesian korkeimmassa oikeudessa maksamaan verokikkailustaan yli 200 miljoonaa dollaria verorästeinä ja sakkoina⁴². Asian Agri on yksi Neste Oilin palmuöljytoimittajista.

Useat Malesiassa ja Indonesiassa plantaaseja omistavat palmuöljy-yritykset toimivat Singaporesta käsin. Singapore on tunnettu veroparatiisi, joka on erikoistunut raaka-ainekauppaan. Maa tarjoaa yrityksille alhaisen veroasteen, verokannustimia ja laajan verosopimusverkoston.⁴³ Singapore sijoittuu veroparatiiseja tutkivan Tax Justice Networkin rahoitus-salaisuusindeksissä sijalle 5.⁴⁴

Singapore kilpailee raaka-ainekaupasta Sveitsin kanssa ja on viime vuosina alentanut yhteisöveroastettaan 17 prosenttiin. Yksi tärkeimmistä houkuttimista yrityksille on kuitenkin mahdollisuus neuvotella veroasteesta: veroviranomaisten kanssa käytävissä neuvotteluissa voidaan päätyä jopa vain 5 prosentin yhteisöveroasteeseen.⁴⁵

Indonesiassa toimivat yritykset voivat suunnitella verojaan myös Hong Kongin ja Alankomaiden kautta rakennetuilla holdingyhtiöjärjestelyillä. Esimerkiksi Alankomaiden verosopimus Indonesian kanssa antaa Alankomaille yksinoikeuden myyntivoittojen verotukseen. Lisäksi Indonesia voi verottaa osinkotuloja sekä korko- ja rojaltituloja vain 10 prosentilla. Ilman verosopimusta Indonesian lähdeverokannat olisivat 20 prosenttia.⁴⁶

Indonesia kuuluu alemman keskitulotason valtioihin, jotka tuovat pääomaa ulkomailta enemmän kuin vievät sitä ulkomaille. Tämän vuoksi alennetut pääomatulojen lähdeverokannat ovat Indonesialle lähtökohtaisesti epäedullisia suhteessa pääomaa vieviin rikkaampiin teollisuusmaihin. Yritysvastuuta tutkiva hollantilainen kansalaisjärjestö SOMO on arvioinut, että Indonesia menettää Alankomaiden kanssa solmimansa sopimuskumppanuuden vuoksi 55,52 miljoonaa euroa vuosittain osinko- ja korkotulojen lähdeveroina.⁴⁷

41 Sukanto Tanoto, 2013, Tax Avoidance through Tax Havens and Transfer Pricing – A Case Study in Indonesia, saatavilla osoitteessa: <http://www.openscienceonline.com/journal/archive2?journalId=709&paperId=90>; Guardian, Vast Hidden Profits <http://www.theguardian.com/world/2014/may/10/asian-logging-giant-tax-labyrinth-british-virgin-islands> (viitattu 20.7.2014)

42 JakartaGlobe, Business Unaffected by Tax Payments, Asian Agri Says, <http://www.thejakartaglobe.com/business/business-unaffected-by-tax-payments-asian-agri-says/> (viitattu 8.8.2014)

43 KPMG, 2012, Commodity Trading Companies, saatavilla osoitteessa: <http://www.kpmg.com/Global/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/commodity-trading-companies/Documents/centralizing-trade-v2.pdf>

44 Tax Justice Network, Financial Secrecy -index, <http://www.financialsecrecyindex.com/introduction/fsi-2013-results> (viitattu 8.8.2014)

45 Reuters, Singapore beating Switzerland at its own game - taxes, <http://www.abs-cbnnews.com/business/06/23/12/singapore-beating-switzerland-its-own-game-taxes> (viitattu 16.6.2014)

46 VDB-Loi, Effective Tax Structures for Acquisitions in Indonesia, Indochina and Myanmar, saatavilla osoitteessa: http://www.vdb-loi.com/vdb/wp-content/uploads/2012/09/SVCA_Effective_Tax_Structures_270812_Final.pdf

47 SOMO, 2013, Should the Netherlands sign tax treaties with developing countries?, saatavilla osoitteessa: http://somo.nl/publications-en/Publication_3958

4. Työolot palmuöljyplantaaseilla ja pientiloilla

Öljypalmun viljelyssä plantaaseilla on kolme vaihetta: istutus, sadonkorjuu ja puuston uusiminen, jotka kaikki vaativat paljon työvoimaa.

Ensin maa muokataan viljelyyn sopivaksi, öljypalmun taimet kasvatetaan taimitarhoissa ja istutetaan sitten maahan. Puu alkaa tuottaa hedelmiä noin kolmen vuoden kuluttua.

Puut tuottavat taloudellisesti kannattavaa satoa noin 30 vuoden ajan. Satoa korjattaessa kypsät, 5–25 kiloa painavat palmuhedelmät pudotetaan puusta maahan teräväpäisellä kepillä. Öljy erotetaan tertuista irrotetuista hedelmistä mekaanisesti puristamalla.

Öljypalmupuut kaadetaan, kun ne ovat ohittaneet kaupallisesti kannattavan tuotannon vaiheen, ja tilalle istutetaan uusia taimia. Isoilla plantaaseilla kaikkia tuotannon kolmea vaihetta ylläpidetään samanaikaisesti.

Palmuöljyplantaasit ovat merkittävä työllistäjä Indonesiassa ja Malesiassa. Malesiassa plantaasit työllistävät puolisen miljoonaa ihmistä. Indonesiassa niillä työskentelee yli kolme miljoonaa työntekijää⁴⁸. Palmuöljyn vastuullisuutta tarkasteltaessa onkin tärkeää huomioida ympäristöön, verovastuullisuuteen ja maankäyttöön liittyvien näkökohtien lisäksi myös muut sosiaaliset kysymykset.

Sekä Indonesia että Malesia kuuluvat niin sanottuihin riskimaihin. Suomalaisyrittäjien suosima yritysastuoverkosto Business Social Compliance Initiative BSCI määrittelee riskimaiksi kaikki maat, joiden pistemäärän keskiarvo Maailmanpankin hallinnon tehokkuutta mittaavassa indeksissä jää alle 60 pisteen. Riskimaiksi määritellään myös maa, joka saa vähintään kahdesta indeksin mittarista alle 60 pistettä. Maailmanpankin hallinnon toimivuutta mittaavan indeksin kuusi mittaria ovat: kansalaisten kuuleminen, poliittinen vakaus, hallinnon tehokkuus, lainsäädännön laadukkuus, lakien toimeenpano ja korruption

vastaiset toimenpiteet. Indeksissä Indonesian pisteiden keskiarvo on 36. Malesian keskiarvo 60,9 ylittää riskimaarajan, mutta maa saa kolmesta indeksin mittarista selvästi alle 60 pistettä.⁴⁹

Seuraavissa alaluvuissa esitellään keskeisimpiä työelämän perusoikeuksiin liittyviä ongelmia palmuöljyplantaaseilla ja -pientiloilla.

4.1 ELÄMISEEN RIITTÄMÄTTÖMÄT PALKAT

Elämiseen riittävä palkka on summa, joka riittää työntekijän ja hänen perheensä ruokaan, asumiseen, vaatteisiin, sairaanhoitoon ja koulumaksuihin sekä mahdollistaa myös pienen kuukausittaisen säästämisen. Elämiseen riittävää palkkaa tulisi voida ansaita ilman jatkuvia ylitöitä. Teoriassa valtioiden määrittelemien lakisääteisten minimipalkkojen tulisi kattaa elämisen kustannukset. Käytännössä minimipalkat eivät kuitenkaan aina ole pysyneet kasvavien elinkustannusten perässä tai niitä on pidetty tarkoituksellisesti hyvin alhaisina tuotantokustannusten vähentämiseksi. Tämä on johtanut tilanteeseen, jossa minimipalkka ei aina ole riittävä kattamaan elinkustannuksia.

Sekä Indonesiassa että Malesiassa on säädetty kansallinen minimipalkka, joka koskee kaikkia työntekijöitä. Indonesiassa minimipalkat on säädetty maakunnittain. Vuonna 2014 ne vaihtelivat noin miljoonasta rupiasta 2,5 miljoonaan rupiaan (988 500 INR (Yogyakartan maakunta) – 2 441 301 INR (Jakartan maakunta)), eli minimikuukausipalkat olivat noin 63–155 euron suuruisia.⁵⁰

Malesiassa minimipalkkoja on kaksi: Sabahin ja Sarawakin osavaltioissa minimipalkka on

48 USDA, Commodity Intelligence Report 2012, <http://www.pecad.fas.usda.gov/highlights/2012/12/Malaysia/>; CIFOR, <http://blog.cifor.org/17798/fact-file-indonesia-world-leader-in-palm-oil-production#>. UxSDQRa5AU

49 BSCI, BSCI List of Risk Countries, saatavilla osoitteessa: <http://www.bsci-intl.org/bsci-list-risk-countries-0>. Kolme mittaria, joissa Malesia jää alle 60 pisteen ovat kansalaisten kuuleminen, poliittinen vakaus ja korruption vastaiset toimenpiteet.

50 WageIndicator.org, Minimum wages in Indonesia, <http://www.wageindicator.org/main/salary/minimum-wage/indonesia> (viitattu 20.7.2014)

800 ringittiä (186 euroa) ja Malesian niemi-
maalla 900 ringittiä (209 euroa)⁵¹. Siirtotyön-
tekijöiltä voidaan kuitenkin vähentää palkasta
työnantajan valtiolle maksamat rekisteröin-
timaksut, minkä vuoksi heidän palkkansa voi
laskea minimin alapuolelle⁵².

Vaikka minimipalkkalainsäädännössä sääde-
tyn minimipalkan on tarkoitus toimia palkko-
jen alimpana pohjatasona, minimipalkasta on
Indonesian ja Malesian palmuöljyteollisuus-
dessa muodostunut teollisuudenalan kes-
kipalkka. Plantaaseilla työskentelevät työn-
tekijät voivat käytännössä pyrkiä lisäämään
ansioitaan vain tekemällä pidempää päivää
tai tavoittelemalla suoritekohtaisia korvauksia
työskentelemällä nopeasti.

Indonesiassa ammattiliitot ovat vaatineet
minimipalkkoihin 30 prosentin korotuksia
vuoteen 2015 mennessä⁵³. Minimipalkkoja
säädetään kuitenkin maakuntien tasolla ja
vuosittaiset korotukset ovat olleet vaatimat-
tomia. Yritysten on myös mahdollista hakea
poikkeuslupia pitkittääkseen korotettujen
minimipalkkojen maksamista.⁵⁴

Malesiassa minimipalkkalainsäädäntö astui
voimaan pitkän kampanjoinnin jälkeen
vuonna 2012, ja sitä on alettu soveltaa käy-
täntöön vasta vuoden 2013 alusta. Arvioi-
den mukaan uusi minimipalkkalainsäädäntö
nostaa noin joka neljännen työntekijän
palkkaa. Uudistuksen tarkoituksena on ollut
puuttua erityisesti siirtotyöntekijöiden ja pai-
kallisten työntekijöiden väliseen negatiiviseen
palkkakilpailuun.⁵⁵

Palmuöljyplantaasit tarjoavat työntekijöil-
leen palkan lisäksi tavallisesti asunnon, mutta

usein myös polttoainetta, ruokaa ja jopa
kouluja lapsille. Siirtomaa-aikana tiloilla oli
velvollisuus täyttää työntekijöiden perustar-
peet, mistä periytyy nykyistenkin plantaasien
vahva rooli peruspalveluiden tuottajana Indo-
nesiassa ja Malesiassa. Niin siirtomaa-aikana
kuin usein nykyäänkin plantaasit sijaitsevat
kaukana muusta asutuksesta, joten sairaan-
hoidon, yksinkertaisten ruokatarpeiden ja
koulujen tarjoaminen on myös käytännön
sanelema pakko. Palmuöljyplantaasien toi-
mintaa Malesiassa sääntelee lähes 20 lakia,
joista yksi koskee työntekijöille tarjottavien
asumusten minimivaatimuksia. Työnanta-
jan edellytetään tarjoavan työntekijöilleen
asumuksen, jossa on saatavilla puhdasta
juoksevaa vettä.⁵⁶ Palkan lisäksi tarjottavat
luontoisedut ovat yleisiä myös muilla plan-
taaseilla, kuten kumi- ja teeplantaaseilla. Vas-
taava lainsäädäntö löytyy myös Indonesiasta.

Indonesiassa minimipalkkojen riittävyyttä
plantaaseilla on selvitetty jonkin verran, Male-
siassa uuden minimipalkan vaikutuksista ei
vielä ole juurikaan tutkimuksia.

Vuonna 2012 kansalaisjärjestö Oxfam julkaisi
tutkimuksen elämiseen riittävistä palkoista
Indonesian Länsi-Jaavalla sijaitsevilla teeplan-
taaseilla⁵⁷. Tutkimusta varten kehitettiin palk-
kamalli, jossa yhteenlaskettuja työntekijöiden
saamia rahapalkkoja ja luontoisetujen rahalli-
sia arvoja verrattiin kansainvälisiin Maailman-
pankin köyhyysrajoihin. Maailmanpankin köy-
hyysraja oli tutkimuksen teon aikana 2 dolla-
ria PPP/päivä ja äärimmäisen köyhyyden raja
1,25 dollaria PPP/päivä⁵⁸.

Oxfamin tutkimuksessa saatujen tulosten
mukaan plantaasityöläisten palkat (sisältäen

51 Ministry of Human Resources Malaysia, Minimum wage portal, <http://minimumwages.mohr.gov.my/employers/about-minimum-wages-policy/> (viitattu 19.7.2014)

52 Industry All, Malaysia – minimum wage for all, <http://www.industrialunion.org/malaysia-minimum-wages-for-all>

53 IndustriAll, <http://www.industrialunion.org/indonesia-minimum-wage-must-equal-living-wage-now> (viitattu 19.7.2014)

54 Better Work Indonesia, Legal Updates: Minimum Wages 2013, saatavilla osoitteessa: http://betterwork.org/indonesia/wp-content/uploads/2nd_Legal_Update_Minimum_Wage_2013.1.pdf

55 Malesian hallitus, Potential Impact of the Minimum Wage Policy on the Malaysian Economy, saatavilla osoitteessa: <http://minimumwages.mohr.gov.my/wp-content/uploads/2013/07/Box-from-BNM-Annual-Report.pdf>

56 Malesian laki 446, saatavilla osoitteessa: <http://www.agc.gov.my/Akta/Vol.%209/Act%20446.pdf>; Barral, S, 2014, Paternalistic Supervision of Labour in Indonesian Plantations: Between Dependence and Autonomy, *Journal of Agrarian Change*, 14: 240–259, saatavilla osoitteessa: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/joac.12063/abstract>

57 Oxfam, Understanding Wage Issues in the Tea Industry, http://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/oxfam_etp_understanding_wage_issues_in_the_tea_industry.pdf

58 PPP eli ostovoimapariiteetti. Ostovoimapariiteetti kertoo arvion vaihtokurssista, joka tarvitaan muuttamaan kahden maan valuuttakurssit ostovoimallaan yhtäläisiksi. Ostovoimapariiteettia käytetään, kun halutaan verrata elintasoja eri maiden välillä.

luontoisetujen rahallisen arvon) ylittivät kansainväliset köyhyysrajat, ja tutkijoiden arvioiden mukaan ne olivat lähellä elämiseen riittävää palkkaa. Tutkimuksessa kuitenkin todettiin, että vaikka palkat olivat riittäviä absoluuttisesti, ne jäivät kauas kansallisesta keskipalkasta. Indonesian talous on kehittynyt nopeasti ja erot maaseudun ja kaupunkien palkoissa ovat huomattavia. Plantaasityöläisten palkat vastasivat vain neljännestä maan keskipalkoista.

Alhainen palkkataso nousee esille myös Kansainvälisen työjärjestön ILO:n selvityksessä, jossa haastateltiin metsä-, kumi- ja palmuöljyplantaasien työntekijöitä Indonesiassa. Yli 80 prosenttia haastatelluista eli alle kahdella dollarilla päivässä⁵⁹.

Indonesiassa kansalaisjärjestöt ja ammattiliitot ovat arvostelleet johtavaa palmuöljysertifiointia, Roundtable on Sustainable Palm Oil RSPO:ta (ks. luku 6) siitä, ettei se ole onnistunut puuttumaan elämiseen riittämättömiin palkkoihin. Vuonna 2013 Indonesiassa järjestettiin laaja, muun muassa palkkojen nostoa vaativa mielenosoitus RSPO:n kansainvälisen kokouksen alla.⁶⁰ RSPO:n kriteereissä vaaditaan elämiseen riittävää palkkaa, mutta sertifiointijärjestelmällä ei ole mallia sen määrittämiseen (ks. sivu 42).

Palmuöljyplantaaseilla työntekijöiden palkka muodostuu kiinteän kuukausipalkan sijaan usein erilaisista suoritepalkkioista. Työntekijät saavat palkkaa esimerkiksi keräämiensä palmuhedelmäterttujen lukumäärän ja painon keskiarvon mukaan. Palkkaan vaikuttaa myös se, miten korkealta terttuja kerätään. Suoritepohjainen palkka antaa työnantajalle mahdollisuuden maksaa laillisen minimipalkan alittavaa peruspalkkaa esimerkiksi silloin, kun sato jää huonoksi.

Malesiassa suurin osa palmuöljyplantaasien työntekijöistä on muista maista tulevia siirtolaisia, ja heille käteen jäävää palkkaa

vähentävät usein myös korkeat rekrytointimaksut. Monet työntekijät ottavat kotimaassaan velkaa maksaakseen työnvälittäjälle ja kattaakseen matkakulut, jotka he uskovat voivansa maksaa pian palkoistaan takaisin. Todellisuudessa näiden velkojen takaisinmaksuun kuluu vuosia. Ihmisoikeusjärjestö Amnesty Internationalin selvityksen mukaan siirtolaisilta peritään usein myös ylimääräisiä työlupamaksuja ja muita epämääräisiä maksuja. Ulkomailta Malesiaan tulevat työntekijät eivät useinkaan tiedä palkkaansa, sillä heille ei tarjota työsuhteita tai sopimuksia ei ole kirjoitettu heidän omalla kielellään.⁶¹ Siirtotyöntekijöiden palkkaukseen liittyviä ongelmia havaittiin runsaasti myös tätä tutkimusta varten tehdyssä kenttätutkimuksessa, ks. luku 9.

4.2 TYÖTURVALLISUUS

Palmuöljyn työturvallisuushaasteet liittyvät muun muassa torjunta-aineiden käyttöön, kuljetuksiin ja painavista taakoista ja hankalista työasennoista johtuvaan työergonomiaan.⁶² Myös kuumuus ja pitkät työpäivät ja -viikot lisäävät työturvallisuusriskejä.

Samaan aikaan, kun kaikkein vaarallisimpien kemikaalien käyttö on kielletty yhä useamassa maassa, näiden kemikaalien käyttö lisääntyy Aasiassa. Kansalaisjärjestö PAN arvioi, että Aasian maataloudessa käytetään noin 30 prosenttia koko maailmassa käytetyistä torjunta-aineista.⁶³

Yksi paljon keskustelua herättänyt torjunta-aine on paraquat, jota käytetään yleisesti Aasian plantaaseilla. Paraquat on ei-selektiivinen kasvintorjunta-aine, joka on hyvin

59 ILO, Labour Condition in Forestry in Indonesia, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---ilo-jakarta/documents/publication/wcms_126142.pdf

60 Mongabay.com, Palm oil workers stage massive protest at sustainability meeting in Indonesia; <http://news.mongabay.com/2013/1119-dparker-palm-oil-worker-protest.html> (viitattu 17.3.2014)

61 Amnesty International, 2010, Trapped – The Exploitation of Migrant Workers in Malaysia, saatavilla osoitteessa: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/ASA28/002/2010/en/114eba25-6af5-4975-9ea3-02c22f6bdc5a/asa280022010en.pdf>

62 ILO, Good Occupational Health and Safety Practises 2008/2009, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---sro-bangkok/documents/publication/wcms_120410.pdf; Journal of Occupational Health 2013; 55: 405–414, saatavilla osoitteessa: http://joh.sanei.or.jp/pdf/E55/E55_5_12.pdf

63 Pesticide Action Network, <http://www.panap.net/en/fs/page/food-sovereignty-rspo/104#rspo2> (viitattu 19.7.2014)

haitallista ihmisille ja eläimille. Aine on kielletty useissa länsimaissa, ja vuonna 2007 EY-tuomioistuin esti sen lisäämisen Euroopan unionin alueella sallittujen kemikaalien listaan⁶⁴.

Paraquatia käytetään pääasiassa kehitysmaissa, joissa sen käyttö on erityisen vaarallista: kuuman ja kostean ilman, riittämättömien suojavarusteiden ja työntekijöiden kouluttamattomuuden vuoksi ihmisille aiheutuvat myrkytykset ovat yleisiä, eikä tapauksia pystyttyä työterveyshuollon puuttuessa hoitamaan.⁶⁵ Myös Indonesiassa ja Malesiassa paraquat on halvan hintansa ja tehokkuutensa vuoksi yksi yleisimmin käytössä oleva torjunta-aine.

Malesiassa aine lisättiin kiellettyjen kemikaalien listalle vuonna 2005, mutta teollisuuden vaatimuksesta kielto kumottiin seuraavana vuonna. Kiellon kumoamisen jälkeen raportoidut paraquat-myrkytykset ovat kolminkertaistuneet. Vuonna 2005 myrkytyksiä raportointiin 36 kappaletta, kun määrä oli vuonna 2009 noussut jo 101:een.⁶⁶ Akuuttien, jopa kuolemaan johtavien myrkytysten lisäksi pitkäaikaisen paraquat-altistuksen on todettu lisäävän riskiä sairastua Parkinsonin tautiin⁶⁷.

RSPO asettaa kriteereissään työturvallisuusmääräyksiä, joiden mukaan torjunta-aineita käyttävät työntekijät tulee kouluttaa ja näiden tulee ymmärtää käyttämänsä kemikaaliin liittyvät varotoimet ja riskit. Sertifiointijärjestelmä kieltää WHO:n Class 1A tai 1B luokiteltujen kemikaalien, Tukholma- ja

Rotterdam-sopimuksissa⁶⁸ listattujen kemikaalien sekä paraquatin käytön. Näitä saa kuitenkin käyttää erityistapauksissa, jotka on lueteltu RSPO:n kansallisissa Best Practice -ohjeistoissa. RSPO on saanut osakseen paljon kritiikkiä paraquatin käytön sallimisesta⁶⁹. Osa palmuöljyä tuottavista yrityksistä on kuitenkin luopunut paraquatin käytöstä. Muun muassa tässä selvityksessä tarkemmin tarkasteltu IOI Group on lopettanut kemikaalin käytön vuoden 2011 lopussa⁷⁰.

Palmuöljytilojen ergonomiasta on vain vähän tutkimusta, vaikka öljypalmuterttujen keräämiseen on katsottu liittyvän suuria riskejä tuki- ja liikuntaelinsairauksista. Viljelyn alkuvaiheessa puut ovat matalia, joten työntekijät joutuvat kumartumaan hankaliin asentoihin löytääkseen puusta kypsiä hedelmäterttuja. Ajan kuluessa öljypalmupuut voivat kasvaa jopa 20 metrin korkeuteen, ja terttujen pudottaminen puusta pitkään tankoon kiinnitetyn sirpin avulla on hankalaa ja raskasta selälle. Työntekijät työskentelevät pareina: toisen tehtävänä on pudottaa terttuja ja toisen tehtävänä on kuljettaa tertut peräkärryyn tai muuhun vastaavaan kuljetusvälineeseen sekä kerätä maahan pudonneet yksittäiset öljypalmun hedelmät. Myös kerääjä joutuu työskentelemään hankalissa työasennoissa ja nostamaan jatkuvasti kymmenien kilojen taakkoja. Ergonomiaan liittyviä ongelmia lisää plantaseilla ylläpidettävä kova työtahti. Työntekijät eivät kerro ongelmista johdolle, sillä he pelkäävät työpaikan menettämistä tai palkan alennusta.⁷¹

Ergonomian lisäksi monia muitakin palmuöljyn tuotantoon liittyviä työturvallisuusriskejä on edelleen tutkimatta. Malesialaisen

64 Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin, lehdistötiedote No° 45/07, 11 heinäkuuta 2007, Judgment of the Court of First Instance in Case T-229/04

65 Pesticide Action Network, Paraquat, 2011

66 Sazaroni, M.R., Rahmat, A., Sa'ed, Z., Haslina, H., Adilah, M.A. ja Asdariah, M. 2012. Review on Paraquat Poisoning in Malaysia After Lifting of Ban. *Journal of Medical Toxicology* 8/2, s. 209

67 Tanner, C.M., Kamel, F., Ross, G.W., Hoppin, J.A., Goldman, S.M., Korell, M., et al. 2011. Rotenone, Paraquat, and Parkinson's Disease. *Environmental Health Perspectives* 119/6, s. 866-872. Saatavilla osoitteessa: <http://dx.doi.org/10.1289/ehp.1002839>

68 Lisätietoa kielletyistä kemikaaleista: WHO Class 1A ja 2B: http://ew.eea.europa.eu/ManagementConcepts/Greenp/F1056727684/F1074009377/F1074176905/F1074177047/HTML_Page1074178064; Tukholma-sopimus: <http://www.pops.int/>; Rotterdam-sopimus: www.pic.int/

69 PAN, <http://www.panna.org/blog/stop-paraquat-palm-plantations> (viitattu 5.3.2014)

70 Dynamic Management Sdn. Bhd, Momerandum, Phasing out the use of paraquat by 31st December 2011

71 Ng, Yee Guan et al, *Journal of Occupational Health* 2013;55:s. 405–414, Ergonomics Observation: Harvesting Tasks at Oil Palm Plantation, saatavilla osoitteessa: https://www.jstage.jst.go.jp/article/joh/55/5/55_13-0017-FS/_pdf

ihmisoikeusjärjestö Tenaganita mukaan esimerkiksi yliväsymyksestä johtuvat, äkillisesti nukkuessa tapahtuvat kuolemat ovat yleisiä erityisesti nepalilaisten siirtotyöntekijöiden keskuudessa. Järjestö on esittänyt huolensa Nepalin viranomaisille ja Nepalin yliopisto on valmistelemassa tutkimusta ilmiöstä.⁷²

4.3 LAPSITYÖVOIMAN HYVÄKSIKÄYTTÖ

Lapsia käytetään palmuöljyplantaaseilla ja pienviljelmillä keräämään maahan pudonneita irtonaisia öljypalmun hedelmiä ja tekemään istutettujen palmuöljytaimien myrkytyksiä. Vanhemmat lapset saattavat osallistua myös raskaampaan työhön, kuten palmuöljyterttujen keräämiseen tai pudottamiseen puista.

Lapsityövoiman hyväksikäyttö on ongelma Indonesiassa, jonka maataloussektorilla Kansainvälinen työjärjestö ILO arvioi työskentelevän noin 1,5 miljoonaa lapsityöläistä. Erityisesti lapsia työskentelee Pohjois-Sumatralla sekä Itä- ja Keski-Jaavalla. Merkittävimmät maatalouden toimialat, joilla lapsia työskentelee, ovat tupakan, palmuöljyn ja kumin viljely.⁷³

Indonesia on kehittänyt viime vuosina merkittävästi työläinsäädännön valvontaa ja muun muassa lapsityövoiman kitkemiseen tähtäviä työtarkastuksia on lisätty. Vuonna 2013 maan hallituksen tavoitteena oli kaksinkertaistaa työtarkastusten määrä vuoden 2009 määrästä. Uusilla tarkastuksilla katettaisiin jo lähes 19 miljoonaa työntekijää. Kansainvälisen työjärjestö ILO:n mukaan kansallisia tavoitteita ei kuitenkaan ole saavutettu, sillä paikallishallinnon resursointi on ollut huonoa ja koordinointi puutteellista.⁷⁴

Myös Malesian Sabahin ja Sarawakin osavaltioissa esiintyy lapsityövoimaa palmuöljyplantaaseilla, joille pääosin Indonesiasta muutaneet siirtotyöläiset ovat tuoneet perheen mukanaan. Erityisen suuri riski joutua

plantaaseille töihin on paperittomilla lapsilla, jotka ovat syntyneet Malesiassa, mutta joille tästä huolimatta ei ole myönnetty Malesian kansalaisuutta. Malesian osavaltiot eivät tarjoa siirtolaisten lapsille koulutusta ja osa lapsista päätyy työskentelemään palmuöljytiloille vanhempiensa kanssa.⁷⁵

4.4 SIIRTOTYÖNTEKIJÖIDEN OIKEUDET

Yli 10 prosenttia Indonesian väestöstä työskentelee kotimaakuntansa ulkopuolella. Keskeisimpiä syitä maan sisäiseen siirtolaisuuteen ovat muun muassa luonnonkatastrofit ja ympäristöongelmat sekä halvan työvoiman tarve eri puolilla Indonesiasta.⁷⁶ Indonesiassa maan sisäisten siirtotyöläisten asema voi olla hyvin heikko. Sawit Watchin ja International Labor Rights Forum -kansalaisjärjestöjen vuonna 2013 julkaisemassa työntekijähaastatteluihin perustuneessa tutkimuksessa indonesialaisilta RSPO-sertifioituilta tiloilta löytyi ongelmia maan sisäisten siirtotyöntekijöiden kohtelussa.⁷⁷

Kesällä 2013 uutistoimisto Bloomberg julkaisi laajan selvityksen Indonesian suurimman palmuöljy-yhtiön Kuala Lumpur Kepong Berhardin työoloista. Bloombergin mukaan yrityksen plantaaseilta löytyi pakkotyövoimaa, laittoman alhaisia palkkoja ja lapsityövoiman

⁷² Tenaganita, sähköposti 29.7.2014

⁷³ ILO, http://www.ilo.org/jakarta/areasofwork/WCMS_126206/lang-en/index.htm

⁷⁴ ILO, Labour and Social Trends in Indonesia 2013, saatavilla osoitteessa: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---ilo-jakarta/documents/publication/wcms_233249.pdf

⁷⁵ Open Society Foundation, Children's Right to a Nationality, saatavilla osoitteessa: <http://www2.ohchr.org/english/issues/women/docs/OtherEntities/OSJIChildrenNationalityFactsheet.pdf>; The Atlantic, <http://www.theatlantic.com/international/archive/2013/04/palm-oil-for-the-west-exploitation-for-young-workers-in-malaysia/274769/>; Unicef, Status Report on Children Right's in Malaysia, saatavilla osoitteessa: http://www.unicef.org/malaysia/Child_Rights_Coalition_Report_on_Childrens_Rights_FINAL.pdf

⁷⁶ IMO, Indonesia – Overview, <https://www.iom.int/cms/en/sites/iom/home/where-we-work/asia-and-the-pacific/indonesia.default.html?displayTab=additional-resources> (viitattu 6.8.2014)

⁷⁷ Sawit Watch & International Labour Rights Forum, 2013, Empty Assurances, saatavilla osoitteessa: <http://www.laborrights.org/sites/default/files/publications-and-resources/Empty%20Assurances.pdf>

hyväksikäyttöä. Hyväksikäytön uhreiksi joutuvat usein juuri maan sisäiset siirtolaiset.⁷⁸

Malesian palmuöljyteollisuus on riippuvainen siirtotyöntekijöistä. Joka neljäs Indonesiasta Malesiaan saapuva siirtotyöläinen työskentelee plantaaseilla, ja suurin osa malesialaisplantaaseista on riippuvaisia siirtotyövoimasta. Malesian plantaaseille saapuu Indonesian lisäksi siirtotyöläisiä myös muun muassa Intiasta, Bangladeshista, Filippiineiltä, Pakistanista, Burmasta ja Nepalista⁷⁹. Kaikkiaan Malesian palmuöljyplantaasien työntekijöistä lähes 80 prosenttia on siirtotyöntekijöitä⁸⁰.

Malesia ei ole ratifioinut YK:n siirtotyöläisten ja heidän perheidensä suojelemista koskevaa sopimusta, ja maan oma lainsäädäntö suojelee siirtolaisia heikosti. Malesia muun muassa sallii työntekijöiden palkoista pidätettävät rekrytointimaksut. Siirtotyöntekijät tekevät usein pitkiä työpäiviä ilman lepoa. Heidän palkkojaan saatetaan jättää maksamatta ja työnantajat rajoittavat työntekijöiden liikkumista esimerkiksi takavarikoimalla passeja. Plantaaseilta on tavattu myös ihmiskauppaa ja pakkotyötä.⁸¹

Siirtotyöläisten huono kohtelu Malesiassa oli yksi keskeisimmistä tekijöistä, joiden seurauksena Malesia pudotettiin kolmanteen eli alimpaan kategoriaan Yhdysvaltojen ihmiskauppaa koskevassa vuosittaisessa ns. TIP-raportissa vuonna 2014.⁸² Samassa kategoriassa Malesian kanssa ovat muun muassa Pohjois-Korea, Kongon demokraattinen tasavalta, Libya, Kuwait ja Thaimaa.⁸³

Ihmisoikeusjärjestö Amnesty International on arvostellut Malesiaa siirtolaisten epäinhimillisestä kohtelusta. Vuosina 2005–2010 Malesiassa toimeenpantiin lähes 30 000 kepitysrangaistusta maahanmuuttosäännöksiä rikoneille siirtolaisille. Rangaistuksen saaneista siirtolaisista 60 prosenttia oli Indonesian kansalaisia. Amnestyn uusimman Malesiaa käsittelevän maaraportin mukaan paperittomien siirtolaisten ruumiillinen rankaiseminen jatkuu⁸⁴.

Siirtotyöntekijöiden asemaa Malesiassa vaikeuttaa se, että he ovat usein täydellisen riippuvaisia työnantajastaan. Kovat rangaistukset paperittomuudesta lisäävät entisestään tätä riippuvuutta ja tekevät työnantajan laittomuuksien ilmi tuomisen vaikeaksi. Monet työnantajapuolen laittomuudet jäävät huomiotta, kun lainvalvojat keskittyvät jakamaan ankaria rangaistuksia paperittomasta siirtolaisuudesta. Siirtotyöntekijöiden passit ja työluvat on myös tavallisesti takavarikoitu, joten työntekijöiden keinot edistää omien oikeuksiensa toteutumista ovat olemattomat.

78 Bloomberg, Indonesia's Palm Oil Industry Rife with Human Rights Abuses, <http://www.businessweek.com/articles/2013-07-18/indonesias-palm-oil-industry-rife-with-human-rights-abuses#p1> (viitattu 5.4.2014)

79 ILO, saatavilla osoitteessa: <http://www.adbi.org/files/2013.01.23.cpp.sess1.2.baruah.labour.migration.asia.pdf>

80 Borneo Post, Nearly 80 per cent of workers in oil palm sector foreigners, <http://www.theborneopost.com/2014/04/01/nearly-80-per-cent-of-workers-in-oil-palm-sector-foreigners/> (viitattu 11.6.2014)

81 Human Rights Watch, <http://www.hrw.org/news/2013/09/03/malaysia-2013-universal-periodic-review-submission>

82 Trafficking in Persons -report, Malaysia, saatavilla osoitteessa: <http://www.state.gov/documents/organization/226847.pdf>

83 US State Department, Tier placements, <http://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2013/210548.htm> (viitattu 19.7.2014)

84 Amnesty International, 2013, Malaysia Universal Periodic Review: Civil and political Rights Lagging Behind, <http://www.amnesty.org/en/library/asset/ASA28/010/2013/en/486a9928-97dc-4a3b-93c3-53ae8fa41ed1/asa280102013en.html>

5. Palmuöljyn vastuullisuutta koskeva EU-lainsäädäntö ei huomioi sosiaalista kestävyyttä

EU:n keskeisimmät palmuöljyn käyttöä koskevat direktiivit ovat polttoaineen laatudirektiivi (2009/30/EY) ja uusiutuvan energian direktiivi (2009/28/EC) (RES)⁸⁵. Polttoaineen laatudirektiivi ohjaa EU:n jäsenmaita vähentämään polttoaineiden päästöjä yhteensä kuusi prosenttia jokaista Euroopan markkinoille tuotettua energiayksikköä kohti vuoteen 2020 mennessä. Uusiutuvan energian direktiivi puolestaan vaatii jäsenmaita tuottamaan liikenteessä käytettävistä polttoaineista yhteensä kymmenen prosenttia uusiutuvilla energialähteillä vuoteen 2020 mennessä. Suomi on toimeenpannut molemmat polttoaineita sääntelevät Euroopan komission direktiivit omassa lainsäädännössään.

Uusiutuvan energian direktiivi määrittelee kriteerit, joilla arvioidaan biopolttoaineen kestävyttä. Näihin niin kutsuttuihin RES-kriteereihin sisältyy muun muassa polttoaineen laatudirektiivin mukainen kasvihuonepäästövähennys, biologisen monimuotoisuuden suojelu sekä biopolttoaineen tuottamisesta johtuvien

maankäytön muutosten rajoitteet. Jäsenmaan käyttämän biopolttoaineen raaka-aine ei saa olla esimerkiksi peräisin vuoden 2008 jälkeen kuivatetulta turvemaalta tai alueelta, joka vielä ennen vuotta 2008 oli pysyvästi metsän peittämä alue. Kestävyyskriteerit koskevat myös Euroopan unionin ulkopuolella tuotettuja biopolttoaineita.⁸⁶

Jäsenvaltioiden tulee osoittaa kestävyyskriteerien täyttyminen joko valtioiden kansallisten järjestelmien tai EU:n komission hyväksymän vapaaehtoisen sertifiointijärjestelmän mukaisesti tai vaihtoehtoisesti EU:n kolmansien maiden kanssa tehtyjen kahden- tai monenvälisten sopimusten mukaisesti. Elokuuhun 2014 mennessä EU oli hyväksynyt 17 erilaista sertifiointijärjestelmää ja todennut niiden täyttävän direktiivin kestävyysvaatimukset⁸⁷. Sertifiointijärjestelmien joukossa ovat suomalaisyritysten useimmin käyttämät

85 Suomenkielisessä tekstissä uusiutuvan energian direktiivistä (2009/28/EC) käytetään usein lyhennettä RES (Renewable Energy Source) englanninkielisen lyhenteen RED (Renewable Energy Directive) sijaan.

86 Euroopan komission, Directive 2009/28/EY, 2009, saatavilla: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1395732071004&uri=CELEX:32009L0028> (24.3.2014)

87 Euroopan komission, Biofuels - Sustainability schemes, http://ec.europa.eu/energy/renewables/biofuels/sustainability_schemes_en.htm (viitattu 13.8.2014)

sertifioinnit RSPO ja ISCC sekä Neste Oilin kehittämä oma sertifiointijärjestelmä HVO⁸⁸.

Greenpeace ja muut ympäristöjärjestöt ovat arvostelleet nykyisen lainsäädännön kannustavan palmuöljyn kaltaisen kestäättömän biopolttoaineen käyttöön. Polttoaineen laatu-direktiiviä ja uusiutuvan energian direktiiviä on moitittu siitä, että kasvipohjaisten biopolttoaineiden tuotantoprosessista tulevia kasvi-huonepäästöjä ei ole huomioitu epäsuorien maankäyttömuutosten osalta. Tämä johtaa Greenpeacen mukaan siihen, ettei palmuöljyn tuotannon todellisia ilmastovaikutuksia huomioida.⁸⁹

Merkittävä puute EU-sääntelyssä on myös se, että se keskittyy vain biopolttoaineissa käytettävän palmuöljyn alkuperään. Suurimmat palmuöljyn käyttökohteet, kuten ruoka ja kosmetiikka, jäävät kokonaan sääntelyn

ulkopuolelle, eikä näissä tuotteissa käytettävään palmuöljyyn kohdisteta lainsäätäjän taholta vastuullisuusvaatimuksia.

RES-kriteerit keskittyvät ympäristö- ja laatu-näkökohtiin. Sosiaalisen kestävyuden kysymykset jäävät kokonaan kriteeristön ulkopuolelle, vaikka Euroopan komission tuleekin raportoida suurimpien biopolttoainetta vievien maiden ympäristön ja sosiaalisen kestävyuden kriteerien noudattamisesta Euroopan parlamentille joka toinen vuosi.⁹⁰ Muun muassa Tukholman ympäristöinstituutti on vaatinut EU-direktiivien uudistamista siten, että myös palmuöljytuotannon sosiaaliset näkökohdat otettaisiin huomioon. Sosiaalisten näkökohtien puuttumista on perusteltu EU:ssa muun muassa Maailman kauppajärjestö WTO:n säännöillä, joiden mukaan säälisten työolojen vaatimus voitaisiin tulkita protektionismina.⁹¹

88 HVO Renewable Diesel Scheme for Verification of Compliance with the RED sustainability criteria for biofuels, kriteeristö saatavilla osoitteesta: http://ec.europa.eu/energy/renewables/biofuels/sustainability_schemes_en.htm

89 Greenpeace, Biopolttoaineet EU:ssa, <http://www.greenpeace.org/finland/fi/kampanjat/palmuoljy/perusasiaa-biopolttoaineista/>

90 Euroopan komissio, Directive 2009/28/EY, 2009, saatavilla: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1395732071004&uri=CELEX:32009L0028> (24.3.2014)

91 Stockholm Environmental Institute, <http://www.sei-international.org/news-archive/2491-studies-reveal-palm-oil-impacts-in-southeast-asia-propose-eu-policy-changes> (viitattu 28.7.2014)

6. Palmuöljytuotannon RSPO-sertifiointi ja sen seurantamekanismit

Roundtable on Sustainable Palm Oil RSPO on maailman johtava palmuöljyn sertifiointijärjestelmä, joka perustettiin WWF:n, yritysten ja tuottajajärjestöjen yhteistyön pohjalta vuonna 2004⁹². Vuonna 2014 RSPO-sertifioinnin piirissä on yli 16 prosenttia koko maailman palmuöljytuotannosta.

Palmuöljytuottajien RSPO-sertifiointi perustuu kahdeksaan perusperiaatteeseen ja niiden alle jakautuviin 39:ään kriteeriin. Kahdeksan perusperiaatetta ovat: 1) sitoutuminen läpinäkyvyyteen, 2) lakien ja säännösten noudattaminen, 3) sitoutuminen pitkän tähtäimen taloudelliseen kestävyyteen, 4) sitoutuminen parhaiden tuotantotapojen käyttöön, 5) ympäristön kunnioittaminen ja suojelu, 6) työntekijöiden ja yhteisöjen kunnioittaminen, 7) vastuullisuus uusien viljelmien perustamisessa ja 8) jatkuvaan parantamiseen sitoutuminen.

RSPO-sertifioitua palmuöljyä voidaan toimittaa sitä käyttävälle yritykselle neljännen mekanismin kautta. Mekanismit eroavat toisistaan merkittävästi. Kattavimman seurantamekanismin kautta hankittava palmuöljy voidaan jäljittää alkutuottajaan asti, kun puolestaan keveimmän mekanismin kautta hankittua palmuöljyä ei voida jäljittää lainkaan. Keveimmän mekanismin kautta

toimiva ostaja tukee RSPO-sertifioitua tuottajaa kauppasuhteesta täysin irrallisen sertifiointijärjestelmän kautta.

RSPO on kehittänyt seurantamekanismeja yhteistyössä Suomessakin vastuullisesti tuotettua kaakaota ja kahvia sertifioidun UTZ-järjestelmän kanssa⁹³. Mekanismien toimintaperiaatteet on esitelty tarkemmin seuraavissa alaluvuissa.

6.1 FYYSINEN JÄLJITETTÄVYYS (IDENTITY PRESERVED, IP)

Palmuöljyn fyysisen jäljitettävyyden takavassa IP-järjestelmässä kultakin tuotantotilalta tuleva sertifioitu palmuöljy pidetään koko tuotantoprosessin ajan erillään muusta palmuöljystä eikä eri puristamoille tulevaa palmuöljyä sekoiteta keskenään missään tuotantoketjun vaiheessa. Näin IP-järjestelmän kautta hankittu öljy on täysin jäljitettävissä yksittäisiin RSPO-sertifioituihin tuottajiin asti.

IP-järjestelmä on RSPO:n hankintamekanismeista kallein ja logistisesti vaikein toteuttaa.⁹⁴

92 RSPO, http://www.rspo.org/en/who_is_rspo (viitattu 21.5.2014) ja <http://www.rspo.org/en/history> (viitattu 21.5.2014)

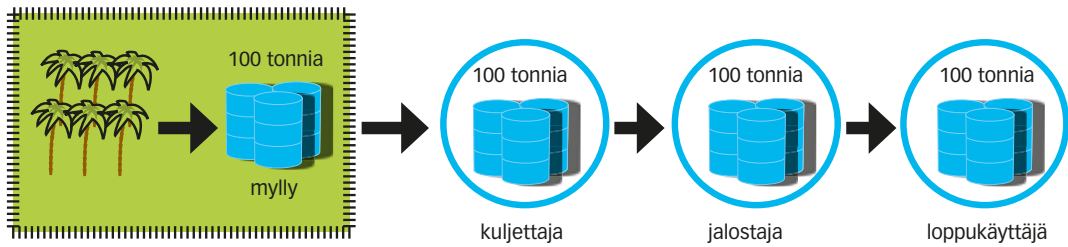
93 UTZ Certified, <http://www.rspo.org/en/member/233/utz-certified> (viitattu 18.3.2014)

94 RSPO, Identity Preserved, saatavilla osoitteessa: [http://www.rspo.org/file/fact_sheet_-_identity_preserved_240908\[1\].pdf](http://www.rspo.org/file/fact_sheet_-_identity_preserved_240908[1].pdf)

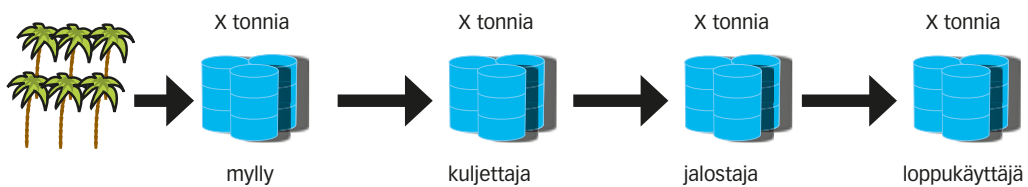

FYYSINEN JÄLJITETTÄVYYS

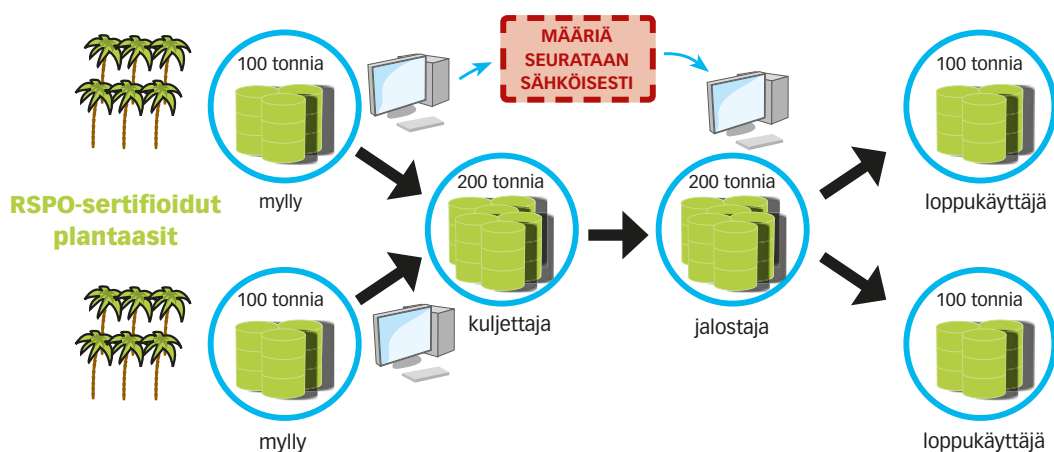
RSPO-sertifioidut plantaasit

Ei-sertifioidut plantaasit

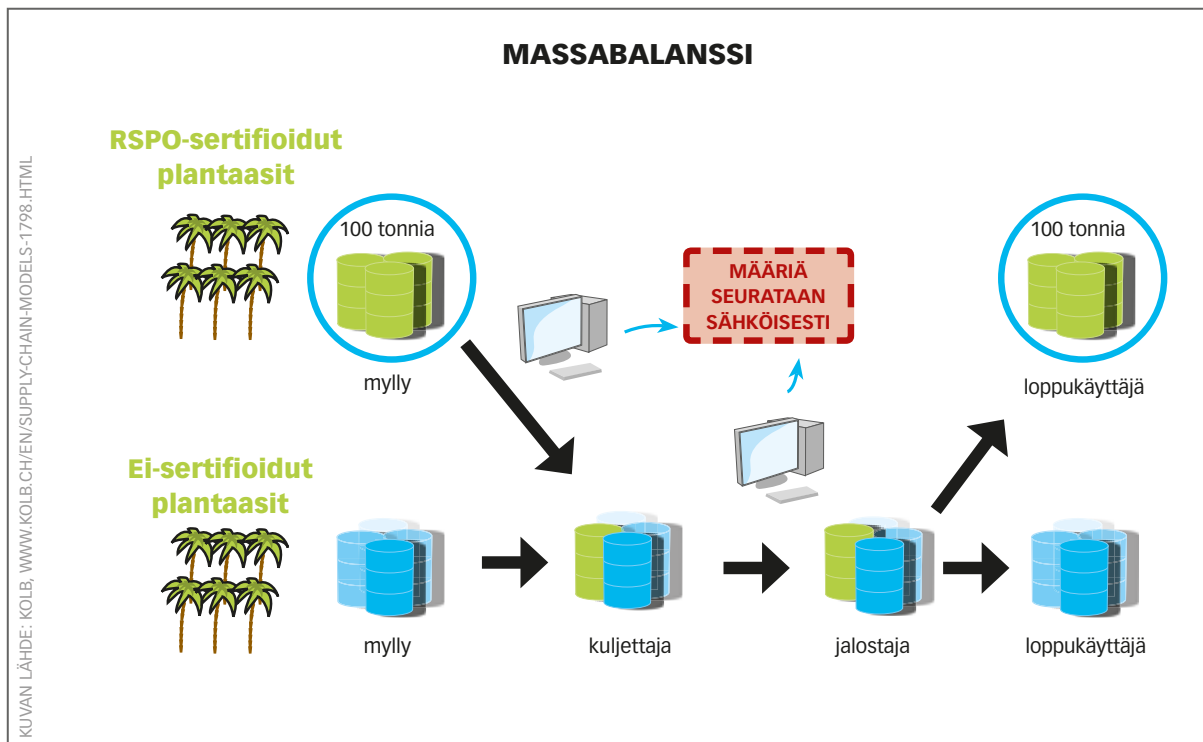

ERILLISKÄSITTELY

Ei-sertifioidut plantaasit

6.2 ERILLISKÄSITTELY (SEGREGATED, SG)

Erilliskäsittelyyn perustuvassa seurantajärjestelmässä sallitaan eri plantaaseilta tulleen palmuöljyn sekoittuminen keskenään tuotantoprosessin aikana, mutta jokaisella tuotantoprosessiin osallistuvalla plantaasilla tulee olla RSPO-sertifikaatti. Palmuöljy ei siis ole jäljitettävissä takaisin yksittäisiin plantaaseihin, mutta kaikki käsiteltävä palmuöljy on RSPO-sertifioitua.

6.3 AINETASE, MASSABALANSSI

Ainetaseeseen eli massabalanssiin perustuvassa järjestelmässä tuottajat voivat myydä RSPO-sertifioitua palmuöljyä myös silloin, kun heillä ei ole mahdollista käsitellä sitä erillään ei-sertifioidusta palmuöljystä. Palmuöljyn sallitaan sekoittua kaikissa tuotantovaiheissa ei-sertifioituun palmuöljyyn, eikä sitä voi jäljittää takaisin yksittäisille plantaaseille. Massabalanssijärjestelmän kautta hankitussa öljyssä voi olla sekaisin sekä sertifioitua että ei-sertifioitua palmuöljyä. Järjestelmän toivotaan kannustavan palmuöljyn tuottajia siirtymään asteittain käyttämään tuotannossaan ainoastaan jäljitettävää ja tuotantolinjan jokaisessa vaiheessa eristettyä palmuöljyä.

6.4 GREENPALM-SERTIFIKAATIT

Sertifikaattien erillisostoon, eli nk. "book and claim" -mekanismiin perustuva GreenPalm-sertifikaattijärjestelmä on luotu tukemaan palmuöljyn alkutuottajia sekä palvelemaan niitä palmuöljyn loppukäyttäjää, joiden ei ole esimerkiksi pienten ostovolymien vuoksi mahdollista käyttää tilalle asti jäljitettävää palmuöljyä. Sertifikaattijärjestelmässä palmuöljyn loppukäyttäjät ostavat RSPO-sertifioituilta tuottajilta sertifikaatteja ja tukevat näin RSPO-tuottajia taloudellisesti.

GreenPalm-sertifioitu palmuöljy ei ole jäljitettävissä eikä ostajalla ja tuottajalla ole sertifikaattien lisäksi muuta kauppasuhdetta. Ainoa vaatimus on, että GreenPalm-sertifikaatteja myyvä tuottaja on RSPO-sertifioitu. Itse kauppatuotetta, ostettua palmuöljyä, koskien ei ole mitään sertifiointivaatimuksia tai tuotannon valvontaa. Jos loppukäyttäjä ostaa paljon GreenPalm-sertifiointeja ja tekee tähän liittyvää kuluttajaviestintää, loppukäyttäjä joutuu osallistumaan vuosittain kyselylomakkeella tehtävään auditointiin.⁹⁵

⁹⁵ GreenPalm, <http://www.greenpalm.org/en/faqs/general#how-do-you-check-that-a-producer-is-not-selling-more-oil-and-certificates-than-it-is-producing> (viitattu 21.5.2014)

GREENPALM-SERTIFIINTI

RSPO-sertifioidut plantaasit

Ei-sertifioidut plantaasit

ISCC

RSPO:n ohella biopolttoaineissa toinen yleisesti käytetty palmuöljyn sertifiointijärjestelmä on biopolttoaineteollisuuden perustama, Saksan viranomaisten ja Euroopan komission hyväksymä ISCC (International Sustainability & Carbon Certification). Muun muassa kaikki Neste Oilin alihankkijoiden plantaasit olivat vuonna 2013 ISCC-sertifioituja.

ISCC:n sosiaalinen kriteeristö on samansuuntainen kuin RSPO:n kriteeristö, mutta sisällöissä on hienoisia eroja. ISCC ei esimerkiksi vaadi työnantajalta aktiivista ammattiliittotoiminnan hyväksymistä. ISCC sertifioi palmuöljyn lisäksi myös muita biopolttoaineissa käytettäviä raaka-aineita.

ISCC:n ja tuottajan välillä toimii itsenäinen sertifiointitaho, joka myöntää tuottajalle ISCC-sertifikaatin, kun sertifiointia hakevan toimijan on osoitettu täyttävän sertifikaatin vaatimukset.

ISCC käyttää seurantamekanismina massabalanssijärjestelmää sekä biomassan fyysistä erottelua samalla tavalla kuin RSPO. Fyysinen erottelu voidaan tehdä niin, että tietyssä tuotantoyksikössä kestävästi tuotettua palmuöljyä ei sekoiteta muiden tuotantolaitosten biomassaan, vaikka se olisi samoin kriteerein tuotettua (nk. hard IP). Tällöin palmuöljy on jäljitettävissä yksittäiselle tuotantotilalle asti. Toinen tapa tehdä fyysinen erottelu on sekoittaa kestävästi tuotetut erät keskenään, mutta pitää ne erillään ei-sertifioiduista eristä. Tällöin yksittäinen tuotantotila ei ole jäljitettävissä, mutta sekoite on täysin kestävästi tuotettu (nk. soft IP). Erillisiä ISCC-sertifiointeja ei kuitenkaan voi ostaa ilman kauppasuhdetta (vrt. GreenPalm-sertifointi, luku 6.4).⁹⁶

⁹⁶ ISCC, <http://www.iscc-system.org/> (viitattu 7.8.2014); ISCC Requirements for Traceability 2013, saatavilla osoitteessa: http://www.iscc-system.org/uploads/media/ISCC_EU_203_Requirements_for_Traceability_2.3.pdf

7. Palmuöljyn käyttö Suomessa

Palmuöljyä käytetään yleisesti elintarviketeollisuudessa ja sitä löytyy mitä erilaisimmista kuluttajamarkkinoilla olevista tuotteista. On arvioitu, että jopa puolessa kaikesta pakastusta ruoasta on käytetty palmuöljyä. Palmuöljy on yleinen raaka-aine myös erilaisissa hygieni- ja kosmetiikkatuotteissa.

Palmuöljyn suosio perustuu edullisen hinnan lisäksi sen kemiallisiin ominaisuuksiin. Palmuöljy kestää korkeakin lämpötilaa ja soveltuu siksi erinomaisesti erilaiseen paistamiseen. Palmuöljy on täyteläinen öljy, joka ei jätä hajuja valmiiseen tuotteeseen. Tämä ominaisuus on tärkeä muun muassa kekseissä ja muissa leivonnaisissa. Palmuöljy myös lisää luontaisesti tuotteiden säilyvyyttä.⁹⁷

Elintarviketeollisuus käyttää palmuöljyä kasvirasvoissa ja kasvirasvalevitteissä. Myös useat valmisruoat, kuten leivonnaiset, paistettavat pakasteet, keksit ja ranskanperunoiden uppo-paistinrasva, sisältävät palmuöljyä. Tämän lisäksi esimerkiksi jäätelön ja äidinmaidonkorvikkeiden valmistukseen käytetään usein palmuöljyä.⁹⁸

Elintarvikelaista johtuen palmuöljyä ei aina edes mainita tuoteselosteessa. Tämän takia kuluttajan on vaikea hahmottaa palmuöljyn käytön yleisyyttä. Rasvat voidaan lain mukaan merkitä pakkauksissa ryhmänimeä käyttäen, jolloin palmuöljy merkitään nimellä ”kasvirasva”⁹⁹. Laki on kuitenkin muuttumassa, ja EU-direktiivin myötä palmuöljy tulee merkitä tuoteselosteeseen erikseen vuoden 2014 lopulla¹⁰⁰.

Elintarvikkeiden lisäksi palmuöljyä löytyy runsaasti myös kosmetiikasta, ja se on muun muassa sampoon ja saippuan raaka-aine. Palmuöljyn käyttö on lisääntynyt myös polttoaineissa. Suomen valtion omistama Neste Oil on maailman suurin palmuöljyn yksittäinen ostaja (lisätietoa Neste Oilista luvussa 8.1).

Tullitilastojen mukaan vuonna 2013 Suomeen tuotiin vain 3 900 tonnia erilaisia palmuöljyn jakeita. Tästä luvusta elintarviketeollisuuden käyttöön tuotiin kemiallisesti muuntamatonta palmuöljyä ja sen jakeita noin 3 tonnia ja teknisteolliseen käyttöön 428 tonnia.¹⁰¹ Tullin tilastot eivät kuitenkaan kerro palmuöljyn tuonnin todellista kokonaismäärää, sillä valmistustuotteissa käytetystä palmuöljystä ei jää erillistä merkintää tullin tilastoihin. Tilastoista ei saa kokonaiskuvaa suomalaisyritysten palmuöljyn käytöstä myöskään siksi, että raaka-palmuöljyn tuontitilastot on salattu.

Suomalaisyritysten Finnwatchin kyselyyn antamien vastausten perusteella ne käyttävät yhteensä noin 1,11 miljoonaa tonnia palmuöljyä. Yritysten vastauksia käsitellään tarkemmin seuraavassa luvussa.

97 RSPO, <http://www.betterpalmoil.org/about> (viitattu 3.3.2014)

98 WWF Suomi, *Syökö suomalainen elintarviketeollisuus viimeisiä sademetsiä*, 2007.

99 Evira, *Pakkausmerkintäopas, elintarvikevalvojille ja elintarvikealan toimijoille*, 2010.

100 European Commission, *New EU law on food information to consumers*, http://ec.europa.eu/food/food/labellingnutrition/foodlabelling/proposed_legislation_en.htm (viitattu 18.3.2014)

101 Tullin ulkomaankauppatilastot, 2014

8. Miten suomalaiset yritykset varmistavat käyttämänsä palmuöljyn vastuullisuuden?

Kyselytutkimuksen vastaanottajiksi valittiin suomalaisia elintarvike- ja kemianteollisuuden alan yrityksiä ja tuotemerkkejä sekä kaksi Suomen suurinta kaupparyhmää, joiden valikoimissa on merkittävä määrä oman merkin tuotteita. Yritysten valinnassa käytettiin apuna RSPO:n jäsenrekisteriä sekä ympäristöjärjestö WWF:n aikaisemmin tekemää selvitystä suomalaisyritysten palmuöljyostoista¹⁰². Suuret Suomen markkinoilla toimivat monikansalliset yritykset rajattiin pois tutkimuksesta, sillä niiden palmuöljyostoista on tehty paljon tutkimusta ja kampanjointia kansainvälisten järjestöjen toimesta¹⁰³.

Finnwatchin kyselyyn osallistuneilta yrityksiltä kysyttiin muun muassa niiden käyttämän palmuöljyn määrää sekä tietoja siitä, millä tavalla ne varmistavat palmuöljynsä vastuullisuuden. Yrityksiä pyydettiin myös avaamaan niiden käyttämän palmuöljyn hankintaketju plantaaseille asti.

8.1 NESTE OIL

Neste Oil on Suomen valtion enemmistöomisteinen liikenteen polttoaineisiin keskittyvä jalostus- ja markkinointiyhtiö. Heinäkuussa 2014 Suomen valtion omistusosuus Neste Oilin osakkeista oli 50,1 prosenttia¹⁰⁴. Neste

Oilin liikevaihto vuonna 2013 oli 17,5 miljardia euroa.¹⁰⁵

Neste Oil kertoi Finnwatchille käyttämänsä raakapalmuöljyn määrän vuosilta 2011, 2012 ja 2013 (ks. Taulukko 1).

Raakapalmuöljyn lisäksi Neste Oil on käyttänyt polttoaineissaan myös muita palmuöljyperäisiä tuotteita, kuten elintarvikekäyttöön valmistettavan palmuöljyoleiinin valmistuksessa tähteeksi jääviä rasvahappotislettä (PFAD), puristamojen jätevesiliitteestä erotettavia öljyjätteitä sekä suodatussavesta erotettavaa öljyjätettä.

Vuonna 2011 Neste Oilin käyttämistä raaka-aineista yhteensä 22 prosenttia oli palmuöljyperäistä rasvahappotislettä ja steariinia. Vuoden 2011 jälkeen Neste Oilin vuosikertomuksessa ei ole eritelty palmuöljyperäisiä jätteitä. Yritys ei halua kilpailusystä enää ilmoittaa jätteiden ja tähteiden tarkkoja jakaumia, mutta Neste Oilin mukaan palmuöljyperäisen rasvahappotisleen käyttöä on pyritty lisäämään. Suurimmat polttoaineisiin käytettävät jäte- ja tähde-erät koostuvat eläinrasvasta ja PFAD:sta¹⁰⁶.

Taulukko 1: Neste Oilin käyttämä raakapalmuöljy ja sen sertifiointiaste. Luvut eivät sisällä muita palmuöljyperäisiä raaka-aineita.

Vuosi	Raakapalmuöljyn määrä	Raakapalmuöljyn sertifiointiaste
2013	1,1 Mtn	100 %
2012	1,36 Mtn	91 %
2011	0,44 Mtn	49 %

Neste Oil ostaa palmuöljyn suoraan tuottajilta ja kertoo varmistavansa palmuöljyn jäljitettävyyden EU-direktiivien (ks. luku 5) ja USA:n ympäristöviranomaisten vaatimusten¹⁰⁷ mukaisesti.

102 RSPO:n jäsenrekisteri on saatavilla sivulla http://www.rspo.org/en/rspo_members; WWF:n palmuöljypisteytysraportti saatavilla 2013 osoitteessa: <http://www.fi/wwf-suomi/viestinta/uutiset-ja-tiedotteet/Suomalaiset-elintarvikeyhti-ot-ostavat-ya-enemman-vastuullista-palmuoljya-1934.a>

103 Ks. esim. Greenpeace: Cargill-kampanja: <http://www.greenpeace.org/international/en/news/Blogs/makingwaves/cargills-palm-oil-commitment/blog/50125/>; Nestlé-kampanja: <http://www.greenpeace.org/international/en/campaigns/climate-change/kitkat/>; P&G-kampanja: <http://www.greenpeace.org/international/en/news/Blogs/makingwaves/procter-gamble-commits-to-no-deforestation/blog/48849/> (viitattu 19.8.2014)

104 Neste Oil, Shareholder structure, <http://www.nesteoil.com/default.asp?path=1,41,538,2462,2560> (viitattu 8.8.2014)

105 Neste Oil, Lyhyesti, <http://nesteoil.fi/default.asp?path=35,52,107,2999> (viitattu 12.6.2014)

106 Neste Oil, Adrian Suharto, sähköposti 27.5.2014

107 Lisätietoa United States Environmental Protection Agency EPA:n verkkosivuilta: <http://www.epa.gov/otaq/fuels/renewablefuels/regulations.htm>

Tarkennuksia Neste Oilin viestintään

Neste Oil on tehnyt paljon palmuöljyhankintansa vastuullisuuden eteen. Finnwatchin kyselyyn vastanneista yrityksistä Neste Oil oli ainoa, joka kertoi tietävänsä, minkä yksittäisten plantaasien kanssa se käy kauppaa. Finnwatch sai Neste Oilin avulla tietoonsa joidenkin sen alihankkijoina toimivien plantaasien nimet ja sijainnit. Suurena ostajana Neste Oililla on myös käytössä ihmisoikeusriskeihin liittyviä huolellisuusvelvoiteprosesseja ja vastuullisuussertifiointeja sekä raaka-ainehankintojen vastuullisuuteen keskittyvää henkilökuntaa Aasiassa. Neste Oilin vastuullisuusviestinnässä esitettyjä tietoja on kuitenkin syytä tarkentaa¹⁰⁸.

Neste Oil kertoo verkkosivuillaan voivansa jäljittää kaikki ostamansa uusiutuvat raaka-aineet takaisin tuottajatasolle ilman poikkeuksia¹⁰⁹. Neste Oil käyttää massabalanssia ja segregointia palmuöljyn seurantamekanismeina. Näistä kumpikaan ei mahdollista palmuöljyn jäljitettävyyttä takaisin tuotantotiloille. Neste Oil kuitenkin kertoo, että segregoidun palmuöljyn osalta se saa tiedon kaikista yksittäisistä palmuöljyplantaaseista. Massabalanssijärjestelmässä palmuöljyyn sekoitetaan myös ei-sertifioitua palmuöljyä. Neste Oil siis tietää, minkä yritysten kanssa se käy kauppaa, mutta ei pysty jäljittämään palmuöljyä takaisin tuottajatasolle. Jotta Neste Oil voisi seistä väitteensä takana, sen tulisi käyttää identity preserved -seurantamekanismia. Tätä mekanismia se ei oman ilmoituksensa mukaan kuitenkaan käytä.

Neste Oil käyttää tuotantoprosessissaan myös runsaita määriä palmuöljyperäisiä jätteitä, joita syntyy palmuöljyn käsittelyprosesseissa. Näissä prosesseissa käsitellyn palmuöljyn alkuperää Neste Oil ei tunne plantaasitasolle. On todennäköistä, että tähdeaineet ovat peräisin myös ei-sertifioidusta palmuöljystä. Neste Oil edellyttää, että sen palmuöljyperäisiä tähdeaineita toimittavat yritykset ovat RSPO:n jäseniä. Tämä

ei kuitenkaan vielä takaa kaikkien tähdeaineita tuottavaan prosessiin osallistuneiden palmuöljytilojen sertifiointia.

Ei-sertifioidusta palmuöljystä peräisin olevat tähteet eivät ole merkityksetön yksityiskohta. Vuonna 2011 yli viidennes Neste Oilin käyttämistä raaka-aineista oli palmuöljyperäisiä tähdeaineita. Vuoden 2011 jälkeen Neste Oil ei ole enää ilmoittanut julkisesti näiden raaka-aineiden määrää, mutta kertoo käyttävänsä palmuöljyperäisiä jätteitä yhä enemmän.

Neste Oil perustelee viestintäänsä sillä, että EU:n uusiutuvan energian direktiivi (ks. s. 19) määrittelee massabalanssin käytön riittävän jäljitettävyyden todentamiseen. EU-direktiivin mukaan tähderaaka-aineiden syntypaikaksi katsotaan se tuotantolaitos, jossa jäte syntyy. Direktiivi ei siis edellytä tähdeaineen alkuperän jäljittämistä palmuöljyplantaasille asti. Finnwatchin näkemyksen mukaan viestintä antaa kuitenkin harhaanjohtavan kuvan jäljitettävyydestä ja kaikkien raaka-aineiden vastuullisuudesta.

Neste Oil kertoo verkkosivuillaan myös ostavansa ”*palmuöljynsä suoraan tuottajilta ilman välikäsiä. Viime vuosina yhtiö on ostanut yhä enenevässä määrin pienviljelijöiden tuottamaa palmuöljyä. Vuonna 2013 Neste Oilille toimittavien pienviljelijöiden määrä kasvoi 9 000:sta 54 000:een*”. Tosiasiassa pientuottajat toimivat kuitenkin palmuöljy-yhtiöiden alaisuudessa ja välikäsi pientuottajan ja Neste Oilin välillä on monikansallinen palmuöljykonserni. Neste Oilin mukaan lause on teknisesti oikein, sillä se ostaa tuotteet suoraan tuottajilta (tarkoittaen tuottajayhtiöitä), ilman välikäsiä (tarkoittaen kauppaa käyviä väliportaita, eli tradereita). Finnwatchin näkemyksen mukaan Neste Oil voi puhua suoraan tuottajilta ostamisesta, jos se pystyy tulevaisuudessa ostamaan palmuöljyä itsenäisiltä pientuottajayhteisöiltä.

108 Neste Oilin vastuullisuutta koskevat väitteet ovat aiemmin herättäneet arvostelua myös ympäristöjärjestö Greenpeacea, esim. <http://www.greenpeace.org/finland/fi/kampanjat/palmuoljy/Neste-Oil/Neste-Oilin-vaittamat/#a3> (viitattu 14.8.2014)

109 Neste Oil, Sustainability report 2013, ”All the renewable inputs we use are traced back to where they are produced or grown, without exception.”

Vuoden 2013 aikana Neste Oil osti palmuöljyä yhteensä kahdeksalta toimittajalta. Näistä julkistettuja toimittajia ovat Wilmar, Golden Agri, Asian Agri ja IOI Group. Vuonna 2012 Neste Oil kertoi ostaneensa palmuöljyä myös Feldalta. Vuonna 2013 Neste Oil osti palmuöljyä lisäksi myös edellä mainittujen yritysten alaisuudessa toimivilta pientuottajilta.

Neste Oilin mukaan sen omiin toimittajasegmenteihin sisältyvät vastuullisuutta koskevat sopimusehdot, jotka edellyttävät sitoutumista vastuulliseen toimintaan, luonnon monimuotoisuuden suojelemiseen ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen. Raaka-aineiden toimittajien tulee sitoutua myös Neste Oilin No Deforestation and Responsible Sourcing -ohjeistuksiin.

Neste Oil kertoo ostaneensa palmuöljyä 212 plantaasilta vuonna 2013. Yrityksen mukaan se tuntee kaikkien tilojen tarkan sijainnin ja historiatiedot. Näillä tiedoilla pyritään Neste Oilin mukaan varmistamaan, että plantaasit eivät ole laajentuneet tai laajentumassa kielletyille alueille, tiloilla ei ole konflikteja paikallisväestön kanssa ja että tiloilla kunnioitetaan työelämän- ja ihmisoikeuksia. Finnwatch sai Neste Oililta käyttöönsä osan plantaasien tiedoista kenttätutkimuksen toteuttamista varten (ks. luku 9).

Ennen ostojen aloittamista Neste Oil kertoo toteuttavansa alihankkijoista riskiarvioinnin, joka sisältää myös työoloihin liittyviä kysymyksiä. Riskiarviointi koostuu toimittajan itsearviointista, Neste Oilin omista selvityksistä sekä mahdollisesta kolmannen osapuolen selvityksestä ja auditoinnista. Neste Oil edellyttää palmuöljytoimittajiltaan myös sertifiointia, ja toimittajan sertifiointitilanne selvitetään riskiarvioinnin yhteydessä. Yrityksen mukaan sen vastuullisuusselvityksen oli tätä raporttia kirjoitettaessa läpäissyt noin 10 palmuöljytoimittajaa. Finnwatch ei saanut toimittajien itsearviointissa käytettävää lomaketta käyttöönsä, mutta sai mahdollisuuden tutustua siihen Neste Oilin pääkonttorissa.¹¹⁰

Vuonna 2013 kaikki Neste Oilin käyttämä raakapalmuöljy oli sertifioitua. Käytetyt seurantamekanismit (ks. luku 6)

¹¹⁰ Luku ei sisällä non-food-tuotteissa käytettyä palmuöljyä.

perustuivat ainetaseeseen (massabalanssi) tai erillistuotantoon (segregaatio). Neste Oilille vuonna 2013 toimittaneista 65:sta palmuöljypuristamosta 45:llä oli ISCC sertifiointi ja 20:llä oli sekä ISCC- että RSPO-sertifiointi.

Vuonna 2013 Neste on aloittanut yhteistyön myös The Forest Trust (TFT) -järjestön kanssa. Yhteistyön tavoitteena on kehittää vastuullisuutta myös Neste Oilin toimitusketjun ulkopuolella. Neste Oil kertoo, että TFT on desk-tutkimuksen kautta käynyt läpi Neste Oilin raakapalmuöljyn toimittajat ja puristamot ja arvioinut, miten hyvin Neste Oilille toimittavat yhtiöt noudattavat Neste Oilin No Deforestation and Responsible Sourcing -ohjeistuksia¹¹¹. Neste Oil kertoo TFT:n laatineen jokaisesta palmuöljytoimittajasta raportin sekä tehneen kehitysehdotuksia yhtiöiden linjauksiin ja käytännön toimintatapoihin. TFT:n kehitysehdotuksia käsitellään kunkin toimittajan kanssa työryhmissä. Työskentelyn tavoitteena on kehittää toimittajien julkistettuja periaatteita ja käytäntöjä vastaamaan Neste Oilin vaatimuksia.

8.2 KESKO

Kesko on ruoka-, käyttötavara-, rauta- sekä auto- ja konekaupassa toimiva pörssiyritys. Keskon ketjutoimintaan kuuluu noin 2 000 kauppaa Suomessa, Ruotsissa, Norjassa, Virossa, Latviassa, Liettuassa, Venäjällä ja Valko-Venäjällä. Kesko ja K-kauppiat muodostavat K-ryhmän, johon kuuluu kaikkiaan 1 000 ruokakauppaa. Ruokakeskon ketjuja ovat K-citymarket, K-supermarket, K-market ja K-extra. Keskon liikevaihto vuonna 2013 oli 9,3 miljardia euroa. Kesko vastasi Finnwatchin kyselyyn sen oman merkin tuotteita (Pirkka, Menu ja K-Menu) koskien.

Finnwatchin tutkimusta kirjoitettaessa 97 Pirkka-tuotetta sisälsi palmuöljyä. Sertifioitua palmuöljyä oli 16 Pirkka-tuotteessa¹¹².

¹¹¹ Yhteenveto TFT:n ensimmäisestä tutkimusraportista on saatavilla osoitteessa: http://clients.squareeye.net/uploads/tft/TFT_Public_Summary_-_Neste_partnership_Phase_1_results_April_29_2014.pdf

¹¹² Näistä kolmessa tuotteessa on kaksi eri pakkauskokoa.

Kesko kertoo, että Pirkka-tuotteisiin käytettiin viimeisellä RSPO:n raportointikaudella (1.7.2013 – 30.6.2014) 660 tonnia palmuöljyä. Tästä määrästä sertifioitua palmuöljyä oli 140 tonnia, eli 21 prosenttia kokonaismäärästä.

Keskon suurkeittiöille tarkoitetuissa Menu-tuotteissa palmuöljyä on yhteensä 63 tuotteessa, joista 43:ssä on sertifioitua palmuöljyä. Palmuöljyn käyttömäärät Menu-tuotteille lasketaan RSPO:n vuosittaista raporttia varten syyskuun 2014 aikana. Keskon alustava arvio käytetyn palmuöljyn kokonaismäärästä Menu-tuotteissa on noin 314 tonnia, josta sertifioitua palmuöljyn määrä oli 196 tonnia.

Keskon 2014 lanseeratussa tuotesarjassa K-Menussa on toistaiseksi kolmessa tuotteessa palmuöljyä. Kesko kertoo, että kyseisen tuotesarjan osalta ei ole vielä tehty linjausta sertifioitua palmuöljyn käytöstä eikä yritys osaa vielä arvioida K-Menu-tuotesarjassa käytettävän palmuöljyn määrää vuositasona¹¹³.

Yhteensä Kesko on viimeisen vuoden aikana käyttänyt oman merkin tuotteissaan noin 1 000 tonnia palmuöljyä.

Keskon tavoitteena on, että 2020 mennessä kaikki Pirkka- ja Menu-tuotteiden sisältämä palmuöljy on vastuullisesti tuotettua. RSPO-sertifioinnin seurantamekanismiksi edellytetään vähintään segregointia. Keskon näkemyksen mukaan massabalanssi- tai GreenPalm -sertifioinnit eivät ole riittäviä takamaan itse lopputuotteessa olevan palmuöljyn alkuperää.

Kesko kertoo, että Pirkka- ja Menu-tuotteiden ainesosien alkuperämaat ovat yrityksen tiedossa, mutta se ei ole pyrkinyt hallinnoimaan ainesosien valmistajien nimiä. Kesko kertoo, että yksittäisten ainesosien valmistajat vaihtuvat usein saatavuuden ja markkinatilanteen mukaan eikä yrityksellä ole tietoa palmuöljytuottajista plantaasitasolle.

Kesko on ollut RSPO:n jäsen vuodesta 2011.¹¹⁴

8.3 S-RYHMÄ

S-ryhmä on vähittäiskaupan ja palvelualan yritysverkosto, jolla on Suomessa yli 1 600 toimipaikkaa. S-ryhmän muodostavat osuuskaupat ja Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta (SOK) tytäryhtiöineen. S-ryhmä tuottaa päivittäistavara- ja käyttötavarakaupan, liikennemyymälä ja polttonestekaupan, matkailu- ja ravitsemiskaupan, auto- ja autotarvikekaupan sekä maatalouskaupan palveluja. S-ryhmän vähittäismyynti vuonna 2013 oli 11,3 miljardia.

S-ryhmä käytti oman merkkinsä tuotteissa ja ravintoloiden syväpaistoöljyssä vuonna 2012 noin 1 145 tonnia¹¹⁵ palmuöljyä. Omien merkien elintarvikkeissa palmuöljyä oli 87 tuotteessa eli noin kuudessa prosentissa näistä tuotteista. Sertifioitua palmuöljyn osuus käytetystä rasvasta oli S-ryhmän mukaan yli 78 prosenttia.

S-ryhmä kertoo tavoitteekseen, että sen omamerkkituotteissa käytetty palmuöljy olisi 100-prosenttisesti sertifioitua vuoteen 2015 mennessä. Yrityksen pakkauksiin on tulevaisuudessa suunnitteilla myös merkintä jäljitettävän sertifioitua palmuöljyn käytöstä. S-ryhmä kertoo, että RSPO:n eri sertifiointimalleja (ks. luku 6) käytetään tulevaisuudessa saatavuuden mukaan. Tällä hetkellä SOK:n oman merkin tuotteissa ei ole fyysisesti jäljitettyä palmuöljyä.

SOK:n mukaan se edellyttää tavarantoimittajiltaan toimitusketjun jäljitettävyyttä ja läpinäkyvyyttä. Tavarantoimittajat huolehtivat sertifioitua palmuöljyn käytöstä tuotteessa tai käytetyn palmuöljyvolyymin kattamisesta GreenPalm-sertifikaateilla. Tavarantoimittaja on velvollinen tarvittaessa avaamaan SOK:lle koko palmuöljyn hankintaketjun.

S-ryhmä on ollut RSPO:n jäsen vuodesta 2011.¹¹⁶

¹¹³ K-Menu-sarjan palmuöljyä sisältävät tuotteet on lanseerattu vasta heinäkuussa 2014.

¹¹⁴ Kesko, Matti Kalervo, sähköposti 19.8. ja 20.8.2014

¹¹⁵ Luku ei sisällä non-food-tuotteissa käytettyä palmuöljyä.

¹¹⁶ SOK, Sanni Pekkala, sähköposti 2.9.2014

8.4 NEOT – NORTH EUROPEAN OIL TRADE

SOK:n ja St1 Nordic Oy:n omistama NEOT tekee öljy- ja biotuotteiden tukkukauppaa. NEOTin polttoaineita käytetään Suomessa ABC-, St1- ja Shell-asevilla. Yrityksen polttoöljyllä lämmitetään myös 150 000 suomalaista taloutta. NEOTin liikevaihto vuonna 2013 oli 4,7 miljardia euroa.

NEOT ei itse prosessoi palmuöljyä, vaan ostaa palmuöljyperäiset polttoaineensa suoraan Neste Oililta tai maailmanmarkkinoilta. Vuonna 2013 kaikki NEOTin eri reittejä hankkima palmuöljyperäinen polttoaine oli Neste Oilin valmistamaa.

Palmuöljystä jalostetun uusiutuvan dieselin osuus NEOTin hankkimista biopolttoaineista oli 0,3 prosenttia, eli 350 kuutiota vuonna 2013. Tämän lisäksi Neste Oil Oyj on toimitanut NEOT:lle fossilisten diesel-toimitusten yhteydessä yhteensä 6 113 kuutiota palmuöljystä jalostettua uusiutuvaa dieseliä.¹¹⁷ Yhteensä NEOT:lla on ollut jakelussa 6 463 kuutiota palmuöljyperäistä dieseliä vuonna 2013. Kaikesta yrityksen jakelemasta polttoaineesta palmuöljypohjaisen osuus on 0,25 prosenttia.

NEOTin jäte- ja tähdepohjaisissa biopolttoaineissa (osuus 34,4 prosenttia vuonna 2013) ei käytetty palmuöljyperäisiä jätteitä.

NEOT kertoo vaativansa biopolttoaineiden tuottajia noudattamaan EU:n kestävyyskriteerejä raaka-aineen alkutuotannossa, mutta ei vaadi tuottajaa ilmoittamaan plantaasitasolla raaka-aineen alkuperää. Kriteerien toteutuminen todennetaan EU:n hyväksymillä sertifikaateilla.¹¹⁸

8.5 VALIO

Valio Oy on 17 maidontuottajaosuuskunnan omistama Suomen suurin maidonjalostaja,

joka valmistaa maitotuotteita myös vientiin muun muassa Venäjälle, Ruotsiin ja Viroon. Vuonna 2013 Valion liikevaihto oli noin 2 miljardia euroa.¹¹⁹

Valio kertoi Finnwatchille lopettaneensa palmuöljyn käytön kuluttajatuotteissa. Ainoa Valion tuote, joka tällä hetkellä sisältää palmuöljyä, on yrityksen valmistama vasikoille tarkoitettu maitokorvikkeen kasviöljyseos, jossa on noin 80 prosenttia palmuöljyä. Valio kertoo käyttävänsä kotimaisia raaka-aineita aina, kun se on tuoteominaisuuksien, saatavuuden ja kilpailukyvyn kannalta mahdollista.

Liikesalaisuuteen vedoten Valio ei kertonut Finnwatchille vuosittain käyttämänsä palmuöljyn määrää. Yritys kertoi kuitenkin ostavansa palmuöljyn Cargill GmbH:ltä Malesiasta tai Indonesiasta.

Cargill on julkistanut omat palmuöljyplantaasinsa Indonesiassa, ja ne ovat PT Hindoli ja PT Harapan ja sen tytäryhtiöt¹²⁰. Valio ei tiennyt varmasti, tuleeko sen käyttämä palmuöljy näiltä plantaaseilta. Yritys kertoo käyttävänsä vuosittain niin vähän palmuöljyä, ettei sillä ole mahdollisuutta määritellä, miltä plantaaseilta öljy tulee.

Valion mukaan sen jokainen tavarantoimittaja vastaa yrityksen alihankkijoille suunnattuun vastuullisuuskyselyyn. Kyselyyn pohjautuvan riskiarvioinnin perusteella tavarantoimittajia auditoidaan. Valio ei ole auditoinut Cargillin plantaaseja, vaan kertoo luottavansa yhtiön toimittamaan tietoon.

Valio haki RSPO:n jäsenyyttä Finnwatchin tutkimuksen aikana toukokuussa 2014. Yritys kertoi Finnwatchille ostavansa käyttämälleen palmuöljylle jatkossa GreenPalm-sertifiointeja.¹²¹

¹¹⁷ Luvut ilmoitetaan erikseen, sillä biopolttoaineen kulutukseen toimittava taho vastaa sen biovelvoitteen ja kestävyyskriteerien täyttymisestä. NEOT on vastannut biovelvoitteesta ja kestävyyskriteereistä 350 kuution osalta ja Neste Oil 6 113 kuution osalta. Lisätietoa: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2010/20100197>

¹¹⁸ NEOT, Timo Huhtisaari, sähköposti 19.8.2014 ja SOK, Sanni Pekkala, sähköposti 11.4. ja 21.3.2014

¹¹⁹ Valio, <http://www.valio.fi/yritys/> (viitattu 11.6.2014); Valio, Pia Kontunen, sähköposti 12.6.2014

¹²⁰ Cargill, <http://www.cargill.co.id/en/products/palm-oil/>

¹²¹ Valio, Pia Kontunen, sähköposti 16.6.2014, 21.2.2014 ja 20.2.2014

8.6 FAZER

Fazer-konsernin kaksi liiketoiminta-aluetta ovat Fazer Brands ja Fazer Food Services. Fazer Brands -liiketoiminta-alueeseen kuuluvat leipomo- ja suklaatuotteet, keksit sekä sokerimakeiset ja purukumituotteet. Liiketoiminta-alueeseen kuuluvat myös muun muassa Fazer-brändätyt ravintola- ja kahvilatoiminta, leipomomyymälät ja kauppojen tiloissa sijaitsevat Fazer Leipomot. Ruokapalveluita tarjoavalla Fazer Food Servicellä on noin 1 100 ravintolaa Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. Fazer-konsernin liikevaihto vuonna 2013 oli 1,7 miljoonaa euroa.¹²²

Suurin osa Fazerin käyttämästä palmuöljystä on rasvasekoitteissa, joita käytetään kahvileivissä, kekseissä ja makeisten täytteissä. Fazer Food Servicesillä palmuöljyä sisältävät yleisimmin margariinit. Vuonna 2013 Fazer-konserni käytti palmuöljyä noin 5 636 tonnia.

Fazer ostaa rasvasekoitteet useilta eurooppalaisilta valmistajilta.

Fazerin käyttämä palmuöljy tulee yrityksen mukaan pääosin Malesiasta ja Indonesiasta. Yritys kertoo, ettei sillä ole saatavilla rasvasekoitteissa käytetyn palmuöljyn tarkkaa jäljitettävyydestä informaatiota plantaaseille saakka, vaan se varmistaa vastuullisuuden GreenPalm-sertifikaateilla (ks. luku 6.4). Vuosina 2012 ja 2013 Fazer kattoi GreenPalm-sertifikaateilla kaiken käyttämänsä palmuöljyn.

Fazer perustelee GreenPalm-sertifiointijärjestelmän käyttöä sillä, että yritys ostaa puhtaan palmuöljyn sijaan toimittajilta erilaisia rasvasekoitteita. Fazerin mukaan tämä asettaa haasteita esimerkiksi segregoidun (ks. luku 6.2) RSPO-sertifioitun palmuöljyn hankinnalle.

Fazer kuitenkin kertoo, että sen tavoitteena on jatkaa työtä palmuöljyn vastuullisuuden ja jäljitettävyyden kehittämiseksi. Finnwatchin selvityksen laatimisen aikana Fazer työsti jatkosuunnitelmaa palmuöljyn vastuullisuuden varmistamiseksi. Yritys kertoo haluavansa

tulevaisuudessa ostaa enemmän massabalanssi- ja segregointi-seurantamekanismeilla sertifioitua RSPO-palmuöljyä.¹²³

Fazer on ollut RSPO:n jäsen vuodesta 2004.

8.7 PAULIG-KONSERNI

Paulig-konserni on kansainvälinen elintarviketeollisuuden yritys, jonka päätoimialoihin kuuluvat kahvi, maailman ruoka ja mausteet, snack food ja teollisuusmausteet. Vuonna 2013 Paulig-konsernin liikevaihto oli 850 miljoonaa euroa.¹²⁴

Paulig-konsernin mukaan palmuöljyä käytetään eräissä Santa Maria- ja Poco Loco -tuotteissa. Konsernin kahvi- ja teollisuusmaustetuotteissa ei käytetä palmuöljyä.

Paulig-konsernin mukaan Santa Maria -tuotteissa on vähennetty palmuöljyn käyttöä ja siirrytty käyttämään yhä enemmän auringonkukka- ja rypsiöljyn yhdistelmää. Yrityksen mukaan palmuöljyä käytetään enää osassa tortilloja, jotka valmistetaan Isossa-Britanniassa. Ruotsissa valmistettavissa tortilloissa palmuöljy on korvattu muilla kasviöljyillä. Yhtiö suunnittelee lopettavansa palmuöljyn käytön kaikissa Santa Maria -tuotteissa vuoden 2014 loppuun mennessä.

Santa Maria -tuotteissa käytettiin vuonna 2013 noin 1 500 tonnia RSPO-sertifioitua palmuöljyä, josta 700 tonnia oli GreenPalm-sertifioitua ja 800 tonnia segregoitua. Santa Maria on ollut RSPO:n jäsen vuodesta 2004 ja on vuodesta 2009 ostanut ainoastaan sertifioitua palmuöljyä.

Belgiassa valmistettavissa Poco Loco -tuotteissa palmuöljyä käytetään tortillalastuissa ja tortilloissa. Vuoden 2014 loppuun mennessä tavoitteena on käyttää myös näihin tuotteisiin

122 Fazer, Tuotteet & palvelut, <http://www.fazergroup.com/fi/tietoa-meista/tuotteet-palvelut/> (viitattu 11.1.6.2014) ja 2013 pähkinäkuoressa, <http://www.fazergroup.com/fi/tietoa-meista/vuosikertomus/2013-pahkinankuoressa/> (viitattu 11.6.2014)

123 Fazer, Leena Majamäki, sähköposti 19.6.2014 ja 3.5.2014

124 Paulig, Paulig-konsernista, <http://www.pauliggroup.com/fi/index.php/about-us/> (viitattu 12.6.2014)

ainoastaan sertifioitua palmuöljyä. Paulig-konsernin mukaan palmuöljyn käyttöä tullaan vähentämään merkittävästi myös Poco Loco -tuotteissa. Tavoitteena on asteittain siirtä palmuöljystä auringonkukkaöljyyn.

Paulig-konsernin käyttämän palmuöljyn tuottavat AAK, Cargill ja IOI Group. Santa Maria -tuotteissa käytettävä palmuöljy tulee Malesian niemimaalta ja Papua Uudesta Guineasta. Poco Loco -tuotteissa käytettävä palmuöljy tulee pääasiassa Malesiasta ja Indonesiasta.

Paulig ei tunne käyttämänsä palmuöljyn alkuperää plantaasitalon.

Paulig-konsernin raaka-ainetoimittajat ovat allekirjoittaneet yhtiön Code of Conduct for Suppliers -sitoumuksen, joka velvoittaa sosiaaliseen vastuullisuuteen. Paulig-konsernin mukaan vastuullinen hankinta on sen vastuullisuustyön pääkehitysalueita.

Paulig-konserni liittyi RSPO:n jäseneksi syksyllä 2013. Jäsenyys kattaa konsernin kaikki toimialat.¹²⁵

8.8 RAISIO

Raisio-konserni on kasviperäisiin elintarvikkeisiin ja rehuun keskittynyt kansainvälinen yritys. Raision tunnetuimpia elintarviketuotemerkkejä ovat muun muassa Benecol, Elovena ja Sunnuntai. Konsernin liikevaihto vuonna 2013 oli 557,6 miljoonaa euroa.¹²⁶

Raisio ostaa palmuöljyä ja palmuöljyjohdannaisia¹²⁷ pääosin osana erilaisia rasvaseoksia. Palmuöljyä tai sitä sisältäviä rasvaseoksia on yrityksen mukaan käytetty esimerkiksi kekeissä ja välipalapatukoissa, makeisissa ja alihankintana tuotettavissa margariineissa sekä kotieläinrehuissa. Raisio kertoo siirtyvänsä vuoden 2015 aikana palmuöljystä rypsiöljyyn kaikissa Suomessa valmistettavissa kekeissä. Kaikki Raision Suomessa valmistettavat uutuuskeksit leivotaan jo rypsiöljyllä.

Raisio käyttää elintarvikkeissaan vuosittain noin 800–900 tonnia palmuöljyä.

Raisio ei kertonut Finnwatchille palmuöljyä tuottavia alihankkijoitaan eikä palmuöljyn tarkempaa alkuperää. Syyksi yritys kertoo, ettei se ”raportoi yhtiön ulkopuolelle muidenkaan raaka-aineidensa osalta hankintapartnereita eikä se ole yleisesti kauppapapana”.

Raisio kertoo siirtyvänsä käyttämään vain kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti sertifioitua palmuöljyä ja palmuöljyjohdannaisia vuoteen 2015 mennessä. Vuonna 2013 yli puolet Raision käyttämästä palmuöljystä ja palmuöljyjohdannaisista oli RSPO-sertifioitua. Raisio ostaa palmuöljyä ja palmuöljyjohdannaisia pääosin osana erilaisia rasvaseoksia eurooppalaisilta alan toimijoilta esimerkiksi Iso-Britanniasta, Tanskasta, Espanjasta, Saksasta ja Ranskasta.¹²⁸

8.9 VAASAN OY

Vaasan Oy on kansainvälinen leipomoalan yritys, joka toimii Suomessa, Ruotsissa, Virossa, Latviassa, Liettuassa, Norjassa ja Tanskassa. Vuonna 2013 yrityksen liikevaihto oli noin 414,5 miljoonaa euroa.¹²⁹

Vaasan Oy käyttää palmuöljyä munkkien ja lihapiirakoiden uppoaistorasvana. Myös yrityksen viinereiden ja muiden lehtitakinatuotteiden sekä kahvileipien valmistuksessa käytetään margariinia, jossa on palmuöljyä.

Vaasan Oy:n mukaan sen ostamissa kasviöljyissä on palmuöljyä puhtaana rasvana laskettuna noin 1 200 tonnia vuodessa.

Vaasan Oy:n käyttämä palmuöljy ja palmuöljyseokset tulevat yrityksen mukaan useilta eri toimittajilta. Toimittajia valittaessa yritys kertoo huomioivansa myös vastuullisuuteen liittyviä seikkoja ja edellyttävänsä, että sen palmuöljyperäisiä tuotteita tuottavat toimittajat ovat RSPO:n jäseniä tai ostavat raaka-aineensa RSPO:n jäseniltä.

¹²⁵ Paulig, Anita Laxen, sähköposti 4.7.2014, 16.6.2014, 3.6.2014, 17.4.2014 ja 19.3.2014

¹²⁶ Raisio, Konserni, <http://www.raisio.com/www/page/Konserni> (viitattu 11.6.2014)

¹²⁷ Palmuöljyjohdannaisilla tarkoitetaan palmuöljystä jalostamalla saatavien rasvahappojen seosta.

¹²⁸ Raisio, Marika Kelokari, sähköposti 23.6.2014 ja 24.2.2014

¹²⁹ Vaasan Oy, Tietoa meistä, http://www.vaasan.com/portal/fi/vaasan-konserni/tietoa_meista/ (viitattu 9.6.2014)

Vaasan Oy on itse ollut RSPO:n jäsen vuodesta 2012.

Tukeakseen vastuullista palmuöljytuotantoa Vaasan Oy kertoo ostavansa kaikelle käyttämälleen palmuöljylle GreenPalm-sertifiointeja Book&Claim -järjestelmän (ks. luku 6.4) kautta. Yritys kertoo ostaneensa vuodesta 2012 asti käyttämälleen palmuöljymäärälle GreenPalm-sertifikaatteja ja tekevänsä niin myös jatkossa.¹³⁰

8.10 ORKLA CONFECTIONERY & SNACKS FINLAND

Orkla-konserniin kuuluva Orkla Confectionery & Snacks Finland on muodostettu yhdistämällä perunalastuvalmistaja Chips Ab sekä makeisvalmistaja Oy Panda Ab. Yritys valmistaa ja markkinoi myös Oolannin-pakasteita sekä Kantolan-keksejä. Orkla Confectionery & Snacks Finlandin liikevaihto vuonna 2013 oli noin 100 miljoonaa euroa.

Oolannin tuotteissa ei käytetä lainkaan palmuöljyä¹³¹.

Taffelin perunalastut, muutosnaksit ja juustotuotteet sisälsivät vielä vuoden 2014 alussa rypsi-palmuöljy sekoitusta, mutta syys-lokuusta 2014 näissä Taffelin tuotteissa siirryttiin kokonaan auringonkukka-rypsiöljysekoitukseen. Vuonna 2013 Taffel oli käyttänyt 700–800 tonnia RSPO-sertifioitua palmuöljyä vuodessa. Palmuöljyn vähentämisen jälkeen Taffelin tuotteissa tullaan käyttämään vuosittain palmuöljyä noin 70 tonnia. Palmuöljyä on Taffelin mikropopcorneissa, pähkinöissä ja muutamassa leivotuissa tuotteissa.

Taffelin käyttämä palmuöljy on Aarhus Karlshamn jalostamaa ja sen alkuperämaa on Malesia.

Orkla-konserni kertoo vähentäneensä palmuöljyn käyttöä vuodesta 2008 ja sen tavoitteena on edelleen vähentää sen käyttöä.¹³²

Orkla-konserni ei vastannut Finnwatchin kyselyyn koskien Pandan ja Kantolan tuotteita.

8.11 LUMENE

Kosmetiikkatuotteita valmistava Lumene markkinoi Suomessa, muissa Pohjoismaissa, Venäjällä ja Yhdysvalloissa 700 erilaista tuotetta. Yrityksen liikevaihto vuonna 2013 oli noin 90 miljoonaa euroa.

Lumenen tuotteissa käytetään palmuöljystä jalostettuja palmuöljyjohdannaisia muutamia kymmeniätuhansia kiloja vuodessa. Yrityksen mukaan noin 70 prosentissa kosmetiikkateollisuuden tuotteissa on palmuöljyä, mutta se ei ole laskenut omien palmuöljyä sisältävien tuotteidensa lukumäärää.

Lumene kertoo sen tavarantoimittajien sitoutuneen RSPO:n periaatteisiin ja että se auditoi näiden toimintaa säännöllisesti. Finnwatch ei kuitenkaan saanut minkäänlaista lisätietoa auditoinneista. Lumenen mukaan yrityksellä on linjaus, jonka mukaan tavarantoimittajat sekä laatu- ja ympäristöjärjestelmiin liittyvien auditointien yksityiskohdat ovat liikesalaisuuksia.

Lumenen mukaan sen toimittajilla on ”selkeitä tavoitteita vuosille 2014–2016 RSPO:n tavoitteiden mukaisesti saada koko toimitusketju täysin sertifioituksi ja läpinäkyväksi”. Yritys ei kuitenkaan kertonut näistä tavoitteista tai palmuöljyjohdannaisten nykyisestä sertifiointiasteesta ja jäljitettävyydestä tarkemmin. Yrityksen mukaan sillä ”ei ole tällä hetkellä mahdollisuutta vastata näihin kysymyksiin”.¹³³

¹³⁰ Vaasan Oy, Mira Perander, sähköposti 11.3.2014

¹³¹ Oolannin, Cecilia Johansson, sähköposti 17.6.2014

¹³² Orkla Confectionery & Snacks Finland Ab, Gunilla Hernelahti, sähköposti 12.8.2014

¹³³ Lumene, Riikka Söderlund, sähköposti 13.8, 18.8, 19.8. ja 21.8.2014

Taulukko: Yritysten palmuöljyostot ja niiden sertifiointiaste vuonna 2013

Yritys	Käytetyn palmuöljyn määrä ¹³⁴ vuonna 2013	Sertifiointiaste
S-ryhmä (oman merkin tuotteet ja paistorasvat)	1 145 tonnia (2012) ¹³⁵	70 %
NEOT	sisältyy Neste Oilin lukuun ¹³⁶	100 %
Kesko (oman merkin tuotteet)	1 000 tonnia ¹³⁷	0–21–62 % tuotesarjasta riippuen
Neste Oil	1,1 miljoonaa tonnia	100 %
Vaasan	1 200 tonnia	100 %
Raisio	800–900 tonnia	50 %
Fazer	5 636 tonnia	100 %
Paulig	3 000 tonnia	50 %
Valio	liikesalaisuus	0 %
Orkla (Taffel)	800 tonnia ¹³⁸	100 %
Orkla (Oolannin)	0	-
Orkla (Panda ja Kantola)	ei vastannut	ei vastannut
Lumene	10 tonnia	ei vastannut

8.12 YHTEEENVETO SUOMALAISSYRITYSTEN VASTAUKSISTA

Tähän tutkimukseen sisällytetyt suomalaiset yritykset ostavat vuosittain noin 1,11 miljoonaa tonnia palmuöljyä¹³⁹. Tästä määrästä Neste Oilin osuus on 99 prosenttia. Neste Oil käyttää yli 80 kertaa enemmän palmuöljyä kuin kaikki muut tutkitut suomalaisyritykset yhteensä. Vertailussa on kuitenkin huomioitava, että elintarvike- ja kosmetiikkateollisuuden yritykset käyttävät raakapalmuöljystä edelleen jalostettuja

palmuöljyjohdannaisia, joten yritysten vastauksista saatuja lukuja ei voida pitää täysin yhteismitallisina. Neste Oil puolestaan käyttää myös merkittäviä määriä palmuöljyperäisiä tähteitä, joiden tarkka määrä kuuluu liikesalaisuuden piiriin eikä sisälly edellä esitettyyn kokonaislaskelmaan¹⁴⁰.

Finnwatchin kyselystä selviää, että suurin osa suomalaisista yrityksistä ei jäljitä ostamaansa palmuöljyä plantaaseille asti. Vain Neste Oil jäljittää kaiken käyttämänsä raakapalmuöljyn plantaaseille käyttäen masabalanssia ja segregointia seurantamekanismeina (ks. luku 6). Suurin osa muista yrityksistä ostaa käyttämälleen palmuöljylle Greenpalm-sertifiointeja.

134 Yritykset käyttävät tuotteesta riippuen raakapalmuöljyä tai siitä edelleen jalostettuja palmuöljyjakeita. Taulukossa esitetyt yrityksiltä saadut luvut ovat siis suuntaa antavia eivätkä suoraan vertailukelpoisia keskenään.

135 Vuoden 2013 lukuja ei ollut vielä saatavilla. Luku ei sisällä non-food-tuotteissa käytettyä palmuöljyä.

136 NEOT ei itse prosessoi palmuöljyä, ja se osti käyttämänsä biopolttoaineet vuonna 2013 Neste Oililta. Tässä taulukossa esitetty Neste Oilin palmuöljyn käyttöä koskeva luku sisältää siis myös NEOTin epäsuorasti käyttämän palmuöljyn.

137 Arvio vuodelta 2013. Ei sisällä non-food-tuotteissa käytettyä palmuöljyä.

138 Orklan palmuöljyn käyttö on vähentymässä vuoden 2014 syksyn jälkeen. Luku ei sisällä yrityksen Panda- ja Kantolan-brändeillä markkinoitavia tuotteita.

139 Luku sisältää raakapalmuöljyn lisäksi palmuöljystä jatkojalostetut jakeet. Luku ei sen sijaan sisällä Neste Oilin käyttämiä palmuöljyperäisiä tähderaaka-aineita.

140 On todennäköistä, että palmuöljyperäisiä tähteitä päätyy myös muiden tutkimuksessa tutkittujen yritysten käyttöön, esim. kynttilöissä käytettävä steariini voi olla peräisin palmuöljyn tuotantoprosesseista. Tähteiden määrä muiden yritysten epäsuorissakin ostoissa on kuitenkin volyymeiltään todennäköisesti pientä Neste Oilin ostovolymeihin verrattuna.

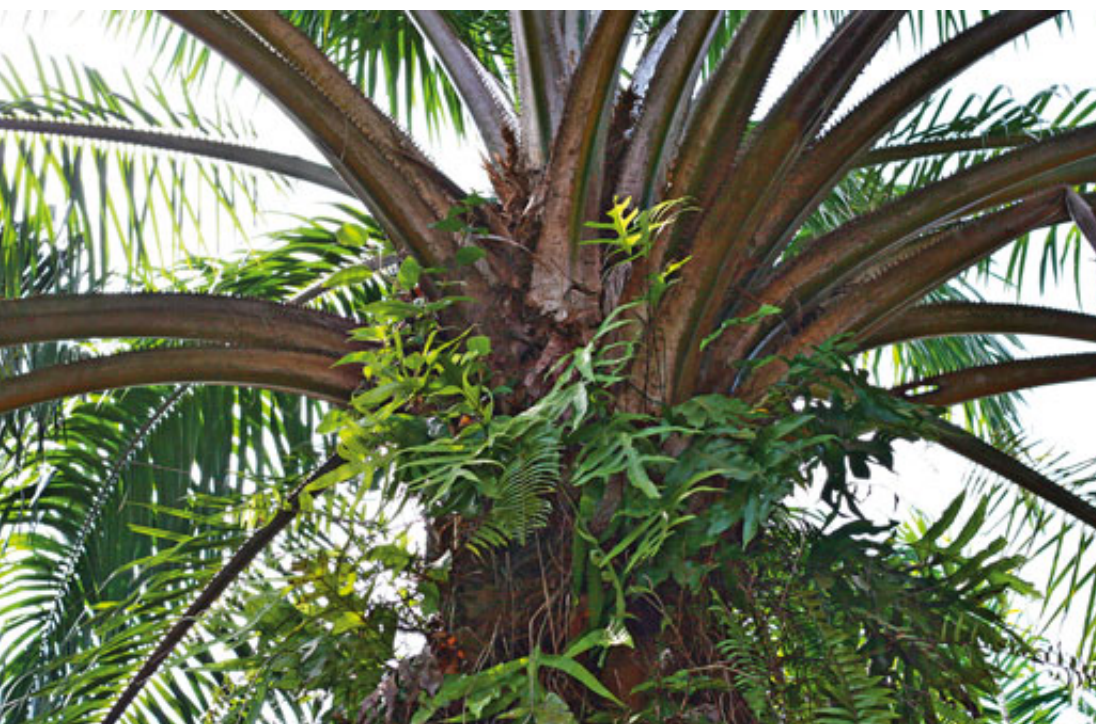
Kaupparyhmienkin väliltä löytyy eroja. S-ryhmä on jo selvästi Keskoa pidemmällä sertifioidun palmuöljyn käytössä, ja sen aika-taulu kaiken palmuöljyn sertifiointiin (vuoteen 2015 mennessä) on viisi vuotta Keskoa edellä. Keskon tavoite jäljitettävyyden suhteen on kuitenkin S-ryhmää kunnianhimoisempi, sillä yritys tavoittelee segregoidun palmuöljyn käyttöä kaikissa tuotteissa vuoteen 2020 mennessä. S-ryhmälle kelpaavat myös Greenpalm-sertifioinnit ja massabalanssilla jäljitettävä palmuöljy.

Kaikki kyselyyn vastanneet yritykset turvautuvat Roundtable on Sustainable Palm Oil RSPO -sertifiointiin palmuöljyn vastuullisuuden varmistamisessa. Neste Oil käyttää RSPO:n lisäksi biopolttoaineille suunniteltua ISCC-sertifiointia sekä omia auditointeja. Huolestuttavan monella yrityksellä oli kuitenkin edelleen käytössä myös sertifioimatonta palmuöljyä.

Finnwatchin kyselyn aikana Valio kertoi liittyvänsä RSPO:n jäseneksi ja ostavansa jatkossa Greenpalm-sertifiointeja. Myös S-ryhmällä,

Keskolla, Raisiolla, Pauligilla ja Lumenella oli tavoite lisätä sertifioidun palmuöljyn määrää tuotteissaan.

Monet yrityksistä kertoivat myös siirtyvänsä tai jo siirtyneensä pois palmuöljyn käytöstä. Valio ei käytä palmuöljyä enää lainkaan kulutajatuotteissa. Raisio siirtyy rypsiöljyyn kaikissa Suomessa valmistettavissa kekseissä ja myös Paulig-konsernilla on tavoitteena siirtyä käyttämään auringonkukkaöljyä. Monet yritykset mainitsivat siirtymisen syyksi kiinnostuksen käyttää kotimaisia raaka-aineita. On todennäköistä, että palmuöljyä kohtaan esitetty arvostelu on myös vaikuttanut halukkuuteen vaihtaa palmuöljyperäisiä rasvoja vähemmän kiistanalaisiin kasviöljyihin.

SONJA VARTIALA/FINNWATCH

9. CASE: Työolot Neste Oilin alihankkijan IOI Groupin plantaaseilla Malesiassa

Tätä raporttia varten Finnwatch suoritti kenttätutkimuksen Malesian niemimaalla, Johorin ja Negeri Sembilanin osavaltioissa touko–kesäkuussa 2014. Kenttätutkimuksessa tarkasteltiin työoloja neljällä plantaasilla¹⁴¹: Pamol Barat, Bukit Serampang, Bahau ja Regent. Plantaasivierailujen taustoittamiseksi haastateltiin lisäksi ammattiliittojen edustajia ja kansalaisjärjestöjä.

Plantaasien yhteystiedot saatiin Neste Oilin toimittajalta IOI Groupilta Neste Oilin avustuksella. Tutkituista plantaaseista kolme valittiin satunnaisotannalla IOI Groupin toimittamasta listasta. Neljäs tila, Regent, valittiin tutkittavaksi siksi, että tutkimuksen taustaksi tehdyissä järjestöjen ja muiden sidosryhmien haastatteluissa raportoitiin tilan työoloissa olevan ongelmia.

Malesian pörssiin listautunut IOI Group on yksi maailman suurimmista palmuöljyalan yrityksistä, joka omistaa 240 000 hehtaaria maata Indonesiassa ja Malesiassa¹⁴². Neste Oilin lisäksi IOI Group toimittaa palmuöljyä myös Paulig-konsernin tuotteisiin. Paulig ei kuitenkaan tiedä miltä yksittäisiltä tiloilta se ostaa palmuöljyä (ks. luku 8.7).

Neste Oil oli ainoa tutkimuksessa tutkittu yritys, joka kertoi Finnwatchille (tavarantoinnittajansa kautta) tarkat tiedot ostamansa palmuöljyn alkuperästä plantaasitasolle¹⁴³.

Kenttätutkimuksessa keskityttiin erityisesti siirtotyöntekijöiden oikeuksiin ja palkkatasoon. Kolmella tilalla (Pamol Barat, Bukit Serampang ja Bahau) tutkimus tehtiin vieraillemalla plantaaseilla ja haastatteleamalla

vierailun aikana plantaasien työntekijöitä ja johtoa. Tutkimustapa valittiin siksi, että plantaasit sijaitsevat kaukana muusta asutuksesta, minkä vuoksi työntekijät asuvat plantaasien alueella ja vierailevat vain harvoin sen ulkopuolella. Vaikka työntekijät vaikuttivat puhuvan vapaasti tutkijan kanssa myös plantaasin alueella, on mahdollista, että valitulla tutkimustavalla ei ole saatu kaikkia työntekijöiden näkemyksiä esiin – työntekijät saattoivat pelätä esimerkiksi tehtaan johdon tai oman esimiehensä kuulevan keskusteluja. Neljännellä tilalla (Regent) työntekijöitä haastateltiin tilan ulkopuolella, läheisessä kylässä, työntekijöiden vapaa-ajalla.

Kenttätutkimuksen haastattelut ja plantaasivierailut toteutti ihmisoikeuksiin ja sosiaaliseen vastuullisuuteen erikoistunut malesialainen auditoija Joseph Paul Maliamauv. Lisäksi myös Finnwatchin oma suomalainen tutkija vieraili yhdellä tutkituista plantaaseista (Bahau) sekä haastatteli Regent-tilan työntekijöitä plantaasin ulkopuolella. Kenttätutkimus pohjautuu Finnwatchin omaan kysymysrunkoon, jota käytettiin pohjana ryhmähaastatteluissa. Ryhmähaastatteluihin osallistui yhteensä noin 50 työntekijää.

Haastatellut työntekijät olivat kotoisin Indonesiasta, Nepalista, Bangladeshista, Intiasta ja Myanmarista. IOI Groupilta saatujen tietojen mukaan kolmella tutkitulla plantaasilla (Pamol Barat, Bukit Serampang ja Bahau) työskenteli yhteensä 705 työntekijää, joista vain 97 (noin 14 prosenttia) on malesialaisia ja 608 (noin 86 prosenttia) siirtotyöntekijöitä. Suurin osa työntekijöistä on kotoisin Indonesiasta (45 prosenttia) ja Nepalista (31 prosenttia). Intialaisia ja myanmarilaisia työntekijöitä on yhteensä 9 prosenttia työvoimasta.

Regentin tilalta ei saatu vastaavia tilastotietoja, sillä IOI Group ei suostunut tutkijoiden pyyntöihin vierailla tilalla. Haastatellut työntekijät kuitenkin vahvistivat, että suurin osa tilan työntekijöistä on siirtotyöntekijöitä.

¹⁴¹ Plantaasilla tarkoitetaan tässä selvityksessä yksittäistä suurikokoista tilaa. Tämä erotuksena Malesiassa yleisesti käytössä olevasta termistä ”plantation”, jolla viitataan plantaasit omistavaan yritykseen, kun taas yksittäisistä tiloista käytetään termiä ”estate”.

¹⁴² IOI Group, About Us, https://www.ioigroup.com/Content/CI/Corp_About (viitattu 7.8.2014)

¹⁴³ Tutkitut IOI:n plantaasit eivät kuitenkaan käy kauppaa Neste Oilin kanssa eikä niillä ole suoraa yhteyttä Neste Oiliin. Myöskään palmuöljyristamot eivät käy kauppaa Neste Oilin kanssa. Kauppaa käydään vain IOI Groupin tasolla.

Finnwatchin tutkimat IOI:n plantaasit on merkitty karttaan punaisella. Kaikki kartan plantaasit toimittavat palmuöljyä Neste Oilille.

Finnwatchin tutkimat IOI:n plantaasit on merkitty karttaan punaisella. Kaikki kartan plantaasit toimitavat palmuöljyä Neste Oilille

Kaikilla neljällä tilalla paikalliset malesialaiset työntekijät työskentelevät pääasiassa esimies- ja tukitehtävissä kuten siivoojina, autonkuljettajina ja mekaanikkoina. Siirtotyöntekijät vastaavat lähes kokonaan plantaasien perustoiminnoista kuten istutuksista, myrkytyksistä ja kypsien öljypalmuterttujen keräämisestä.

Plantaasien työntekijöiden lisäksi tutkimukseen haastateltiin IOI:n henkilöstöjohtajia sekä tutkittujen plantaasien paikallisia johtajia.

Finnwatchin tutkimustoiminnan eettisen ohjeiston mukaisesti IOI Group on saanut kommentoida tutkimuksen löydöksiä ennen niiden julkaisemista. IOI Groupin kommentit

tutkimukseen esitellään erillisessä luvussa 13. Myös Neste Oil on saanut tutustua etukäteen tutkimuksen löydöksiin ja yrityksen kommentit esitellään luvussa 14.

9.1 SIIRTOTYÖLÄISTEN REKRYTOINTI MALESIAAN

Siirtotyöläiset rekrytoidaan IOI:n plantaaseille keskitetysti Kuala Lumpurissa sijaitsevasta pääkonttorista käsin. IOI pyytää ulkomaisten työntekijöiden rekrytointiin luvan Malaysian sisäministeriöltä, joka antaa listan maista, joista rekrytointeja voidaan tehdä. Sopivien työntekijöiden etsintä tapahtuu paikallisten työvoimavälittäjien ja lähettäjämaiden

hallitusten kautta. Prosessi vaihtelee hieman maittain. Nepalissa ja Indonesiassa työvoimavälittäjät voivat itse valita työntekijät, mutta Bangladeshista IOI saa viranomaisilta valmiin listan työntekijöistä. IOI:n mukaan yritys pyrki valitsemaan työntekijöiksi entisiä maanviljelijöitä, joilla on valmiiksi kokemusta raskaasta ulkona tehtävästä ruumiillisesta työstä. IOI rekrytoi vain miehiä siirtotyöntekijöiksi Malesiaan.

Ennen Malesiaan saapumista työntekijät perehdytetään palmuöljyntuotantoon Malesian hallituksen tai IOI:n laatiman videon avulla. Työntekijät allekirjoittavat työsopimuksen jo kotimaassaan. Sopimukset ovat saatavilla englannin- tai malaijin kielellä (ks. luku 9.2).

Sopimusten kesto ei-indonesialaisille siirtotyöntekijöille on kolme vuotta, indonesialaisille kaksi vuotta. Sopimuksessa työntekijöitä kielletään tuomasta perhettään mukanaan Malesiaan. Myös kaikenlaiset ”romanttiset suhteet” Malesiassa on kielletty työsopimuksessa.

Ennen Malesiaan lähtöä työntekijöille tehdään terveystarkastus kotimaassa. Kuukauden kuluttua Malesiaan saapumisesta heille tehdään uusi terveystarkastus. Viimeinen tarkastus järjestetään vuoden kuluttua työsuhteen alkamisesta. Jos työntekijöillä havaitaan mikä tahansa terveydellinen ongelma (esimerkiksi sydänvika, HIV tai tuberkuloosi), heidät lähetetään kotiin omalla kustannuksellaan. Finnwatchin tutkimuksessa läpikäydyissä asiakirjoissa oli kuvattu esimerkiksi tapaus, jossa työntekijältä oli löytynyt sukupuolitauti. Tämä oli johtanut siihen, että työntekijä palautettiin kotimaahan hänen omalla kustannuksellaan. Työntekijöitä lähetetään kotiin myös, mikäli he loukkaantuvat työssään vakavasti. IOI:n henkilöstöjohtaja kertoi, että yritys hoitaa työntekijöidensä sairaudet ennen kotiuttamista. Tästä ei ole kuitenkaan olemassa kirjallista ohjeistusta tai sopimusta, joten asia on yhtiön erikseen harkittavissa kussakin tapauksessa.

9.2 TYÖNTEKIJÄT OTTAVAT VELKAA RIKASTUAKSEEN MALESIASSA

Haastatellut työntekijät olivat maksaneet työpaikan saamisesta isoja summia paikalliselle työvoimavälittäjälle tai tämän alihankkijana toimivalle välittäjälle. Rekrytointimaksut vastasivat tavallisesti muutaman kuukauden palkkaa. Lisäksi työntekijät maksavat itse matkansa ja siihen liittyvät matkustusasiakirjat. Työhön liittyvät maksut ovat valtavia työntekijöille, jotka usein tulevat hyvin köyhistä oloista. Haastateltavat kertoivat käyttäneensä kaikki säästönsä sekä myyneensä maansa ja karjansa päästäkseen Malesiaan. Maksujen vuoksi työntekijät usein myös velkaantuvat jo ennen kuin he aloittavat työt plantaaseilla. Lähes kaikki haastatellut työntekijät olivat edelleen velkaa rekrytointiinsa liittyvistä kuluista, kuten välittäjän palkkiosta, lentoluista, passista, työluvasta ja viisumista.

IOI Groupin henkilöstöjohto kertoi, ettei se tiedä millaisia summia työntekijät joutuvat maksamaan rekrytointimaksuina lähtömaassa. Finnwatchin tutkimuksessa läpikäydyissä asiakirjoissa oli nähtävissä, että IOI vähensi työntekijöiden rekrytointimaksuja suoraan näiden palkoista. Vähennyksiin oli työntekijöiden lupa, mutta plantaasit eivät tienneet oliko ne Malesian lain mukaisesti hyväksytetty viranomaisilla¹⁴⁴.

Työntekijöiden etukäteen saama tieto Malesiassa odottavista työtehtävistä vaihteli paljon. Indonesialaiset siirtotyöntekijät kertoivat olleensa jo etukäteen hyvin tietoisia tarjotuista työtehtävistä, pääasiassa siksi, että myös heidän kotimaassaan viljellään yleisesti palmuöljyä. Muista maista rekrytoituilla työntekijöillä oli enemmän vaikeuksia. Osa työntekijöistä oli luullut tulevansa töihin tehtaaseen eikä kaikilla ollut tullessaan realistista käsitystä plantaasityöstä. Osa haastatelluista työntekijöistä piti saamaansa työtä huomattavasti raskaampana kuin mitä he olivat kuvitelleet. Myös työn ehdot olivat muuttuneet Malesiaan tultaessa eikä työntekijöille lupauksista poiketen ollut tarjottu kokopäiväistä, kuukausipalkkaan perustuvaa työtä.

144 Malaysia, Employment Act 1955, Natlex, ILO saatavilla osoitteessa: <http://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/WEBTEXT/48055/66265/E55mys01.htm#c24>

Työvoimavälittäjä oli myös luvannut monille työntekijöille vähintään 900 ringgitin kuukausipalkan heti työsuhteen alusta lähtien, vaikka tosiasiassa kuuden kuukauden koeajan palkka oli huomattavasti pienempi.

IOI on laatinut rekrytointeja varten työtehtäviä kuvaavan realistisen videon. Yhtiö myönsi avoimesti, ettei se voi taata, että kaikki työntekijät saavat mahdollisuuden tutustua siihen. IOI kertoi myös, ettei sillä ole mahdollisuutta kontrolloida sitä, mitä sen käyttämät työvoimavälittäjät tai näiden alihankkijat lupaavat työntekijöille.

Monet haastatelluista työntekijöistä katuivat tuloaan Malesiaan ja halusivat takaisin kotimaahansa. Heillä ei kuitenkaan ollut mahdollisuutta palata kotiin, sillä rekrytointimaksuja varten otetut lainat olivat maksamatta. Mikäli työntekijä palaa kotiin kesken sopimuskauden, hän joutuu maksamaan itse matkastaan aiheutuvat kulut. Monelle siirtotyöläiselle näiden kulujen kattaminen on taloudellisesti täysin mahdotonta.

Kaikilla siirtotyöläisillä on kirjalliset työ sopimukset, jotka oli allekirjoitettu jo näiden kotimaassa. Indonesialaisille työntekijöille sopimukset oli kirjoitettu malaijin kielellä, joka on hyvin samankaltainen kuin indonesian kieli. Muiden siirtotyöläisten sopimukset olivat englanniksi. Suurin osa haastatelluista ei-indonesialaisista työntekijöistä ei ymmärtänyt kirjallisen työ sopimuksensa sisältöä. Osa työntekijöistä oli myös selvästi luku- ja kirjoitustaidottomia. Tätä havaintoa tukevat itse työ sopimukset ja muut työntekijöiden suostumusta osoittavat asiakirjat, joissa työntekijöiden allekirjoituksen sijaan on käytetty pelkkää sormenjälkeä. Työehtoja koskevaa tietoa koskien työntekijät ovat siis suurelta osin suullisesti saadun tiedon varassa. Monet työntekijät eivät esimerkiksi ymmärtäneet tiloilla käytössä olevaa monimutkaista suoritepalkkausjärjestelmää, jota käsitellään tarkemmin seuraavassa luvussa.

Paikallisilla malesialaisilla työntekijöillä ei ollut lainkaan kirjallisia työ sopimuksia.

9.3 PALKKA PERUSTUU SUORITTEISIIN EIKÄ AINA YLLÄ EDES MINIMIPALKKAAN

Työntekijöiden palkkaus perustuu minimipalkasta johdettuun suoritusperusteiseen palkkaan. Palkan perusteena on esimerkiksi työntekijöiden keräämien öljypalmuterttujen määrä ja paino. Korvaukseen vaikuttaa myös se, miten korkealta työntekijä korjaa öljypalmuterttuja: korkealta kerätyistä terttuista maksetaan enemmän kuin matalalta kerätyistä terttuista. Koska kaikkia kerättyjä öljypalmuterttuja ei voida punnita yksitellen, työntekijät saavat maksun kaikkien päivittäin kerättyjen terttujen keskiarvopainon mukaan. Finnwatchin tutkimuksessa läpikäydyistä palkka kuiteista kävi ilmi, että yksittäisestä tertusta työntekijälle maksettu hinta vaihteli vuonna 2013 yli 60 prosenttia.

Myrkytyksiä tekevien työntekijöiden palkka perustuu myrkytettyjen hehtaarien määrään. Tiloilla on myös muita suoriteperusteisesti korvattavia töitä, kuten öljypalmon lehtien kerääminen ja palmupuiden lannoittaminen.

Suoritteista maksettava korvaus on IOI:n mukaan suunniteltu siten, että työntekijät saavat normaalin kahdeksan tunnin työpäivän aikana vähintään 34,62 ringittiä päivässä, mikä vastaa Malesian minimipäiväpalkkaa¹⁴⁵. Käytännössä kaikki työntekijät eivät kuitenkaan yllä tähän palkkaan. Regent-tilalla useat työntekijät olivat saaneet toistuvasti minimipalkan alittavaa palkkaa, ja myös muilta tiloilta löytyi minimipalkan alittavia palkkoja. Eräs haastateltu työntekijä oli arkistoinut kaikki palkka kuitinsa viimeisen kahden vuoden ajalta. 23 kuukauden aikana hänen kuukausipalkkansa oli alittanut minimipalkan 10 kertaa. Kuukausittainen minimipalkka Malesian niemimaalla on 900 ringgitia (200 euroa). Uusilla työntekijöillä on IOI:ssa kuuden kuukauden koeaika, jonka aikana he saavat vain 25 ringgitin (5,5 euroa) päiväpalkkaa.

IOI:n työ sopimuksen mukaan työntekijöiden ansaitsema suoritepalkka pyöristetään tarvittaessa ylöspäin lailliseen minimipalkkaan. Merkittävää on, että pyöristystä ylöspäin ei tehdä, jos työnantaja katsoo työntekijän työskentelevän liian hitaasti, tuhlaavan työaikaa

145 Summaan päästään kun minimikuukausipalkka 900 ringgitia jaetaan 26 työpäivällä.

tai jos työntekijän työn laatu tai suoritettun työn määrä on epätydyttävää tai tämä ei saa suoritettua työpäivälle määrättyä tehtävää kokonaisuudessaan¹⁴⁶. Käytännössä tämä tarkoittaa, että ylöspäin minimipalkkaan pyöristäminen on mielivaltaisesti työnantajan päätettävissä.

Palkkakuitit eivät sisällä tietoa tehtyjen työtuntien määrästä. Eri tilojen välillä palkkakuitit olivat myös erilaiset: kaikki tilat eivät esimerkiksi merkinneet palkkakuittiin kerättyjen palmuöljyttertujen määrää, vaikka se on keskeisin palkan suuruuden määräävä tekijä.

Sunnuntaisin plantaaseille tulevat ulkopuoliset, IOI:n valitsemat työvoimavälittäjät, jotka tarjoavat siirtotyöntekijöille työtä myös sunnuntaisin. Sunnuntaitöitä ei aina merkitä normaaliin palkkakuittiin, vaan palkkoja sunnuntaityöstä maksetaan myös käteisellä.

Työntekijöiden normaali työpäivä kestää aamu-seitsemästä kello kolmeen tai neljään iltapäivällä. Normaali työpäivä Malesiassa kestää kahdeksan tuntia ja työviikon pituus on kuusi päivää. Siirtotyöntekijöiden työsopimuksessa heitä kuitenkin kehoitetaan tekemään jopa 10–12 tuntia töitä päivässä, ja moni haastateltu työntekijä teki pitkiä työpäiviä jopa seitsemänä päivänä viikossa. Malesian lain mukaan kahdeksan tunnin työpäivän ylittävistä työtunneista tulee maksaa 1,5-kertainen korvaus. Tutkituilla tiloilla työntekijöille ei kuitenkaan maksettu ylityökorvauksia. Erillisiä korvauksia ei maksettu myöskään työskentelystä sunnuntaisin tai kansallisina vapaapäivinä.

Kun kaikki ylityöt lasketaan mukaan, suurin osa tutkittujen tilojen työntekijöistä tienaa yli 1 000 ringgittiä (238 euroa) kuukaudessa. Esimerkiksi vuoden 2013 elokuussa (vuodenaikana, jolloin öljypalmon tuottavuus on korkea) vain kolme prosenttia erään tutkitun tilan työntekijöistä tienasi alle 900 ringgitin minimipalkan. Samaan aikaan 96 prosenttia työntekijöistä tienasi yli 1 000 ringgittiä. Vastaava vertailu kuluvaan vuoteen tammikuun (jolloin öljypalmon tuottavuus on alhainen) palkoista osoitti, että 15 prosenttia työntekijöistä tienasi kuukaudessa minimipalkkaa pienemmän palkan. Samaan

aikaan 74 prosenttia työntekijöistä sai 1 000 ringgittiä ylittävän kuukausipalkan.

Vaikka osa työntekijöistä saa merkittävästi minimipalkkaa suurempaa kuukausipalkkaa, on syytä korostaa, että minimipalkka on määriteltä kahdeksan tunnin työpäivän perusteella. Esimerkiksi kaksi haastateltua työntekijää, jotka saivat kuukaudessa 1 700–2 000 ringgittiä palkkaa, kertoivat työskentelevänsä 12 tuntia päivässä seitsemänä päivänä viikossa.

Finnwatchin näkemyksen mukaan suoriteperusteinen palkka johtaa siihen, että työntekijöille ei korvata ylityötunteja eikä heidän työssä jaksamistaan seurata. Suoriteperusteisella palkalla työnantaja siirtää siirtotyöntekijöiden vastuulle tuottavuuden laskun niinä kuukausina, jolloin öljypalmu tuottaa vähemmän hedelmäterttuja. Ylöspäin pyöristäminen lailliseen minimipalkkaan on kiinni työnantajan mielivallasta. Näyttää siltä, että suoriteperusteisella palkalla siirtotyöntekijöistä otetaan kaikki irti, työsuojelusta ja lainmukaisesta minimipalkasta piittaamatta.

9.4 LOMIA JA SAIRASLOMIA EI ANNETA?

Malesian lain mukaan työntekijöille kuuluvat vuosilomat määräytyvät työsuhteen pituuden mukaan. Yli vuoden työsuhteen jälkeen työntekijä on oikeutettu kahdeksaan vuosittaiseen vuosilomapäivään. Yli kahden vuoden työsuhteesta työntekijä ansaitsee 12 vuosilomapäivää. Viiden vuoden työsuhteen jälkeen vuosilomapäivien määrä nousee 16 päivään.

Haastatellut työntekijät eivät ymmärtäneet vuosilomien määräytymistä ja suhtautuivat epäuskoisesti siihen, että he voisivat saada vapaapäivästä palkkaa. Yleinen käytäntö tutkituilla tiloilla näyttikin olevan se, että vuosilomapäivät maksettiin työntekijöille kalenterivuoden lopussa rahana, jos he eivät olleet vuoden aikana olleet poissa töistä yli 10 prosenttina työpäivistä. Regent-tilan työntekijät väittivät, ettei vuosilomia korvata lainkaan. Muilla tiloilla työntekijät uskoivat maksun olevan jonkinlainen bonus, mutta he eivät ymmärtäneet sen määräytymistä. Käytännössä työntekijät eivät siis pitäneet lainkaan palkallista lomaa.

146 IOI Groupin työsopimus siirtotyöntekijöille

RSPO ei kiinnitä riittävää huomiota siirtotyöntekijöiden asemaan

Kenttätutkimuksen yhteydessä Finnwatch kiinnitti huomiota myös RSPO:n sosiaalisen vastuullisuuden kriteereihin ja niistä tehtyihin kansallisiin tulkintoihin (RSPO National Interpretations). Erityisesti arvioitiin, miten sertifiointijärjestelmä vastaa palmuöljytuotannon keskeisiin haasteisiin Malesiassa: siirtotyövoiman heikkoon asemaan, elämiseen riittävään palkkaan ja järjestäytymisvapauteen. Kaikki Finnwatchin tutkimat plantaasit olivat RSPO- ja ISCC-sertifioituja.

Siirtotyövoiman asema

RSPO:n kriteeristö on heikko siirtotyöntekijöiden suojelemisessa. RSPO muun muassa sallii työnantajien ottaa työntekijöiden passit, jos nämä itse suostuvat siihen. Finnwatchin näkemyksen mukaan työntekijöiden passeja tai muita henkilökohtaisia dokumentteja ei saisi koskaan pitää työnantajan hallussa. Työntekijöiden ”suostumuksen” osoittavien dokumenttien laatiminen tai suoranainen tekaiseminen on työnantajalle erittäin helppoa, eikä tällaisten kirjallisten sopimusten tai suostumusten olemassa olo tarkoita työntekijöiden suostuneen takavarikointeihin vapaaehtoisesti. Esimerkiksi tässä tutkimuksessa tutkituilla IOI:n tiloilla työntekijät eivät olleet ymmärtäneet passin luovutuksesta mainitsevaa, vieraalla kielellä kirjoitettua työ-sopimusta, eivätkä he olleet saaneet passiaan takaisin pyynnöistä huolimatta.

Elämiseen riittävä palkka

RSPO:n sosiaalisiin kriteereihin kuuluu elämiseen riittävän palkan maksaminen. Järjestelmän kriteerin 6.5. mukaisesti palkat ja työolot ovat vähintään kansallisen lainsäädännön tai teollisuuden yleisten käytäntöjen mukaisia ja palkat riittävät elämiseen.¹⁴⁷ RSPO:n kriteeristön mukaan ”elämiseen riittävä palkka määritellään kansallista toimeenpanoa käsittelevissä dokumenteissa. Jos kansallista toimeenpanoa ei ole määritetty, käytetään paikallista minimipalkkaa.”¹⁴⁸ Malesian ja Indonesian osalta RSPO-kriteeristön kansallista toimeenpanoa määrittävissä dokumenteissa (National Interpretation) ei kuitenkaan esitetä minkäänlaista elämiseen riittävän palkan laskentamallia.

RSPO kertoi Finnwatchille, että elämiseen riittävästä palkasta tehdään parhaillaan selvitystä ja että työn odotetaan olevan valmis vuonna 2015¹⁴⁹. Käytännössä tämä tarkoittaa, että RSPO-auditoinneissa tilojen edellytetään tällä hetkellä noudattavan vain paikallista minimipalkkalainsäädäntöä tai teollisuuden yleisiä käytäntöjä.

Palkkalainsäädäntöön liittyen Finnwatch tiedusteli RSPO:lta myös sitä, millä tavalla se varmistaa, että suoriteperusteisesti palkatut työntekijät saavat lainmukaista minimipalkkaa. RSPO väitti auditoiden tarkistavan muun muassa tilojen työtuntikirjanpidon. Finnwatchin tietojen mukaan tällaista kirjanpitoa ei pidetä suoritepalkalla työskentelevistä työntekijöistä.

147 RSPO, saatavilla osoitteessa: http://www.rspo.org/file/RSPO%20P&C2013_with%20Major%20Indicators_Endorsed%20by%20BOG_FINAL_A5_25thApril2014.pdf, kriteeri 6.5: ”Pay and conditions for employees and for contract workers always meet at least legal or industry minimum standards and are sufficient to provide decent living wages.”

148 RSPO, Principles and Criteria, 2013, s. 37: ”National Interpretation will define a Decent Living Wage. Where there is no National Interpretation, the legal minimum wage will be used.”, saatavilla osoitteessa: http://www.rspo.org/file/RSPO%20P&C2013_with%20Major%20Indicators_Endorsed%20by%20BOG_FINAL_A5_25thApril2014.pdf

149 RSPO, Stefano Savi, sähköposti 14.7.2014

Käsitys saa vahvistuksen Finnwatchin löydöksistä: monet RSPO:n auditointimista tiloista eivät maksaneet työntekijöille laillista minimipalkkaa siitä huolimatta, että työntekijöiden työsopimuksessa heitä kehoitettiin tekemään 10–12 -tuntisia työpäiviä (ks. luku 9.3). Tietoja palkkatason tarkistamisesta ei löydy myöskään Finnwatchin tutkimien plantaasien julkisista RSPO-auditointiraporteista. RSPO:n mukaan raporteista poistetaan näitä ja muita luottamuksellisia asioita, kuten työntekijöiden nimiä, koskevia tietoja¹⁵⁰. On outoa, että palkkatasojen lainmukaisuuden tarkastus olisi salassa pidettävä asia. RSPO:n väite on erikoinen myös siksi, että työntekijöiden nimet oli avoimesti mainittu IOI:n plantaasien auditointiraportissa vastoin RSPO:n aiemmin mainitsemaa linjausta.

Kuten RSPO, myös Neste Oilin käyttämä ISCC-sertifiointi vaatii kriteeristössään työnantajan maksamaan elämiseen riittävää palkkaa¹⁵¹. Kun Finnwatch tiedusteli elämiseen riittävän palkan laskentamallia, ISCC kertoi, ettei sillä vaatimuksesta huolimatta ole käytössä laskentamallia – järjestelmän mukaan jokainen auditointi arvioi palkan riittävyyttä tapauskohtaisesti¹⁵². Finnwatch pyysi saada ISCC:ltä esimerkkejä tapauksista, joissa auditointitapaukset olisivat vaatineet minimipalkkaa ylittäviä palkkoja. ISCC ei kuitenkaan vastannut kysymykseen.

Finnwatchin tutkimat plantaasit olivat myös ISCC-sertifioituja. Toisin kuin RSPO-järjestelmässä, ISCC:ssä auditointiraporttien julkistaminen on vapaaehtoista eikä ISCC:n tietokannasta

löytynyt tässä tutkittuja plantaaseja käsitteleviä raportteja.

Finnwatch pitää sekä RSPO:n että ISCC:n elämiseen riittävän palkan kriteereitä harhaanjohtavina. Tämän tutkimuksen löydösten perusteella on syytä tarkastella kriittisesti myös sitä, onko sertifiointijärjestelmien valvonta riittävää edes palkkojen lainmukaisuuden todentamiseen.

Järjestäytymisvapaus

RSPO vaatii työnantajan tekemään linjauksen siitä, että se tunnustaa ammatillisen järjestäytymisvapauden. RSPO:n kriteeristön Malesiaan koskevassa kansallisessa tulkinnassa työnantajan tulee lisäksi tunnustaa järjestäytymisvapaus paikallisilla kielillä kirjoitetulla julkisella linjauksella. Paikallisiin oloihin sovellettu kriteeristö ei kuitenkaan huomioi sitä, että suuri osa Malesian plantaasien siirtotyöntekijöistä ei ymmärrä paikallista kieltä.

IOI:n tapauksessa on selvää, että todellista järjestäytymisvapautta ei tueta ja jo työsopimuksessa estetään työtaisteluihin osallistuminen. IOI:n plantaaseille (Bahau, Bukit Serampang, Pamol ja Regent) laaditussa RSPO-auditointiraportissa todetaan, että siirtotyöntekijät eivät kuulu ammattiliittoon. Auditointi ei kuitenkaan huomautta järjestäytymisvapaudessa olevan mitään ongelmia.¹⁵³

150 RSPO, Stefano Savi, sähköposti 27.8.2014

151 ISCC, kriteeri 4.4.6: "The farm does pay a living wage which meets at least legal or industry minimum standards. The company's pay slips demonstrate that living wages meet at least legal or industry minimum standards and are sufficient to meet basic needs of personnel and to provide some discretionary income."

152 ISCC, Sascha Wüstenhöfer, sähköposti 30.6.2014

153 SGS, RSPO-auditointiraportti, saatavilla osoitteessa: <http://www.sgs.my/~media/Local/Malaysia/Documents/Technical%20Documents/Reports/SGS%20SSC%20MY02203%20IOI%20Gomali%20ASA%2003%20RSPO%20A4%20EN%2013%20V1.ashx>

Ongelmia raportoitiin myös sairaslomissa. Malesian lain mukaan työntekijöillä on oikeus palkalliseen sairaslomaan 14–22 päivän ajan vuodessa, työsuhteen kestosta riippuen. Haastatellut työntekijät kertoivat, että plantaasien työterveysasemat myöntävät sairaslomia vastahakoisesti. Kirjoittamattomana sääntönä oli, että yhtä päivää pidempää sairaslomaa ei koskaan myönnetty, vaikka työntekijä olisi ollut selkeästi sairas ja kykenemätön työskentelemään. Lisäksi Regent-tilan työntekijät kertoivat, että plantaasin sairaankuljetusauto on ollut jo pitkään rikki. Sairastapauksissa työntekijöiden tulee itse hankkia kuljetus muutaman kilometrin päässä sijaitsevaan kunnalliseen sairaalaan.

Työturvallisuus tiloilla oli muuten hoidettu hyvin. Kemikaalien kanssa työskentelevillä työntekijöillä oli asianmukaiset suojavarusteet ja ensiaputarvikkeita kuljetettiin mukana öljypalmupelloilla. Kahden viikon välein työntekijöiden oli myös mahdollista tavata tilalle saapuvaa lääkäriä. IOI Group on luopunut vaarallisen paraquatin käytöstä eikä tiloilla raportoitu kemikaaleista johtuvia tapaturmia. Huonosta ergonomiasta, kuumuudesta tai työväsymyksestä aiheutuvien sairauksien tilastointia ei kuitenkaan tehdä, sillä siirtotyöntekijöiden sairastietoja ei arkistoida kaikilla tiloilla.

Hyvästä työturvallisuudesta huolimatta onnettomuuksia sattuu silloin tällöin. Invaliditeettiin johtaneista onnettomuuksista maksettavat korvaukset vaikuttivat olevan alhaisella tasolla. Esimerkiksi siirtotyöntekijä, joka oli menettänyt toisen silmänsä ja joutui kokonaan työkyvyttömäksi viideksi kuukaudeksi, sai kertakorvaukseksi vain 7 419 ringgittiä eli noin 1 767 euroa. Korvaussumma oli Malesian viranomaisten laskema, mutta suurena kansainvälisenä yrityksenä IOI:n voidaan odottaa toimivan kansainvälisten standardien mukaisesti. Malesia on saanut Kansainväliseltä työjärjestöltä huomautuksen, siitä, ettei sen tapaturmakorvauksia koskeva lainsäädäntöä kohtelee siirtotyöntekijöitä tasapuolisesti¹⁵⁴.

¹⁵⁴ Kansainvälinen työjärjestö ILO, Comments – Malaysia, http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:13101:0::NO:13101:P13101_COMMENT_ID:2265521 (viitattu 22.8.2014)

9.5 TYÖNTEKIJÖIDEN VAPAATA JÄRJESTÄYTYMISTÄ RAJOITETAAN

IOI:n pääkonttorin mukaan yritys ei millään tavoin rajoita ammattiliitojen toimintaa plantaaseilla. Tietävästi yksikään IOI:n plantaaseilla työskentelevä siirtotyöntekijä ei kuitenkaan ole ammattiliiton jäsen.

IOI Groupilla ja Malesian plantaasityöntekijöiden ammattiliitolla NUPW:llä on viileät välit. Vuonna 2000 IOI kieltäytyi tunnustamasta ammattiliittoa ja solmimasta sen kanssa työehtosopimusta. Pitkän oikeusprosessin jälkeen Malesian korkein oikeus päätti vuonna 2010, että IOI:n on tunnustettava ammattiliitto ja käytävä sen kanssa neuvotteluita. NUPW voi kuitenkin neuvotella vain jäsentensä puolesta, ja IOI:n intresseissä näyttääkin nyt olevan estää siirtotyöntekijöitä kuulumasta ammattiliittoon. Siirtotyöntekijät vastaavat noin 80 prosenttia koko työvoimasta.

Finnwatchin tätä tutkimusta varten haastatteleman NUPW-ammattiliiton pääsihteerin Achuthan Navamukundan mukaan IOI ei päästä liittoa tiloille tapaamaan työntekijöitä. Tässä IOI eroaa ammattiliiton mukaan selvästi muista palmuöljytuottajista: esimerkiksi Sime Darbyn¹⁵⁵ ulkomaisista työntekijöistä ammattiliittoon on järjestäytyneinä noin puolet ja liitto pääsee pyydettäessä plantaaseille. IOI:n kanssa yhteistyö on liiton mukaan huomattavasti vaikeampaa. Yrityksen plantaaseilla ei esimerkiksi suostuta lyhentämään ammattiliiton jäsenmaksuja suoraan siirtotyöntekijöiden palkoista ja tapaamisia työntekijöiden kanssa yritetään viivästyttää tai estää kokonaan.

Vuodesta 2000 lähtien IOI ei myöskään ole ollut Malesian palmuöljytuottajien yhdistyksen Malaysian Agricultural Producers Association MAPAn jäsen. Ammattiliiton mukaan yhtenä syynä on se, että IOI ei halua tunnustaa ammattiliiton MAPAn kanssa neuvottelemaa työehtosopimusta.

Järjestäytymistä vaikeuttaa myös se, että IOI on järjestänyt ulkomaalaisten työntekijöiden rekrytoinnin useiden erillisten tytäryhtiöiden

¹⁵⁵ Malesian valtion omistama suuri plantaasialan yritys.

NUPW on heikko ammattiliitto

National Union for Plantation Workers on Malesian niemimaalla toimiva plantaasi-työntekijöiden ammattiliitto.

Plantaasiteollisuus on yksi Malesian suurimmista teollisuudenaloista ja työllistää yli puoli miljoonaa henkilöä. NUPW:lla on kuitenkin vain noin 30 000 jäsentä. Ulkomaisen, ammattiliittoon kuulumattoman työvoiman nopea yleistyminen plantaaseilla on heikentänyt NUPW:n jäsenpohjaa ja neuvotteluvoimaa.

Ammattiliiton solmima työehtosopimus on heikko ja osoitus pienen liiton vaatimattomasta neuvotteluvoimasta. Työehtosopimus ei esimerkiksi sisällä mitään palkkoihin tai asuinoloihin liittyviä vaatimuksia, vaan sopimus noudattaa näiltä osin jo olemassa olevaa lakia. Työehtosopimuksen piiriin kuuluva työntekijä voi kuitenkin halutessaan ottaa osaa liiton neuvottelemaan työntekijöiden ryhmävakuutukseen.

IOI:n ja muiden työnantajien lisäksi liiton toimintaa rajoittaa myös Malesian lainsäädäntö. Esimerkiksi lakkojen järjestäminen on hyvin byrokraattista ja vaatii monia lupia. Jos lakko saadaan järjestettyä, se pitää lopettaa, mikäli työnantaja vaatii kiistan sovittelua työtuomioistuimessa. Työtaistelut plantaaseilla ovat erittäin harvinaisia.¹⁵⁶

Haasteelliset olosuhteet eivät kuitenkaan välttämättä ole ainoa syy ammattiliiton heikkoon asemaan. Liittoa ja sen johtoa on jo pitkään syytetty passiivisuudesta ja työntekijöiden kustannuksella tehtävästä yhteistyöstä työnantajien kanssa.¹⁵⁷

156 NUPW, Achuthan Navamukundan, haastattelu 28.6.2014 ja sähköposti 13.8.2014

157 Esimerkiksi Malaysiakin, 2001, Plantation workers union slammed for failures, <http://www.malaysiakini.com/news/4506> (viitattu 24.8.2014). Näkemys sai vahvistusta myös Finnwatchin tutkimuksen yhteydessä tehdyissä entisten ammattiliittoaktiivien haastatteluissa.

alle. Työntekijöiden palkkaamisesta vastaavatkin IOI:n sijaan sen tytäryhtiöt, joiden kanssa työntekijöitä edustavan ammattiliiton tulisi käydä erillisiä neuvotteluja.

Plantaasityöntekijöiden järjestäytyminen ilman työnantajan suostumusta on Malesian oloissa vaikeaa. Työntekijöiden liikkumista rajoitetaan kulkuluvilla, eivätkä ammattiliitot pääse plantaaseille ilman johdon lupaa.

Siirtotyöntekijät ovat Malesiassa usein vain muutamia vuosia, ja heitä voidaan helposti siirtää plantaasilta toiselle, jos he pyrkivät kollektiivisiin neuvotteluihin. Työnantajan taloudellinen, henkinen ja fyysinen kontrolli siirtotyöntekijöistä on keino varmistaa, etteivät nämä rohkaistu vaatimaan oikeuksiaan.

IOI rajoittaa järjestäytymistä myös avoimesti. Yrityksen plantaaseilla työskentelevien työntekijöiden työ sopimuksissa kerrotaan, että työnantajalla on oikeus peruuttaa siirtotyöntekijän työlupa, jos tämä menee lakkoon, osallistuu lakkoon tai muuhun työtaisteluun tai rohkaisee muita työntekijöitä edellä mainittuihin toimenpiteisiin.

9.6 TYÖNTEKIJÖIDEN PASSIT JA TYÖLUVAT ON TAKAVARIKOITU

Kaikki haastatellut työntekijät kertoivat IOI:n pitävän hallussaan heidän passejaan ilman, että työntekijät olisivat itse tätä toivoneet. Osa työntekijöistä kertoi, etteivät he ole saaneet passeja takaisin edes pyydettyään niitä lähettääkseen rahaa kotiinsa rahalähetyspalvelun kautta. Työntekijöiden mukaan passit ja muut matkustusasiakirjat on takavarikoitu työntekijöiltä välittömästi heidän saavuttuaan Malesian lentokentälle. Työntekijät kertoivat arvelevansa, että käytännön avulla heitä "estetään karkaamasta plantaasilta".

IOI:n henkilöstöjohto kiisti haastattelussa pitävänsä työntekijöiden passeja vastoin näiden tahtoa ja väitti työntekijöiden haluvan itse säilyttää matkustusasiakirjoja johdon kassakaapissa. IOI:n oma ohjeisto kuitenkin kehottaa plantaasien johtoa pitämään työntekijöiden matkustusasiakirjat aina itsellään. Yksittäisille plantaaseille osoitetuissa kirjallisissa ohjeissa todetaan, että johdon

Palmuöljyterttujen kerääminen on kovaa työtä.

tulee aina pitää hallussaan työntekijöiden passeja¹⁵⁸. Myös työntekijöiden allekirjoittamassa työsopimuksessa (jonka sisältöä suurin osa työntekijöistä ei ymmärtänyt, ks. luku 9.2) työntekijät sitoutuvat jättämään passin työnantajalle ”turvallisuussyistä”. Sopimuksen mukaan työnantajan on annettava passi takaisin ”häätapauksessa tai muusta perustellusta tärkeästä syystä”. Passin takaisin antaminen on siis työnantajan harkinnassa.

Matkustusasiakirjojen haltuunotto on vastoin RSPO:n kriteereitä, joiden mukaan työnantaja saa pitää passin ainoastaan, mikäli työntekijä suostuu tähän vapaaehtoisesti. Finnwatchin näkemyksen mukaan on selvää, ettei passeja takavarikoida työntekijöiden omasta toiveesta.

Siirtotyöntekijöiden passien takavarikointi on erittäin yleistä Malesiassa. Toiminta on kuitenkin työntekijöiden etujen vastaista ja voi johtaa vakaviinkin ongelmiin. Ilman passia ja muita matkustusasiakirjoja siirtotyöntekijä on Malesiassa lainsuojaton ja riippuvainen työnantajastaan. Kansainvälisen työjärjestön ILO:n mukaan matkustusasiakirjojen takavarikointi on pakkotyön ja ihmiskaupan indikaattori¹⁵⁹.

158 IOI Group, Guidelines on the arrival of new foreign workers, “The passports of the workers are to be kept by Operating Centre’s representative at all times.” ja IOI Group, Memorandum to Operating Centre Concerned, 26.6.2014, “The passports of the workers are to be kept by you at all times.”

159 ILO, Indicators of Forced Labour, saatavilla osoitteessa: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_203832.pdf ja Indicators of trafficking of adults for labour exploitation, saatavilla osoitteessa: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_105884.pdf

10. Yhteenveto

Suomen valtion enemmistöomisteinen Neste Oil ostaa palmuöljyä eniten koko maailmassa ja käyttää biopolttoaineiden valmistukseen 1–2 prosenttia kaikesta maailmassa tuotusta palmuöljystä. Neste Oilin ostot ovat 80-kertaiset verrattuna kaikkien tässä selvityksessä tutkittujen suomalaisyritysten palmuöljyostoihin verrattuna. Neste Oilin palmuöljyostojen vastuullisuuden varmistaminen on tärkeää niin Suomen kuin koko maailman mittakaavassa. Myös muilla Suomessa toimivilla yrityksillä on niiden pienistä palmuöljyostoista huolimatta velvollisuus varmistaa ihmisoikeuksien toteutuminen alihankintaketjuissa YK:n ihmisoikeuksia ja liike-elämää koskevien ohjaavien periaatteiden mukaisesti.

Nykyinen EU-sääntely biopolttoaineille on lisännyt selvästi biopolttoaineita valmistavien yritysten vastuullisuutta niiden alihankintaketjusta. On hyvin todennäköistä, että jos sääntelyä ei olisi, biopolttoaineita tuottavilla yrityksillä ei olisi minkäänlaista jäljitettävyyttä palmuöljyplantaaseille eivätkä ne näin pystyisi vaikuttamaan palmuöljytuotannon ekologisiin vaikutuksiin. Samaan aikaan on epä johdonmukaista, että elintarvike- ja kosmetiikka-alan yrityksiä eivät koske samat vastuullisuusvaatimukset, vaikka ne hankkivat palmuöljynsä samoja kanavia pitkin kuin biopolttoainealan yritykset. Merkittävä puute nykyisessä sääntelyssä on myös sosiaalisten vastuullisuusvaatimusten puuttuminen. Tämä puute heijastuu suoraan myös palmuöljyn sertifiointijärjestelmiin, jotka vastaavat EU-kriteereiden asettamiin vaatimuksiin.

Finnwatchin selvityksen perusteella voidaan todeta, että RSPO- ja ISCC-auditoinnit ovat nykyisellään puutteellinen tapa varmistaa palmuöljytuotannon sosiaalinen vastuullisuus. Finnwatchin kenttätutkimuksessa löydetyt vakavat työelämän oikeuksien loukkaukset olisi ollut mahdollista löytää helposti pelkäämään kirjallisia sopimuksia ja palkkakuitteja läpikäymällä sekä haastatteleamalla sidosryhmiä, kuten ammattiyhdistysliikettä. Näin ei kuitenkaan ole tehty, ja Finnwatchin tutkimat

plantaasit olivat päässeet läpi auditoinneista. Koska vakavat ongelmat ovat peräisin IOI Groupin konsernin sisäisistä linjauksista ja käytännöistä, on selvää, että vastaavia toimintatapoja tavataan kaikilta IOI Groupin plantaaseilta. Lähes kaikki IOI Groupin plantaasit on RSPO- ja ISCC-auditoitu.

Finnwatchin selvitystä tehtäessä kävi myös ilmi, että osa RSPO:n kriteereistä mahdollistaa työntekijöiden kohtelun kriteerien tarkoituksen vastaisesti. Esimerkiksi työnantajille on annettu mahdollisuus pitää työntekijöiden passeja hallussaan, jos työntekijöiltä on tähän kirjallinen suostumus. Kriteereissä havaittiin myös muita puutteita: sekä RSPO:n että ISCC:n kriteereissä edellytetään elämiseen riittävää palkkaa. Elämiseen riittävän palkan määrittämiseksi ei kummallakaan sertifiointijärjestelmällä kuitenkaan ollut minkäänlaisia työkaluja. Tutkimuksen löydösten valossa voidaan sanoa, että sertifiointijärjestelmillä on vaikeuksia myös suoritepohjaisesti palkkattavien työntekijöiden laillisen palkkatason valvonnassa. Suoriteperusteinen palkka on yleinen käytäntö öljypalmuplantaaseilla kautta Malesian ja se on käytössä jokaisella IOI Groupin tilalla.

Tämän selvityksen kenttätutkimuksessa tarkastellun IOI Groupin plantaaseilta löytyi vakavia työelämän oikeuksien loukkauksia. Työntekijät olivat allekirjoittaneet sopimuksen, jota he eivät ymmärtäneet, osa työntekijöistä sai laillista minimipalkkaa alhaisempaa palkkaa, työntekijöiden tekemiä ylitöitä ei korvattu asianmukaisesti ja yritys esti monin tavoin työntekijöiden ammatillista järjestäytymistä. Sukupuoleen perustuva syrjintä rekrytoinnissa oli systemaattista, ja työntekijät joutuivat ottamaan isoja summia velkaa saadaakseen työn. Työntekijöiden henkilökohtaiset asiakirjat olivat yrityksen hallussa eivätkä työntekijät voineet itse päättää esimerkiksi passinsa käytöstä. Monet löydetyistä ongelmista ovat Kansainvälisen työjärjestö ILO:n määrittelemiä pakkotyön indikaattoreita.

Vakavista puutteista huolimatta IOI Group ansaitsee kiitoksen siitä, että se toimi avoimesti ja päästi tutkijat vierailemaan plantaaseilla. Tämä antaa odottaa, että yritys on halukas kehittämään toimintaansa.

Vaikka Neste Oil on tehnyt EU-sääntelyn pohjalta paljon palmuöljyhankintojensa vastuullisuuden eteen, löytyi yrityksen huolellisuusvelvoitteista parannettavaa. Neste Oilin ihmisoikeusriskien arviointi ei kiinnitä huomiota siirtotyöntekijöiden erityisasemaan. Yrityksen ihmisoikeusriskien arvioinnin pohjana oleva kyselylomake on pituudestaan huolimatta ylimalkainen sosiaalisen vastuullisuuden huomioimisessa. Kyselylomakkeella saatavaa tietoa tulisi täydentää auditoinneilla ja esimerkiksi alihankkijoiden linjauksiin ja työsopimuksiin perustuvilla desk-selvityksillä. Ihmisoikeusriskien arvioinneissa tulisi myös huomioida maakohtaiset ja alueelliset erot. Esimerkiksi Malesiassa ja Indonesiassa työelämän oikeuksien toteutumiseen liittyvät riskit ovat usein keskenään hyvin erilaisia.

Ihmisoikeuksia ja yritysvastuuta ei voida edistää ilman avoimuutta. Finnwatchin selvityksessä esiin tuodut ongelmat olisi ehkä voitu tuoda esiin jo huomattavasti aiemmin, jos Neste Oil kertoisi avoimesti alihankintaketjuunsa kuuluvat yritykset ja niiden yksittäiset plantaasit. Muilla suomalaisyrityksillä on vielä huomattavasti isompi työ edessä, sillä suurin osa niistä ei tiedä, mistä niiden tuotteissa käytetty palmuöljy tulee.

Lisää suosituksia yrityksille, päättäjille, palmuöljyn sertifiointijärjestelmille ja kansalaisille on esitetty seuraavassa luvussa.

11. Suositukset

Tässä luvussa esitellään Finnwatchin raportin löydöksistä johdettavat suositukset suomalaisille palmuöljyä ostaville yrityksille sekä palmuöljyn sertifiointijärjestelmille. Suosituksia esitetään myös päättäjille ja kansalaisille.

Koska Finnwatchin oma tutkimustyö on keskittynyt vain palmuöljyplantaasien työoloihin, ei suosituksissa oteta kantaa itse palmuöljyn käyttöön. Raportin luvuissa 2–3 esitetyn

kirjallisuuskartoituksen pohjalta on kuitenkin selvää, että palmuöljyn ongelmat ulottuvat työelämän oikeuksia koskevia kysymyksiä laajemmalle, ja plantaasien työolojen lisäksi yritysten ja päättäjien tulee punnita myös palmuöljytuotannon vaikutuksia muun muassa biodiversiteettiin, maa- ja metsäoikeuksiin ja vastuulliseen veronmaksuun.

NESTE OILILLE

- Tämän raportin löydökset tulee käydä yksityiskohtaisesti läpi Neste Oilin alihankkijan IOI Groupin kanssa. Neste Oilin tulee varmistaa, että IOI kohtelee siirtotyöntekijöitä noudattaen Kansainvälisen työjärjestön ILO:n sopimuksia ja suosituksia sekä kansainvälisiä vastuullisuusstandardeja. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että työntekijöiden passit ja muut henkilökohtaiset dokumentit on välittömästi palautettava työntekijöille, plantaaseilla on siirryttävä vähintään minimipalkan takaavaan kuukausipalkkaukseen ja IOI:n tulee kattaa työntekijöiden rekrytointimaksut ja matkat Malesiaan. Pelkkä Malesian kansallinen lainsäädäntö ei riitä varmistamaan siirtotyöntekijöiden inhimillistä kohtelua.
- Neste Oilin tulee julkistaa koko alihankintaketjunsa. Yritys kertoo käyvänsä raaka-ainetoimittajiensa kanssa läpi kansalaisjärjestöjen esiin nostamia huolia. Järjestöjen on kuitenkin mahdotonta puuttua plantaasien ongelmiin, jos alihankintaketjuja ei julkisteta. Alihankintaketjun julkistaminen on linjassa myös Suomen valtion omistajapolitiittisen ohjauksen kanssa: *”Valtiolle on tärkeää, että yhtiöissä omaksutaan henkilöstön aseman ja oikeuksien kunnioittaminen sekä ympäristön kannalta vastuulliset toimintatavat ja valtio odottaa yhtiöiden*

*kiinnittävän huomiota myös alihankintaketjujensa läpinäkyvyyteen sekä hyvän henkilöstö- ja ympäristöpolitiikan toteutumiseen myös alihankintayrityksissä.*¹⁶⁰”

- Neste Oilin tulee tarkentaa yritys vastuuviestintäänsä. Yritys tekee jo paljon vastuullisuuden eteen ja epätarkat tai virheelliset vastuullisuusväittämät nakertavat turhaan sen uskottavuutta.
- RSPO- ja ISCC-sertifioinnit eivät nykyisellään ole riittäviä takaamaan sosiaalista vastuuta palmuöljyplantaaseilla. Neste Oilin tulee hyödyntää ja vahvistaa Kaakkois-Aasiassa sijaitsevaa vastuullisuustiimiään ja suorittaa täydentäviä, erityisesti siirtotyöntekijöiden asemaan keskittyviä omia auditointeja.
- Isona ostajana Neste Oilin tulee pyrkiä vaikuttamaan RSPO- ja ISCC-sertifiointien kehittämiseen. Kiireellisimpiä esiin nostettavia sosiaalista vastuuta koskevia kysymyksiä ovat elämiseen riittävä palkka, siirtotyöntekijöiden aseman parantaminen ja järjestäytymisvapaus. Neste Oilin tulee huomioida nämä haasteet myös itse kehittämässään sertifiointijärjestelmässä HVO:ssa.

¹⁶⁰ Valtion omistajapolitiikkaa koskeva valtioneuvoston periaatepäätös 3.11.2011, saatavilla osoitteessa: http://valtioniomistus.fi/suomi/files/2011/10/VNn_periaatepaaetoos_03112011.pdf

- Neste Oilin tulee varmistaa, että sen käyttämä palmuöljyperäinen tähdemateriaali on peräisin kestävästä lähteistä. Palmuöljyperäisen tähdemateriaalin ostaminen sertifioiduista lähteistä lisää vastuuttoman palmuöljytuotannon kannattavuutta ja on ristiriidassa Neste Oilin omien vastuullisuuskäytäntöjen kanssa.
- Neste Oilin tulee laatia vastuullisuuslinjaukset myös veronmaksuun ja sen on raportoitava omat talouslukunsa maakohtaisesti.

MUILLE PALMUÖLJYÄ KÄYTTÄVILLE YRITYKSILLE

- Finnwatchin selvityksen mukaan näyttää selvältä, etteivät RSPO-sertifioinnin asettamat vastuullisuusvaatimukset ole riittäviä takaamaan työelämän oikeuksien toteutumisesta sertifioituilla tiloilla. RSPO:n jäsenyri-tysten tulee vaatia RSPO:lta pikaisia toimenpiteitä auditointien laadun parantamiseksi sekä RSPO-kriteeristön tuomista kansainvä-lysten työelämän oikeuksia koskevien stan-dardien tasalle.
- RSPO-sertifioinnin puutteista huolimatta yri-tysten tulee viipymättä saattaa kaikki käyt-tämänsä palmuöljy sertifioinnin piiriin. Ser-tifioitun palmuöljyn segregointia ja erilliskä-sittelyä suosimalla voidaan lisätä palmuöl-jytuottajien halukkuutta kaikkien tilojen sertifiointiin.
- Neste Oilin lisäksi myös Pauligin tulee kes-kustella havaituista ongelmista IOI:n kanssa. Ostoja IOI:sta ei tule lopettaa, vaan ongel-mia on pyrittävä ratkaisemaan yhteistyössä yrityksen kanssa.

RSPO:LLE, ISCC:LLE JA MUILLE PALMUÖLJYSERTIFIOINTIJÄRJESTELMILLE

- Sertifiointijärjestelmien tulee viipymättä varmistaa, että niiden kriteerit huomioi-vat palmuöljytuottajamaiden erityispiirteet. Malesiassa siirtotyöntekijöiden asema vaatii erityistä huolellisuutta. Tilanteen vakavuutta korostaa se, että maa on jälleen pudonnut Yhdysvaltojen ihmiskauppaa koskevassa TIP-raportissa huonoimpaan kolmanteen kategoriaan.
- Sertifiointijärjestelmien kriteereistä tulee poistaa vaatimukset, joiden toteutumista ei valvota. Tässä selvityksessä kävi ilmi, että sekä RSPO että ISCC edellyttävät elämiseen riittävää palkkaa, mutta eivät käytännössä määrittele sitä millään tavalla. Kriteerit joh-tavat harhaan niin kuluttajia kuin sertifioin-tijärjestelmien auditoinneista maksavia yrityksiä.
- Selvityksen valossa näyttää siltä, että ser-tifiointijärjestelmien sosiaalista vastuuta koskevassa valvonnassa on ongelmia. Audi-toijien ohjeistusta ja koulutusta tulee lisätä viipymättä.
- ISCC:n tulee tehdä kaikista auditointirapor-teista julkisia. RSPO:n tulee varmistaa, että julkisissa auditointiraporteissa on raportoitu kriteerien toteutumisen arvioimisen kan-nalta olennaiset tiedot.

SUOMALAISILLE PÄÄTTÄJILLE

- Suomessa laadittu YK:n ihmisoikeuksia ja liike-elämää koskevien ohjaavien periaatteiden toimeenpano tulee toteuttaa kunnianhimoisesti. Erityisesti tulee keskittyä YK-periaatteiden avainkysymyksiin yritysten ihmisoikeusriskien arvioinnista (nk. human rights due diligence), yritys vastuuraportoinnista ja ihmisoikeusloukkausten uhrien oikeussuojakeinojen kehittämisestä. Toimeenpanon tavoitteena tulee olla sitovan yritys vastuusääntelyn kehittäminen.
- Suomen tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota valtion omistamien yritysten vastuullisuuteen ja pitää johdonmukaisesti kiinni jo tehdyistä päätöksistä. Esimerkiksi Neste Oilin alihankintaketju on julkistettava valtioneuvoston periaatepäätöksen kirjauksia kunnioittaen.

KANSALAISILLE

- Kansalaisten tulee vaatia päättäjiltä kunnianhimoisempaa yritys vastuupolitiikkaa. Ihmisoikeuksien kunnioittaminen ei saa olla yrityksille vapaaehtoista, vaan yritys vastuukysymykset tulee saattaa sääntelyn piiriin.
- Kuluttajien kannattaa olla yhteydessä palmuöljyä käyttäviin yrityksiin ja pyytää niiltä tietoa palmuöljyn vastuullisuudesta. Yrityksiä tulee kehottaa merkitsemään tuotteisiin niissä käytetyn palmuöljyn sertifiointiaste sekä tapa, jolla palmuöljyn vastuullisuus on varmistettu.
- Palmuöljyä sisältäviä tuotteita on toistaiseksi vaikea tunnistaa kaupoissa, sillä palmuöljy on ainesosaluetteloissa usein piilotettu sanan "kasvirasva" taakse. Vuoden 2015 alussa voimaan tuleva laki kuitenkin muuttaa tilannetta ja tarjoaa kuluttajille mahdollisuuden selvittää, onko tuotteessa käytetty palmuöljyä vai jotakin muuta kasvirasvaa.

13. IOI Groupin vastaukset raporttiin

Käsiteltävä aihe	IOI:n vastaus	Finnwatchin kommentit
Raportti kokonaisuudessaan	Olemme pahoillamme siitä, että Finnwatchin raportin havainnot painoutuivat kaikilta osin ainoastaan negatiivisiin seikkoihin eivätkä korosta toimintamme positiivisia puolia, joita raportin kirjoittajat ovat nähneet. Raportin havainnot ovat tervetulleita, samoin jatkuva vuoropuhelu Neste Oilin ja Finnwatchin kanssa. Uskomme, että rajallinen aika, jonka kirjoittaja on viettänyt kentällä ja viljelmillä, ei ole riittävä kokonaisvaltaisen ja puolueettoman arvion muodostamiseen. Malesian lakien asettama viitekehys on myös huomioitava kaikkien raportissa tunnistettujen epäkohtien kohdalla.	Finnwatch arvostaa IOI:n avoimuutta prosessin aikana ja yhtiön halukkuutta jatkuvaan vuoropuheluun Finnwatchin kanssa. Finnwatch on painottanut raportissaan myös myönteisiä seikkoja, kuten työturvallisuutta, jonka havaitsimme olevan viljelmillä hyvin järjestetyn. Muita myönteisiä seikkoja olivat: työntekijöille maksetaan 13 vuosilomapäivää (pakollisten 10 sijaan); paraquat in käytöstä on luovuttu; IOI ei vähennä työlupamaksuja palkoista, vaikka tämä on lain mukaan sallittua. Tutkimuksen toteutuksesta vastasivat paikallinen asiantuntija ja Finnwatchin tutkija, joilla molemmilla on vuosien kokemus ja asiantuntemus siirtotyöläisten oikeuksista. Tutkimusprosessi oli huomattavasti perusteellisempi kuin sosiaalisissa auditoinneissa yleensä. Malesian lait on otettu huomioon kansainvälisten normien ja sopimusten rinnalla.
Työntekijöille kertyy suuria kuluja rekrytointimaksuista.	Sekä IOI:n että työntekijöiden on maksettava tiettyjä kuluja rekrytointitoimistoille jokaisen rekrytoinnin osalta. Tämä on normaali käytäntö rekrytoitaessa uusia ulkomaisia työntekijöitä. Kulut ovat kokonaisuudessaan keskimäärin 1 500 ringittiä työntekijää kohden, ja yhtiöt saavat Malesian työ- ja työvoimalain §24(4) mukaan vähentää työntekijöiltä 150 ringittiä kuukaudessa. Työvoimatoimisto on antanut luvan näihin vähennyksiin 1.10.2013 päivätyssä hyväksyntäkirjeessään (Ref PP2/34/0071). Vain noin 40 % kaikista IOI:n nykyisistä työntekijöistä on valinnut vaihtoehdon, jonka mukaan laina vähennetään suoraan heidän palkastaan. Loput ovat joko maksaneet koko summan rekrytointitoimistolle tai he ovat bangladeshilaisia, missä tapauksessa kuluja ei vähennetä ollenkaan, koska rekrytoinnit hoidetaan valtioiden kahdenkeskeisin sopimuksin valtion virastojen välityksellä. IOI ei peri vähennyksiä eikä maksuja näiltä työntekijöiltä.	Rekrytointimaksut ovat suuri ongelma siirtotyöläisille, sillä työntekijät velkaantuvat jo ennen kuin aloittavat työt. Erityisen haitallisia maksut ovat nykyisessä tilanteessa, jossa koeajan palkat ovat erittäin matalat ja koeajan jälkeistenkin palkkojen maksussa on ongelmia. IOI:n tulisi maksaa ulkomaisten työntekijöiden rekrytointimaksut kokonaisuudessaan. IOI:n liikekumppaneita tulisi tiukasti kieltää veloittamasta rekrytointimaksuja työntekijöiltään. IOI:n tulisi irtisanoa liikesuhteet yhtiöihin ja välittäjiin, jotka veloittavat maksuja. Plantaasien johtajat eivät vaikuttaneet olevan tietoisia hyväksymiskirjeestä, sillä he mainitsivat vain kirjeen, jossa hyväksyttiin NUPW-jäsenmaksujen vähennykset. Vaikka viranomaiset ovat hyväksyneet vähennykset, se ei ole riittävä peruste työntekijöiden oikeuksien loukkaamiseen.

IOI:n henkilöstöyksikkö kertoo, ettei se tiedä työntekijöiden maksamien rekrytointimaksujen suuruutta.	IOI:n henkilöstöyksikkö on tietoinen siitä, että työntekijät maksavat oman osuutensa rekrytointimaksuista, mutta sillä ei ole varmuutta tarkoista summista. Työntekijät ovat lainmukaisesti hyväksyneet IOI:n pidättämät vähennykset ja tunnustaneet velkansa välittäjille. Palkkakirjanpito suoritetaan tietokonejärjestelmällä. Työntekijöille jaetaan palkkakuitit, jotka sisältävät tiedot heidän palkastaan ja siitä tehdyistä vähennyksistä (mikäli näitä on).	Katso edellinen kommentti.
Esittelyvideo ei kuvasta työolosuhteita todenmukaisesti.	Esittelyvideo tarjoaa edustavan otoksen elin- ja työoloista 86 viljelmällämme. IOI toimittaa välittäjille ajantasaisia videoita, mutta yhtiö ei pysty valvomaan, mitä versiota videosta välittäjät näyttävät kohdemaissa, sillä välittäjät vastaavat myös muiden plantaasiyhtiöiden ja alojen rekrytoinneista.	Osa tutkimukseen haastatelluista työntekijöistä ei ollut nähnyt minkäänlaista videota, eikä heillä ollut käsitystä siitä, mihin työhön he olivat sitoutuneet. IOI:lla on vastuu siitä, että jokainen työntekijä ymmärtää, minkälaista työtä viljelmillä tehdään ja millaisin ehdoin.
Kaikki työntekijät joutuvat terveystarkastukseen, joka heidän on läpäistävä täyttääkseen työsopimuksen ehdot.	Tämä on lakisääteinen vaatimus Malesiassa, eikä IOI pysty vaikuttamaan siihen.	IOI ei voi muuttaa Malesian lakia, eikä Finnwatchin antama kritiikki johdu tästä. Finnwatch katsoo, että IOI:n tulisi maksaa työntekijän rekrytointimaksut sekä paluumatka kotimaahan, mikäli hänet irtisanoetaan sairauden takia.
Työntekijät eivät täysin ymmärrä työsopimustaan.	Olemme tietoisia siitä, että työntekijämme puhuvat useita kieliä ja että osa työntekijöistä on lukutaidottomia jopa omalla äidinkiellään. IOI on toimittanut työsopimuksen kyseisten maiden suurlähetystöihin, ja suurlähetystöt ovat hyväksyneet työsopimuksen. Välittäjillä on sitten vastuu työsopimuksen sisällön selittämisestä työntekijöille.	Se, että suurlähetystöt ovat hyväksyneet sopimukset, on merkityksetöntä. IOI:n on varmistettava, että työntekijät ymmärtävät työehdot, joihin he sitoutuvat.
Työntekijöiden päiväpalkka on koeaikana 25 ringittiä.	Malesian vähimmäispalkkoja koskevan lain § 5(1) mukaan työntekijälle voidaan maksaa koeajalta alempaa palkkaa, kunhan se on enintään 30 prosenttia alempi kuin normaali palkka eikä koeaika kestä pidempään kuin 6 kk.	Finnwatch ei väitä IOI:n koeajan palkkaa lainvastaiseksi, vaan toteaa, että palkka on pieni eikä se riitä elämiseen. Monet uudet työntekijät ovat rekrytointimaksujen takia velkaantuneita jo töihin tullessaan ja joutuvat ottamaan lainaa pärjätäkseen palkkatuloillaan ensimmäisen 6 kuukauden ajan. Finnwatchin näkemyksen mukaan olisi kohtuullista pohtia, onko näin pitkä koeaika tarpeen vai onko koeaika vain keinotekoinen tapa säästää työvoimakustannuksissa.

Työntekijöille ei makseta riittäviä korvauksia ylitöistä. Osa työntekijöistä ei saa normaalia vähimmäispalkkaa. Työntekijöiden palkkio öljypalmutertuista vaihtelee jopa 64 %.	IOI:lla on kattava tietokonepohjainen järjestelmä, joka takaa, että kaikki työntekijöiden tekemät työt huomioidaan ja niistä maksetaan palkkaa. Palkka on suoraan sidoksissa työtulokseen. Sama järjestelmä tunnistaa ne työntekijät, joiden palkka on vaarassa jäädä vähimmäispalkkatason alle. Näille työntekijöille tarjotaan vaihtoehtoisia töitä kuten kasvien leikkaus, jne. On siis mahdollista, että kirjoittajan mainitsema palkkakuitti ei vielä sisältänyt työntekijän tekemää ylimääräistä työtä. Uskomme, että kirjoittajan väitteet riittämättömistä palkoista eivät kuvasta todellisuutta plantaaseillamme. Alhaiset palkat ovat sidoksissa työntekijän kehnoon työtulokseen. Olemme valmiit tarkastamaan palkkakuitin, jossa raportin väittämä alhainen palkka on kirjattuna. Työntekijöiden saama palkkio terttuista on kokonaisuus, johon sisältyy lukuisia tekijöitä, kuten terttujen keskimääräinen paimo ja tuloluokka.	Palkkojen tulisi olla sidoksissa työtunteihin ja ylitöistä tulisi maksaa lainmukaisesti. Palmuöljyn huono satokausi tai muut vastaavat seikat eivät saa vaikuttaa työntekijöiden tuloihin. Työntekijän palkkakuitin tulee sisältää tiedot koko palkasta. Sen tulisi selvästi listata myös työtunnit, jotta työntekijöiden oikeutta minimipalkkaan voitaisiin valvoa. Jokaisen työntekijän on joka kausi ansaittava vähintään lakisääteinen vähimmäispalkka, mikäli hän ei ole poissa töistä ilman pätevää syytä. Minimipalkka on voitavat ansaita ilman ylitöitä.
Erot esimiesten palkkioissa	Erot esimiesten korvauksissa kuvastavat henkilön palvelusaikaa yhtiössä ja esimiehen vastuita.	Nämä palkkaerot on tuotava selvästi esille ja selitettävä työntekijöille. Palkkoja ja palkkioita koskeva ohjeisto ei mainitse ikälisiä eikä vastuita. Se määrittelee vain eron paikallisten ja ulkomaisten työntekijöiden välillä.
Palkkakuitit vaikuttavat vaikeaselkoisilta.	Työntekijöille selvitetään, mistä palkka maksetaan ja miten se on suhteessa työtulokseen. Työtulokset ilmoitetaan viljelmien työntekijöille viikoittain julkisesti, ja työntekijät voivat tarpeen mukaan antaa palautetta palkoista. Mikäli joku ei ymmärrä palkkaa, siitä voi pyytää lisätietoa kyseiseltä esimieheltä.	Tutkimukseen haastattelemamme työntekijät eivät ymmärtäneet palkkakuittejaan tai palkkaperusteita. Työntekijät kaipaavat selvästi perusteellisempia selvityksiä asiasta.
Työntekijät eivät pidä vuosilomia. Osa työntekijöistä kertoo ettei vuosilomakorvauksia ole maksettu.	Mielestämme raportin kirjoittajalle on selitettävä lomapäivämekanismia. Jokaisella työntekijällä on oikeus lomaan (yhtiön palveluksessa alle 5 vuotta olleilla työntekijöillä on oikeus 14 päivään ja yli 5 vuotta olleilla oikeus 16 päivään). Koska työntekijöille maksetaan tuloksen perusteella, he saavat loma-ajan palkkansa vuoden lopussa. Esi-merkki: <i>Työntekijä A on ollut IOI:lla töissä 6 vuotta ja on näin oikeutettu 16 päivän lomaan. Mikäli hän pitää vuoden aikana 12 päivää lomaa ja on IOI:n palveluksessa vuoden loppuun asti, hän saa loma-ajan palkkaa koko 16 päivästä, jos hän ei ole muuten ollut poissa töistä yli 10:tä prosenttia vuoden työpäivistä.</i> Viime vuonna Regent Estate -viljelmä maksoi loma-ajan palkkoja 103 ulkomaiselle työntekijälle yhteensä 57 653,38 ringittiä.	Työntekijät eivät ymmärtäneet vuosiloman tarkoitusta ja tekivät töitä myös vuosilomapäivinä. Regent-tilan työntekijät kaipaavat selvästi lisää tietoa vuosilomien maksusta, sillä he kertoivat että vuosilomakorvauksia ei makseta.

Viljelmän oman klinikan henkilökunta on haluton myöntämään sairauslomaa. Henkilökunnalla on kirjoittamaton sääntö, jonka mukaan he eivät myönnä enemmän kuin päivän sairauslomaa kullekin työntekijälle kuu-kauden aikana.	IOI:n sairaaloita johtavat asianmukaisesti koulutetut sairaanhoitajat ja vieraileva lääkäri. He ovat puolueettomia terveydenhuollon ammattilaisia. Sairausten toteaminen voi vaikuttaa subjektiiviselta niistä henkilöistä, joilla ei ole asianmukaista koulutusta. IOI luottaa sataprosenttisesti lääkärin ja sairaanhoitohenkilökunnan ammatilliseen arvostelu-kykyyn.	IOI:n sairaaloissa työskentelevää henkilökuntaa ei voida pitää puolueettomana. Jos työntekijät ovat raportoineet, että sairauslomapäiviä rajoitetaan, IOI:n on syytä tutkia asia ja varmistaa, että sairauslomaa myönnetään aina työntekijöiden terveydentilaa eikä sairauslomissa tehtäviä säästöjä silmällä pitäen.
Ulkomaisten työntekijöiden sairauskertomuksia ei säilytetä.	Finnwatch vieraili kolmella viljelmällä. Myönnämme, että näistä Pamol Barat -viljelmällä ei ole säilytetty sairauskertomuksia. Kahdella muulla viljelmällä ulkomaisten työntekijöiden sairauskertomukset säilytetään ja päivitetään. Itse asiassa kaikki muut klinikat säilyttävät perusteelliset sairauskertomukset. Pamol Barat korjaa asian välittömästi.	
Työntekijät eivät saa asianmukaisia matkakorvauksia, ja heidän on itse järjestettävä kuljetuksensa.	Esimerkiksi Regent Estate -viljelmältä on vain noin 3 km:n matka valtion sairaalaan. Häätätapauksissa plantaasin esimies (mandore), henkilökunnan jäsen tai johtaja kuljettaa työntekijän hoitoon. Työntekijälle korvataan kaikki matkakulut, mikäli hänellä on näyttää asianmukaiset kuitit. Tilikaudella 2013/2014 IOI maksoi yhteensä 1009,10 ringittiä matkakorvauksia. Tavallisesti korvaukset maksetaan seuraavasti: - Tampin-sairaala – 7,00 ringittiä (bussilipun hinta) - Seremban-sairaala – 20,00 ringittiä (bussilipun hinta) Mikäli käytössä on muu kulkuneuvo, johto maksaa korvauksen siitä huolimatta. Ulkomaalaisen työntekijän lähettää hoitoon yleensä esimies tai johtaja. Matkakorvausta ei makseta, jos työntekijä menee sairaalaan, joka ei kuulu yhtiön korvaamiin kohteisiin, tai jos työntekijät menee sairaalaan ilman sairaanhoitajalta saatua lähetystä (paitsi jos kyseessä on hätätapaus).	Työntekijät ovat kertoneet asian olevan toisin. IOI ei valitettavasti tarjonnut tutkijoille mahdollisuutta Regent-tilalla vierailemiseen. Työntekijät kertoivat myös, ettei tilan ambulanssi ole ollut toimintakuntoinen moneen vuoteen.
Työntekijöiden saamat korvaukset tapaturmista eivät ole riittäviä.	Työntekijöiden saamat korvaukset ovat Malesian lainsäädännön mukaisia.	Koska IOI on kansainvälinen yhtiö, joka myy tuotteitaan Euroopan markkinoille, yhtiön tulisi noudattaa kansainvälisiä normeja ja maksaa työntekijöilleen parempia korvauksia, mikäli maan lakisääteiset korvaukset eivät ole riittäviä. Kansainvälisissä vertailuissa Malesian maksamat tapaturmakorvaukset siirtotyöntekijöille on nähty ongelmallisina.

Regent Estate -viljelmän asuintilat ovat huonokuntoisia. Asumuksissa ei ollut toimivia sähköjä rikkiäisten johdotusten takia.	Viljelmän asuintilojen kunnostus on työn alla. Sen lisäksi, että huomioimme työntekijöiden valitukset, johto tarkastaa asuintilat kuukausittain selvittääkseen korjaustöiden tarpeen kussakin asuintalossa. Tästä myös keskustellaan niin liiton kuin ulkomaisten työntekijöiden edustajan kanssa viljelmän turvallisuuskokousten ja työntekijöiden toimikunnan kokousten yhteydessä. Rakennuksissa on ajoittain ilmennyt viallisia johdotuksia johtuen siitä, että viljelmän työntekijät ovat itse tehneet laittomia liitäntöjä. Sähköasentaja on todennut nämä käytössään korjaamassa rakennuksia. Kirjoittaja on nostanut esiin nimenomaan Regent Estaten sen kehojen asuintilojen takia, mutta tämä perustuu kuulopuheisiin. IOI korostaa, että Finnwatch ei vieraillut Regent-tilalla auditoinnin yhteydessä todentaakseen nämä väittämät ja arvioidakseen asiaa puolueettomasti. Silti Finnwatch nostaa raportissa esiin Regent-tilan rikkomukset. IOI haluaa painottaa, että Finnwatch valitsi kolme viljelmää ennen tutkimuksen alkua eikä Regent-tila ollut tällä listalla.	Finnwatch on useampaan otteeseen pyytänyt vierailua Regent-tilalla, mutta IOI on ollut vastahakoinen järjestämään asiaa. Regent-tila haluttiin lisätä tutkittavien plantaasien listaan siksi, että IOI:n sidosryhmät raportoivat Finnwatchille tilalla olevista ongelmista.
Työntekijät eivät ole paikallisen ammattiliiton NUPW:n jäseniä, ja liitto väittää, ettei heillä ole mahdollisuutta olla yhteydessä työntekijöihin.	Kenttähaastattelujemme perusteella ulkomaiset työntekijät eivät halua, että heidän palkastaan pidätetään rahaa jäsenmaksuihin. Malesian lain mukaan ulkomaalaisilla ei ole oikeutta virkaan NUPW-liitossa (http://tp.fairlabor.org/en/migrant-worker-rights-forum/Occasional%20Paper_Migrant%20Workers%20in%20Malaysia.pdf), vaikka he haluaisivat valita oman edustajan liittoon. Selvitystemme perusteella työntekijät suosivat Joint Consultative Committee -toimikuntaa, jonka jäsenet edustavat työntekijöiden etuja. Kokousten esityslistat ja pöytäkirjat ovat saatavilla. Toimikunnan edustajat ovat työntekijöiden valitsemia. Sertifiointeja myöntävät tahot konsultoivat liittoa sidosryhmien kokouksissa RSPO/ISCC-auditointien yhteydessä.	Ammattiliiton tulisi saada vapaa pääsy IOI:n plantaaseille, ja työntekijöiden tulisi saada itse päättää haluavatko he liittyä liiton jäseniksi. Työntekijöiden Joint Consultative Committee -toimikunta toimii tilan johtajan alaisena, eikä se voi korvata ammattiliittoja. Toimikunnalla ei ole neuvotteluvaltaa. Vastoin ILO:n perussopimuksia, Malesian laki ei salli siirtotyöläisille virkoja ammattiliitoissa. Tämä ei kuitenkaan saa olla peruste sille, että IOI rajoittaa työntekijöidensä järjestäytymisvapautta. Malesian laki sallii siirtotyöntekijöiden liittyvän jäseneksi ammattiliittoon.

Työsopimuksessa määritellään, että työnantajalla on oikeus mitätöidä työluvat lakon tai vastaavan työtaistelu-toimenpiteen johdosta.	Tässä asiassa IOI:lla on velvollisuus noudattaa Malesian lakia. Lain mukaan työtaistelu-toimenpide on lainmukainen ja sallittu vain silloin, kun noudatetaan tiettyjä pakollisia ammattiliitolain ja työntekijöiden järjestäytymislain mukaisia toimenpiteitä. Muutoin se on laitton, ja tällaiseen lakkoon osallistuva voi joutua rikossyytteeseen. Edellä mainittujen lakien mukaan laittomaan lakkoon osallistuville työntekijöille sekä sellaisia toimeenpaneeville ja rahoittaville henkilöille langetetaan vakavat rangaistukset. Laittomiin lakkoihin (ja työsulkuihin) liittyvät rikkomukset voivat johtaa yksilön välittömään pidättämiseen ilman pidätysmääräystä.	IOI:n työsopimukset eivät viittaa laittomiin lakkoihin vaan kieltävät osallistumisen kaikkiin lakkoihin ja työtaisteluihin. Tämä on ammatillisen järjestäytymisen ja lakko-oikeuden rajoittamista.
Monet työntekijät kertoivat, ettei heille annettu passia pyynnöstä huolimatta.	IOI toimii tässä suhteessa Malesian vuoden 1966 passilain mukaisesti. Lain mukaan työnantajalla on Malesian maahanmuuttoviraston toimialueella lakisääteinen oikeus käsitellä ja säilyttää ulkomaisten työntekijöiden passeja niiden oikeudellisten, sääntömääräisten ja sopimusperusteisten velvollisuuksien johdosta, sekä niiden vastuiden johdosta, jotka maahanmuuttovirasto on määrännyt työnantajalle. Näihin kuuluu mm. (7) mikäli työntekijän passi katoaa tai vahingoittuu, työnantajan vastuulla on uuden passin tilaaminen työntekijän kotimaan suur-lähetystöstä, ilmoituksen tekeminen poliisille ja toimiminen yhteyshenkilönä työntekijän ja maahanmuuttoviraston ja muiden viranomaisten välillä. Käytännössä jokaisella työntekijällä on oikeus pyytää passia haltuunsa täyttämällä passihakemus, jonka voimme antaa työntekijöille toimistoaikana.	Työntekijät kertoivat selvästi, ettei heille ollut annettu passia edes silloin, kun he olivat pyytäneet sitä. Tämä käytäntö on selvästi nähtävissä myös IOI:n sisäisissä ohjeistuksissa. IOI:n tulee korjata tämä käytäntö välittömästi. On syytä huomioda, että Malesian passilaissa §12 (i)(f) todetaan seuraavasti: “Henkilö, jolla on ilman lainvoimaista määrävaltaa toiselle myönnetty passi tai matkustusasiakirjat hallussaan, syyllistyy rikokseen”. Työntekijöiden allekirjoituksellaan tai peukalonsa jäljellä vahvistamat asiakirjat, joiden mukaan viljelmillä on oikeus pitää heidän passejaan, on selvästi vahvistettu pakon edessä, eikä työntekijöille ole annettu vaihtoehtoa kieltäytyä passien takavarikoinnista.

14. Neste Oilin vastaukset raporttiin

Kansalaisjärjestöt tekevät arvokasta työtä tuodessaan esiin piileviä epäkohtia. Vastuullisilla yrityksillä on tärkeä rooli epäkohtiin puuttumisessa globaaleissa hankintaketjuissa. Finnwatch tuo raportissaan esille epäkohtia liittyen malesialaisen palmuöljytoimittajamme vierastyöläisten asemaan. Olemme käyneet yhdessä Finnwatchin kanssa läpi alustavaa raporttia ja suhtaudumme esille tulleisiin havaintoihin vakavasti. Finnwatchin kanssa käytyjen keskustelujen ja alustavan raportin perusteella olemme käynnistäneet seuraavat toimenpiteet:

- Olemme vaatineet raaka-ainetoimittajalta välittömästi selvityksen jokaisesta esille tulleesta havainnosta.
- Olemme tavanneet raaka-ainetoimittajan Kuala Lumpurissa 28.8. ja keskustelleet perusteellisesti Finnwatchin havainnoista ja toimenpiteistä niiden korjaamiseksi.
- Olemme pyytäneet mukaan jatkoselvitys- ja kehitystyöhön ulkopuolisen TFT-järjestön.
- Tehostamme työelämän oikeuksien valvontaa omassa hankintaketjussamme mm. tiukentamalla entisestään due diligence -käytäntöjämme.
- Selvitämme yhdessä sertifiointijärjestelmien kanssa kuinka auditointi työelämäkysymyksiä koskien on toteutettu
- Käynnistämme riippumattoman kolmannen tahon kanssa kattavan selvityksen vierastyöläisten työoloista ja tilanteesta sekä työelämän oikeuksien toteutumisesta hankintaketjussamme.

Neste Oilin periaatteet

Olemme sitoutuneet hankkimaan vain kestävästi tuotettuja raaka-aineita. Vaadimme kaikilta kumppaneiltamme vastuullista toimintaa sekä lakien ja kansainvälisten sopimusten noudattamista. Keskeiset vastuullisuusperiaattemme on linjattu Neste Oilin Kestävän kehityksen politiikassa ja Neste Oilin Kestävän kehityksen periaatteissa biopolttoaineille.

Periaatteet käytännössä

Vastuullisuusvaatimuksemme ovat osa sopimusehtojamme. Ulkopuoliset, riippumattomat auditoijat tarkastavat hankintaketjumme säännöllisesti vuosittain. Epäkohtien ilmetessä vaadimme ensisijaisesti aina korjaavia toimenpiteitä ja teemme yhteistyötä toimittajien kanssa heidän toimintansa kehittämiseksi. Mikäli toiminnassa ei tapahdu parannusta, toimitussopimus voidaan katkaista.

15. Lähdeluettelo

- Accenture for Humanity United, 2012, Exploitative Labor Practises in the Global Palm Oil Industry, saatavilla osoitteessa: http://humanityunited.org/pdfs/Modern_Slavery_in_the_Palm_Oil_Industry.pdf
- AlJazeera, 19.3.2013, Undercover Sting Exposes Malaysian land-grab, <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2013/03/2013318131755948174.html> (viitattu 15.5.2014)
- Amnesty International, 2010, Trapped – The Exploitation of Migrant Workers in Malaysia, saatavilla osoitteessa: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/ASA28/002/2010/en/114eba25-6af5-4975-9ea3-02c22f6bdc5a/asa280022010en.pdf>
- Amnesty International, 2013, Malaysia Universal Periodic Review: Civil and political Rights Lagging Behind, <http://www.amnesty.org/en/library/asset/ASA28/010/2013/en/486a9928-97dc-4a3b-93c3-53ae8fa41ed1/asa280102013en.html>
- Atlantic, Palm Oil for the West, Exploitation for Young Workers in Malaysia, saatavilla osoitteessa: <http://www.theatlantic.com/international/archive/2013/04/palm-oil-for-the-west-exploitation-for-young-workers-in-malaysia/274769/>
- Barral, S., 2014, Paternalistic Supervision of Labour in Indonesian Plantations: Between Dependence and Autonomy, *Journal of Agrarian Change*, 14: 240–259, saatavilla osoitteessa: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/joac.12063/abstract>
- Better Work Indonesia, 2013, Legal Updates: Minimum Wages 2013, saatavilla osoitteessa: http://betterwork.org/indonesia/wp-content/uploads/2nd_Legal_Update_Minimum_Wage_2013.1.pdf
- Bloomberg, Indonesia's Palm Oil Industry Rife with Human Rights Abuses, <http://www.businessweek.com/articles/2013-07-18/indonesias-palm-oil-industry-rife-with-human-rights-abuses#p1> (viitattu 20.7.2014) (viitattu 9.9.2014)
- Bloomberg, Palm Oil Export Growth Stalling in Indonesia on Biofuel Jump, <http://www.bloomberg.com/news/2014-03-02/palm-oil-export-growth-stalling-in-indonesia-on-biodiesel-surge.html> (viitattu 20.7.2014) (viitattu 9.9.2014)
- Borneo Post, Nearly 80 per cent of workers in oil palm sector foreigners, <http://www.theborneopost.com/2014/04/01/nearly-80-per-cent-of-workers-in-oil-palm-sector-foreigners/> (viitattu 11.6.2014)
- Budiardjo A., 2008, Land acquisition under Indonesian Law, saatavilla osoitteessa: <http://www.yulchon.com/mail/seminar/4-1.%20Handout.pdf>
- Business Social Compliance Initiative, 2014, BSCI List of Risk Countries, saatavilla osoitteessa: <http://www.bsci-intl.org/bsci-list-risk-countries-0>
- Cargill, Cargill Tropical Palm, <http://www.cargill.co.id/en/products/palm-oil/> (viitattu 9.9.2014)
- Center for International Forestry Research, FACT FILE – Indonesia world leader in palm oil production, saatavilla osoitteessa: <http://blog.cifor.org/17798/fact-file-indonesia-world-leader-in-palm-oil-production#.UxSDQRa5AU>
- Centre for Research on Multinational Corporations, 2013, Should the Netherlands sign tax treaties with developing countries?, saatavilla osoitteessa: http://somo.nl/publications-en/Publication_3958
- CEO Palm, Why EU Ministers should reject ILUC, <http://www.ceopalmoil.com/2013/11/why-eu-ministers-should-reject-iluc/> (viitattu 29.7.2014)
- Cook F. M., 2011, Making an informed choice – A review of oil palm partnerships in Sabah and Sarawak, East Malaysia, saatavilla osoitteessa: http://www.fao.org/fileadmin/templates/tci/pdf/InternationalInvestment/IIED/MALAYSIA_OIL_PALM_STUDY_IIED_FINAL_MAY_2011__v2_-_LC_-_Clean.pdf
- Cramb, R., 2013, A Malaysian Land Grab – The Political Economy of Large-scale Oil Palm Development in Sarawak, Land Deal Politics Initiative, saatavilla osoitteessa: http://daemeter.org/new/uploads/20140213222544.Daemeter_Certification_Standards_Comparison_Exec_Summ.pdf
- Dynamic Management Sdn. Bhd, Momerandum, Phasing out the use of paraquat by 31st December 2011
- Ejolt, PT ICA land conflict on Sumatra, Indonesia, saatavilla osoitteessa: <http://ejatlas.org/conflict/pt-ica-land-conflict-on-sumatra-indonesia>
- Environmental Protection Agency EPA, Regulations, <http://www.epa.gov/otaq/fuels/renewablefuels/regulations.htm> (viitattu 22.8.2014)
- European komissio, New EU law on food information to consumers, http://ec.europa.eu/food/food/labellingnutrition/foodlabelling/proposed_legislation_en.html (viitattu 24.3.2014)
- Euroopan komissio, Directive 2009/28/EY, 2009, saatavilla osoitteessa: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1395732071004&uri=C ELEX:32009L0028>
- Euroopan komissio, Biofuels - Sustainability schemes, http://ec.europa.eu/energy/renewables/biofuels/sustainability_schemes_en.htm (viitattu 22.8.2014)

- European Union, 2013, The impact of EU consumption on deforestation: Comprehensive analysis of the impact of the EU consumption on deforestation, saatavilla osoitteessa: <http://ec.europa.eu/environment/forests/pdf/1.%20Report%20analysis%20of%20impact.pdf>
- Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin, lehdistötiedote No° 45/07, 11 heinäkuuta 2007, Judgment of the Court of First Instance in Case T-229/04
- Evira, 2010, Pakkausmerkintäopas elintarvikevalvojille ja elintarvikealan toimijoille, saatavilla osoitteessa: <http://www.evira.fi/portal/fi/tietoa+evirasta/julkaisut/?a=view&productId=114>
- Fazer, Tuotteet & palvelut, <http://www.fazergroup.com/fi/tietoa-meista/tuotteet--palvelut/> (viitattu 11.6.2014)
- Fazer, 2013 pähkinäkuoressa, <http://www.fazergroup.com/fi/tietoa-meista/vuosikertomus/2013-pahkinankuoressa/> (viitattu 11.6.2014)
- Fazer, Leena Majamäki, sähköposti 19.6.2014 ja 3.5.2014
- Finlex, Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi biopolttoaineiden käytön edistämisestä liikenteessä annetun lain muuttamisesta, saatavilla osoitteessa: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2010/20100197>
- Food and Agriculture Organizations of the United Nations, Oil Palm, <http://www.fao.org/DOCRP/005/Y4355E/y4355e03.htm> (viitattu 3.3.2014)
- Forest People, 2012, Sarawak: IOI-Pelita and the community of Long Teran Kanan, saatavilla osoitteessa: <http://www.forestpeoples.org/sites/fpp/files/publication/2012/10/sarawak-ioi-pelita-and-long-teran-kanan-september-2012-2.pdf>
- Gapki, Bloomberg, <http://www.bloomberg.com/news/2014-03-21/palm-output-in-indonesia-rising-for-first-time-in-six-months-3-.html> (viitattu 3.3.2014)
- Global Subsidies Initiative & International Institute for Sustainable Development, 2013, The EU Biofuel Policy and Palm Oil, saatavilla osoitteessa: http://www.iisd.org/gsi/sites/default/files/bf_eupalmoil.pdf
- GreenPalm, General, <http://www.greenpalm.org/en/faqs/general#how-do-you-check-that-a-producer-is-not-selling-more-oil-and-certificates-than-it-is-producing> (viitattu 9.9.2014)
- Greenpeace, Neste Oilin kannanotto vuodelta 2010, saatavilla osoitteessa: http://www.greenpeace.org/finland/Global/finland/Dokumentit/Julkaisut/2012/neste_oil_ILUC%202010.pdf
- Greenpeace, Biopolttoaineet EU:ssa, <http://www.greenpeace.org/finland/fi/kampanjat/palmuoljy/perusasiaa-biopolttoaineista/> (viitattu 16.6.2014)
- Greenpeace, Cargill-kampanja, <http://www.greenpeace.org/international/en/news/Blogs/making-waves/cargills-palm-oil-commitment/blog/50125/> (viitattu 3.3.2014)
- Greenpeace, Indonesian sademetsät, <http://www.greenpeace.org/finland/fi/kampanjat/metsa/sademetsat/Indonesia/> (viitattu 3.3.2014)
- Greenpeace, Neste Oilin väittämät, <http://www.greenpeace.org/finland/fi/kampanjat/palmuoljy/Neste-Oil/Neste-Oilin-vaittammat/#a3> (viitattu 3.3.2014)
- Greenpeace, Palmuöljyn tuotannon ongelmat: metsä-tuho Kaakkois-Aasiassa, <http://www.greenpeace.org/finland/fi/kampanjat/palmuoljy/ongelmat/> (viitattu 3.3.2014)
- Greenpeace, Tutkimuksia biopolttoaineista, <http://www.greenpeace.org/finland/fi/kampanjat/palmuoljy/Tutkimukset/> (viitattu 3.3.2014)
- Guardian, Vast Hidden Profits <http://www.theguardian.com/world/2014/may/10/asian-logging-giant-tax-labyrinth-british-virgin-islands> (viitattu 21.7.2014)
- Hariati, Sinaga, 2013, Employment and Income of Workers on Indonesian Oil Palm Plantations: Food Crisis at the Micro Level, Future of Food – Journal on Food, Agriculture and Society, Vol. 1, Nr. 2
- Human Rights Watch, Malaysia: Drop Sedition Case Against Opposition Leader, <http://www.hrw.org/news/2014/06/08/malaysia-drop-sedition-case-against-opposition-leader> (viitattu 21.7.2014)
- Human Rights Watch, Malaysia 2013 Universal Periodic Review Submission, <http://www.hrw.org/news/2013/09/03/malaysia-2013-universal-periodic-review-submission> (viitattu 21.7.2014)
- HVO Renewable Diesel Scheme for Verification of Compliance with the RED sustainability criteria for biofuels, kriteeristö saatavilla osoitteesta: http://ec.europa.eu/energy/renewables/biofuels/sustainability_schemes_en.htm
- International Federation for Human Rights, Malaysia, saatavilla osoitteessa: <http://www.fidh.org/en/asia/malaysia/>
- International Federation for Human Rights, 2013, Submission to the United Nations Committee on Economic, Social and Cultural Rights, saatavilla osoitteessa: http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CESCR/Shared%20Documents/IDN/INT_CESCR_NGO_IDN_15962_E.pdf

- International Federation for Human Rights, saatavilla osoitteessa: http://www.fidh.org/IMG/pdf/parallel_report_fidh-kontras.pdf; http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CESCR/Shared%20Documents/IDN/INT_CESCR_NGO_IDN_15962_E.pdf
- International Finance Corporation IFC, 2013, Diagnostic Study on Indonesian Oil Palm Smallholders, saatavilla osoitteessa: http://www.rspo.org/file/Diagnostic_Study_on_Indonesian_Palm_Oil_Smallholders.pdf
- International Labour Organisation, Child Labour in Plantation, http://www.ilo.org/jakarta/areasofwork/WCMS_126206/lang--en/index.htm (viitattu 8.8.2014)
- International Labour Organisation, Good Occupational Health and Safety Practises 2008/2009, saatavilla osoitteessa: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---sro_bangkok/documents/publication/wcms_120410.pdf
- International Labour Organisation, Indicators of Forced Labour, saatavilla osoitteessa: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_203832.pdf
- International Labour Organisation, Indicators of Trafficking of Adults for Labour Exploitation, saatavilla osoitteessa: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_105884.pdf
- International Labour Organisation, Labour and Social Trends in Indonesia 2013, saatavilla osoitteessa: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---ilo-jakarta/documents/publication/wcms_233249.pdf
- International Labour Organisation, Labour Condition in Forestry in Indonesia, saatavilla osoitteessa: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---ilo-jakarta/documents/publication/wcms_126142.pdf
- International Labour Organisation, Trends and Outlook for Labour Migration in Asia, saatavilla osoitteessa: <http://www.adbi.org/files/2013.01.23.cpp.sess1.2.baruah.labour.migration.asia.pdf>
- International Organisation for Migration, Indonesia – Overview, <https://www.iom.int/cms/en/sites/iom/home/where-we-work/asia-and-the-pacific/indonesia.default.html?displayTab=additional-resources> (viitattu 6.8.2014)
- Industry All, Malaysia – minimum wage for all, <http://www.industrialunion.org/malaysia-minimum-wages-for-all> (viitattu 19.7.2014)
- International Sustainability and Carbon Certification, <http://www.iscc-system.org/> (viitattu 7.8.2014)
- International Sustainability and Carbon Certification, ISCC Requirements for Traceability 2013, saatavilla osoitteessa: http://www.iscc-system.org/uploads/media/ISCC_EU_203_Requirements_for_Traceability_2.3.pdf
- IOI Group, About Us, https://www.ioigroup.com/Content/CI/Corp_About (viitattu 7.8.2014)
- ISCC, Sascha Wüstenhöfer, sähköposti 30.6.2014
- JakartaGlobe, Business Unaffected by Tax Payments, Asian Agri Says, <http://www.thejakartaglobe.com/business/business-unaffected-by-tax-payments-asian-agri-says/> (viitattu 8.8.2014)
- Journal of Occupational Health, 2013; 55: 405–414, saatavilla osoitteessa: http://joh.sanei.or.jp/pdf/E55/E55_5_12.pdf
- Kepa, 2012, Kaapattu maa, saatavilla osoitteessa: <http://www.kepa.fi/tiedostot/julkaisut/kaapattu-maa.pdf>
- KPMG, 2012, Commodity Trading Companies, saatavilla osoitteessa: <http://www.kpmg.com/Global/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/commodity-trading-companies/Documents/centralizing-trade-v2.pdf>
- Malaysian Palm Oil Board, saatavilla osoitteessa: <http://bepi.mpob.gov.my/index.php/statistics/production/118-production-2013/604-production-of-oil-palm-products-2013.html>
- Malesian hallitus, Potential Impact of the Minimum Wage Policy on the Malaysian Economy, saatavilla osoitteessa: <http://minimumwages.mohr.gov.my/wp-content/uploads/2013/07/Box-from-BNM-Annual-Report.pdf>
- Ministry of Human Resources Malaysia, Minimum wage portal, <http://minimumwages.mohr.gov.my/employers/about-minimum-wages-policy/> (viitattu 19.7.2014)
- Mongabay.com, Palm oil workers stage massive protest at sustainability meeting in Indonesia, <http://news.mongabay.com/2013/1119-dparker-palm-oil-worker-protest.html> (viitattu 17.3.2014)
- NEOT, Timo Huhtisaari, sähköposti 19.8.2014
- Neste Oil, Adrian Suharto, sähköposti 27.5.2014
- Neste Oil, Lyhyesti, <http://nesteoil.fi/default.asp?path=35,52,107,2999> (viitattu 19.7.2014)
- Neste Oil, Shareholder structure, <http://www.nesteoil.com/default.asp?path=1,41,538,2462,2560>, (viitattu 19.7.2014)
- Neste Oil, Sustainability report 2013, saatavilla osoitteessa: <http://2013.nesteoil.fi/>

- Neste Oil, Raakapalmuöljy ja jalostuksen jätevirrat, <http://www.nesteoil.fi/default.asp?path=35,52,11990,22214,22228,22556> (viitattu 19.7.2014)
- Nestlé-kampanja, saatavilla osoitteessa: <http://www.greenpeace.org/international/en/campaigns/climate-change/kitkat/>
- Ng, Yee Guan et al, Journal of Occupational Health 2013:55:s. 405–414, Ergonomics Observation: Harvesting Tasks at Oil Palm Plantation, saatavilla osoitteessa: https://www.jstage.jst.go.jp/article/joh/55/5/55_13-0017-FS/_pdf
- Oolannin/Orkla, Cecilia Johansson, sähköposti 17.6.2014
- Open Society Foundation, Children's Right to a Nationality, saatavilla osoitteessa: <http://www2.ohchr.org/english/issues/women/docs/OtherEntities/OSJChildrenNationalityFactsheet.pdf>
- Organisation for Economic Cooperation and Development – Food and Agriculture Organisation of the United Nations, Agricultural Outlook 2011–2020, s. 111, saatavilla osoitteessa: <http://www.oecd.org/site/oecd-faoagriculturaloutlook/48178887.pdf>
- Orkla Confectionery & Snacks Finland Ab, Gunilla Hernelahti, sähköposti 12.8.2014
- Oxfam, Understanding Wage Issues in the Tea Industry, saatavilla osoitteessa: http://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/oxfam_etp_understanding_wage_issues_in_the_tea_industry.pdf
- Pacific Rim Law & Policy Journal Association, 2010, Transformation of Land Rights in Indonesia: A Mixed Private Public Law Model, saatavilla osoitteessa: [http://digital.law.washington.edu/dspace-law/bitstream/handle/1773.1/510/19PacRimL%26PolyJ417\(2010\).pdf?sequence=3](http://digital.law.washington.edu/dspace-law/bitstream/handle/1773.1/510/19PacRimL%26PolyJ417(2010).pdf?sequence=3)
- Paulig, Anita Laxen, sähköposti 4.7.2014, 16.6.2014, 3.6.2014, 17.4.2014 ja 19.3.2014
- Paulig, Paulig-konsernista, <http://www.pauliggroupp.com/fi/index.php/about-us/> (viitattu 12.6.2014)
- Pesticide Action Network, Stop paraquat in palm plantations, <http://www.panna.org/blog/stop-paraquat-palm-plantations> (viitattu 19.7.2014)
- Pesticide Action Network, <http://www.panap.net/en/fs/page/food-sovereignty-rspo/104#rspo2> (viitattu 19.7.2014)
- P&G-kampanja, saatavilla osoitteessa: <http://www.greenpeace.org/international/en/news/Blogs/makingwaves/procter-gamble-commits-to-no-deforestation/blog/48849/>
- Raisio, Marika Kelokari, sähköposti 23.6.2014 ja 24.2.2014
- Raisio, Konserni, <http://www.raisio.com/www/page/Konserni> (viitattu 11.6.2014)
- Redd Monitor, Indonesia's rate of deforestation has doubled under the moratorium, saatavilla osoitteessa: <http://www.redd-monitor.org/2013/12/11/indonesias-rate-of-deforestation-has-doubled-under-the-moratorium/> (viitattu 29.8.2014)
- Reuters, Indonesia looks at changing palm oil export tax structure -govt official, <http://in.reuters.com/article/2014/04/30/indonesia-palmoil-tax-idINL3N0NM3UM20140430> (viitattu 16.6.2014)
- Reuters, Singapore beating Switzerland at its own game - taxes, <http://www.abs-cbnnews.com/business/06/23/12/singapore-beating-switzerland-its-own-game-taxes> (viitattu 16.6.2014)
- Rotterdam-sopimus, www.pic.int/ (viitattu 22.8.2014)
- Roundtable on Sustainable Palm Oil, About, <http://www.betterpalmoil.org/about> (viitattu 3.3.2014)
- Roundtable on Sustainable Palm Oil, Principles and Categoria for the Productioni of Sustainable Palm Oil 2013, saatavilla osoitteessa: http://www.rspo.org/file/RSP0%20P&C2013_with%20Major%20Indicators_Endorsed%20by%20BOG_FINAL_A5_25thApril2014.pdf
- Roundtable on Sustainable Palm Oil, Identity Preserved, saatavilla osoitteessa: [http://www.rspo.org/file/fact_sheet_-_identity_preserved_240908\[1\].pdf](http://www.rspo.org/file/fact_sheet_-_identity_preserved_240908[1].pdf)
- Roundtable on Sustainable Palm Oil, Jäsenrekisteri, http://www.rspo.org/en/rspo_members (viitattu 3.3.2014)
- Sawit Watch & International Labour Rights Forum, 2013, Empty Assurances, saatavilla osoitteessa: <http://www.laborrights.org/sites/default/files/publications-and-resources/Empty%20Assurances.pdf>
- Sazaroni, M.R., Rahmat, A., Sa'ed, Z., Haslina, H., Adilah, M.A. ja Asdariah, M. 2012. Review on Paraquat Poisoning in Malaysia After Lifting of Ban. Journal of Medical Toxicology 8/2, s. 209
- SGS, RSPO-auditointiraportti, 2013, saatavilla osoitteessa: <http://www.sgs.my/~media/Local/Malaysia/Documents/Technical%20Documents/Reports/SGS%20SSC%20MY02203%20IOI%20Gomali%20ASA%2003%20RSPO%20A4%20EN%2013%20V1.ashx>
- Star, Palm oil refiners brace for Indonesia's proposed export duty change, <http://www.thestar.com.my/Business/Business-News/2014/05/05/Cause-for-concern-Palm-oil-refiners-brace-for-impact-of-move-by-Indonesia-on-export-duty/> (viitattu 16.6.2014)

- Stockholm Environmental Institute, Studies reveal palm oil impacts in Southeast Asia, propose EU policy changes, <http://www.sei-international.org/-news-archive/2491-studies-reveal-palm-oil-impacts-in-southeast-asia-propose-eu-policy-changes> (viitattu 28.7.2014)
- Sukanto Tanoto, 2013, Tax Avoidance through Tax Havens and Transfer Pricing – A Case Study in Indonesia, <http://www.openscienceonline.com/journal/archive2?journalId=709&paperId=90> (viitattu 20.7.2014)
- Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta Sanni Pekkala, sähköposti 11.4. ja 21.3.2014
- Tanner, C.M., Kamel, F., Ross, G.W., Hoppin, J.A., Goldman, S.M., Korell, M., et al. 2011 Rotenone, Paraquat, and Parkinson's Disease. *Environmental Health Perspectives* 119/6, s. 866-872, saatavilla osoitteessa: <http://dx.doi.org/10.1289/ehp.1002839>
- Trafficking in Persons -report, Malaysia, saatavilla osoitteessa: <http://www.state.gov/documents/organization/226847.pdf>
- Transparency International, Indonesia, <http://www.transparency.org/country#IDN> (viitattu 12.6.2014)
- Tax Justice Network, Financial Secrecy -index, <http://www.financialsecrecyindex.com/introduction/fsi-2013-results> (viitattu 8.8.2014)
- TFT, Public Summary Report: Neste Oil Palm Oil Supplier Assessments on saatavilla osoitteessa: http://clients.squareeye.net/uploads/tft/TFT_Public_Summary_-_Neste_partnership_Phase_1_results_April_29_2014.pdf
- Tukholma-sopimus, <http://www.pops.int/>
- Tullin ulkomaankauppatilastot, 2014, www.uljas.tulli.fi
- Unicef, 2013, Status Report on Children Right's in Malaysia, saatavilla osoitteessa: http://www.unicef.org/malaysia/Child_Rights_Coalition_Report_on_Childrens_Rights_FINAL.pdf
- United Nations Environment Programme 2011, Oil palm plantations: threats and opportunities for tropical ecosystems, https://na.unep.net/geas/getUNEPPageWithArticleIDScript.php?article_id=73
- United State Department of Agriculture, saatavilla osoitteessa: <http://apps.fas.usda.gov/psdonline/>
- United States State Department, Tier placements, <http://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2013/210548.htm> (viitattu 19.7.2014)
- United States United States Department of Agriculture , Commodity Intelligence Report 2012, saatavilla osoitteessa: <http://www.pecad.fas.usda.gov/highlights/2012/12/Malaysia/>
- UTZ Certified, RSPO, <http://www.rspo.org/en/member/233/utz-certified> (viitattu 18.3.2014)
- Vaasan Oy, Mira Perander, sähköposti 11.3.2014
- Vaasan Oy, Tietoa meistä, http://www.vaasan.com/portal/fi/vaasan-konserni/tietoa_meista/ (viitattu 9.6.2014)
- Valio, Pia Kontunen, sähköposti 16.6.2014, 21.2.2014 ja 20.2.2014
- Valio, Yritys, <http://www.valio.fi/yritys/> (viitattu 11.6.2014)
- Valtion omistajapolitiikkaa koskeva valtioneuvoston periaatepäätös 3.11.2011, saatavilla osoitteessa: http://valtioneuvosto.fi/suomi/files/2011/10/VNn_periaatepaaetoos_03112011.pdf
- VDB-Loi, Effective Tax Structures for Acquisitions in Indonesia, Indochina and Myanmar, saatavilla osoitteessa: http://www.vdb-loi.com/vdb/wp-content/uploads/2012/09/SVCA_Effective_Tax_Structures_270812_Final.pdf
- WageIndicator.org, Minimum wages in Indonesia, <http://www.wageindicator.org/main/salary/minimum-wage/indonesia> (viitattu 20.7.2014)
- World Health Organisation Class 1A ja 2B, saatavilla osoitteessa: http://ew.eea.europa.eu/ManagementConcepts/Greenp/F1056727684/F1074009377/F1074176905/F1074177047/HTML_Page1074178064
- World Watch Institute, Oil Palm Industry Takes Land, Promises Livelihood, <http://www.worldwatch.org/node/6075> (viitattu 10.8.2014)
- World Wild Life, Sademetsät, <http://wwf.fi/maapal-lomme/metsat/sademetsat/> (viitattu 3.3.2014);
- World Wild Life Suomi, Syökö suomalainen elintarviketeollisuus viimeisiä sademetsiä, 2007 (viitattu 3.3.2014)
- World Wild Life:n palmuöljypisteytysraportti 2013, <http://wwf.fi/wwf-suomi/viestinta/uutiset-jatiedotteet/Suomalaiset-elintarvikeyhtiot-ostavat-yha-enemmän-vastuullista-palmuoljya-1934.a> (viitattu 3.3.2014)

Finnwatch ry
Pääskylänrinne 7 B 62
00550 Helsinki
info@finnwatch.org
www.finnwatch.org